

ОДБРАНА

Година XI ■ Број 236 ■ 15. јул 2015. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра



ОФИЦИРСКА САБЉА

Наслеђе светле традиције

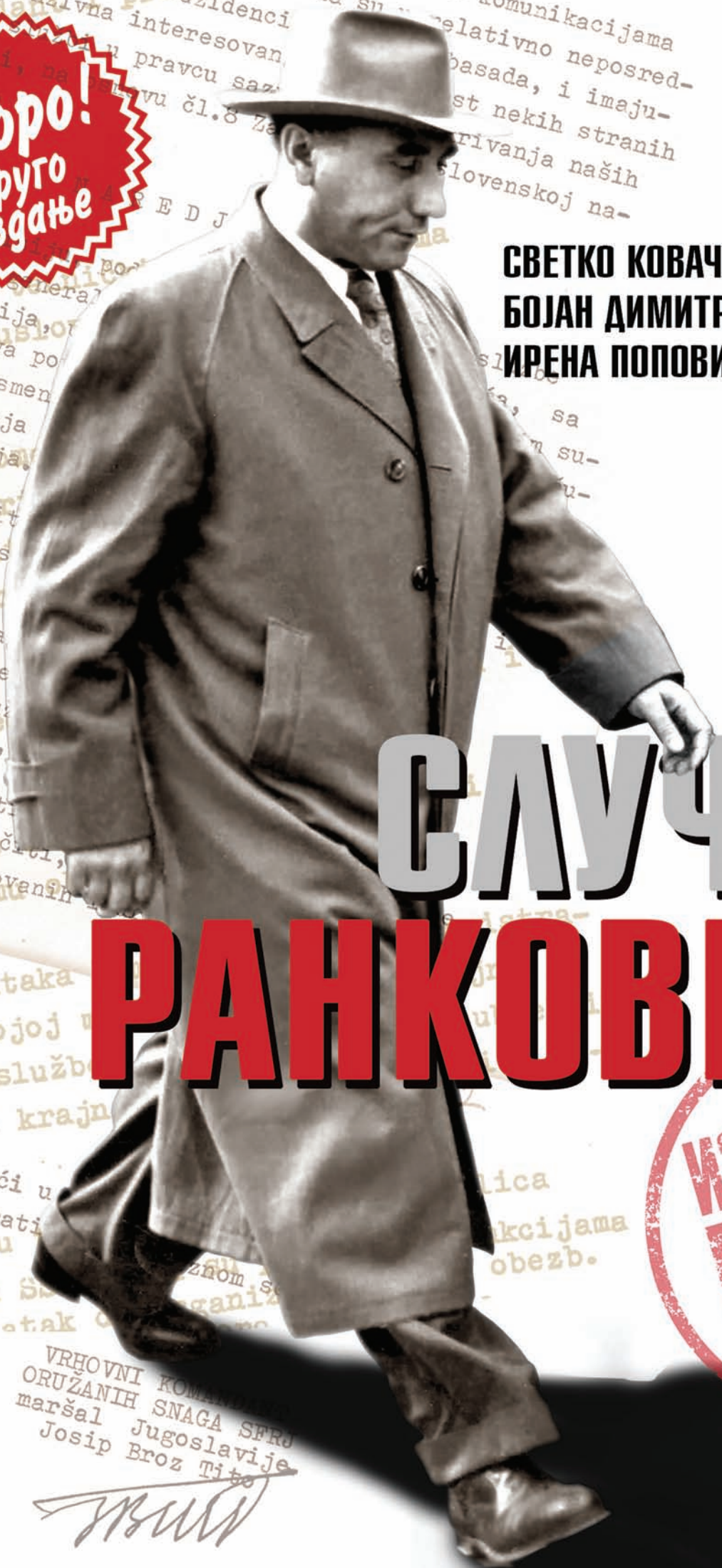
ДР ФИЛИП ЕЈДУС
ДОЦЕНТ ФАКУЛТЕТА
ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

интервју

Балкан пред
четири изазова



**Ускоро!
Друго
издање**



**СВЕТКО КОВАЧ
БОЈАН ДИМИТРИЈЕВИЋ
ИРЕНА ПОПОВИЋ ГРИГОРОВ**

СЛУЧАЈ РАНКОВИЋ

**ИЗ АРХИВА
КОС-а**

VRHOVNI KOMANDANT
ORUZANIH SNAGA SFRJ
maršal Jugoslavije
Josip Broz Tito

Мемоари

ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА

НОВО
издање

Књиге, као и људи, имају своје судбине. „Мемоари“ оснивача Олимпизма у Србији генерала Светомира Свете Ђукића су више деценија чекали на објављивање. Доносе сведочење о Балканским ратовима и Првом светском рату, у првом лицу, са одговорношћу учесника и сведока:

*Бележио сам свако
шрејерење душе бораца,
искрено и шачно...
Пошредно је да се унесе
више светлости у
јомућену свест бораца за
време окршаја, да се
представи слика раша
јосмајрана из јакла
борбеној кркланца., када
светлуца и дрхтаво
лелуја само човеково ја
које хоће да живи.*



НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:

1. Шифра 111314 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА – БАЛКАНСКИ РАТОВИ“, по цени од 308,00 динара
2. Шифра 111315 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА – ПРВИ СВЕТСКИ РАТ“, по цени од 572,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о ујлаши целокујној износа досшавиши МЦ „Одбрана“, након чеја испоручујемо књије. Куйљена издања биће досшављена јосшекспресом на шереш куйца.

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, поручник

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,
др Миљан Милкић, Будимир М. Попадић,
Никола Остојић, Александар Радић, Влада Ристић,
Драгана Барјактаревић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликковни уредник),
Станислава Струњаш, Марија Марић,
Слободан Михаиловић (технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Даримир Банда, Душка Стефановић,
Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Преплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Преплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу



„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара



БРОЈ
236

Официрске
сабље
у Дому
Народне
скупшћине

Снимио Марко РУПЕНА



Специјални прилог 123
Оклопна борбена
возила на Паради
победе у Москви



Специјални прилог 124
Сто година ваздушног
осматрања и јављања
у Србији



12

Завршетак школовања
официра 58. класе ГШУ
и полазника 4. класе ВСБО

ПОВЕРЕЊЕ
У ВОЈНО
ШКОЛСТВО



20

Обука припадника
Специјалне бригаде

У НЕДРИМА
ВЛАСИНЕ



24

Кадети Војне академије рода
Речних јединица у Будимпешти

КОЗАРА
ПОЛОЖИЛА
ИСПИТ



26

Наши најбољи тенкисти
спремни за Тенковски
биатлон

ЈУРИШ НА
АЛАБИНО

- 8 Др Филип Ејдус
Доцент Факултета политичких наука
**БАЛКАН ПРЕД
ЧЕТИРИ ИЗАЗОВА**
- 14 Трка у наоружавању
у мултиполарном свету
ОПАСНО ЗАХУКТАВАЊЕ
- 28 Официрска сабља
НАСЛЕЂЕ СВЕТЛЕ ТРАДИЦИЈЕ
- 32 Припадници ВМА на скуповима
војне медицине у свету
**ЖИВА МЕЂУНАРОДНА
АКТИВНОСТ**
- 35 Пројекат у области
одбрамбених технологија
**ИСТРАЖИВАЊА СЕ
НАСТАВЉАЈУ**
- 36 Франк Боланд, доскорашњи директор
Дирекције за планирање снага НАТО-а
**ДОСТИЗАЊЕ ПАРТНЕРСКИХ
ЦИЉЕВА**
- 38 Свештеници дипломате
**ВАТРЕНИ ГОВОРНИК
ВЛАДИКА НИКОЛАЈ**
- 40 Порука исламским верницима
поводом Рамазанског бајрама
РАДОСТ БОЖЈЕ НАГРАДЕ
- 42 Италијани на страни Србије
у Великом рату (2)
ОКУПЉАЊА

Реч уредника

Сабље без канија

5

Од почетка 20. века до данас на Балкану се ратовало у просеку на сваких двадесетак година. Ни у једном од тих сукоба народи на овом простору нису били на истој страни. На згариштима прошлих ратова букнули би нови, који су, као по правилу, у очима неких овдашњих нација виђени као прилика да се исправе неправде, освете злочини и „поврате” територије. И сваки пут злочини би били гнуснији, а неправде очигледније.

Међутим, за победнике и поражене, за правду и неправду, за злочинце и хероје, за међе и тапије на Балкану најмање су се питали балкански народи. О томе се одлучивало у неким далеким, опскурним кабинетима или великим зеленим столовима у Бечу, Берлину, Јалти, Дејтону, Хагу, Њујорку или Бриселу. И после свих тих историјских миротворних и арбитражних скупова сви смо поново живели скупа, понекад у мало „прекомпонованим” државама. Јер, све и да хоћемо, не можемо се одавде ни колективно иселити нити међусобно истребити, премда има неких који верују да је овај други епилог могућ, па чак и пожељан.

Они који су нас „мирили” чинили су то попут хирурга који немарно (или намерно) остави зрнце малигног ткива знајући да ће исти пацијент пре или касније поново dospети под његов скалпел.

Међународни арбитражи су, чини се, увек тако остављали себи посла, знајући да ће гнев и незадовољство поражених једном поново потпалити Балкан. Најзад, ни у једном рату који се овде догодио није било суштинског, већ само привидног или привременог победника, који је у неком тренутку историје заменио улогу са оним другим. Наравно, не својом вољом. Миротворци су за заслуге од победника добијали споменике и називе улица, а каткад би им се захвалност изражавала у концесијама на природна богатства и повољности-ма у приватизацији државних ресурса.

На нашој официрској сабљи стоји већ свима добро позната порука – „Не вади ме без повода, не враћај ме без части!”. Можда би било пригодно одговарајућим језиком и писмом оплеменити сваки комад оружја на овом полуострву, уз посебну пажњу на објашњење израза „повод” и „част”.

Кoliko се често на овим просторима махало сабљама рекло би се да многе једном исукане никада нису ни враћене у корице. Ако за њих корице уопште и постоје...

Можда су та сечива тако и скована, без порука о „поводу” и „части”, без канија, погодна за сваку руку, подесна за сваку жртву. Да ли их је неко таквим намерно направио и нама овде послао?

Код нас се такве не праве. ■

Александар ПЕТРОВИЋ



Посета министарке одбране Италије

Министар одбране Братислав Гашић састао се 2. јула са министарком одбране Републике Италије сенаторком Робертом Пиноти у згради старог Генералштаба у Београду.

Током сусрета министри Гашић и Пиноти разговарали су о билатералној војној сарадњи и учешћу у мултинационалним операцијама, с посебним освртом на заједничко учешће у мисији UNIFIL у Либану.

Према речима министра Гашића, теме разговора биле су унапређење сарадње у војном образовању и размени припадника двеју армија у наредном периоду, затим војно-медицинска сарадња, заједничка обука, а нарочито заједничке вежбе наше војне полиције са италијанским „карабинијерима“.

Гашић је посебно истакао разговоре о наменској индустрији и напоменуо да се до септембра очекује усваја-

ње новог закона о производњи наоружања и војне опреме, на основу кога ће бити могуће привући стране инвеститоре фабрикама наменске индустрије Србије, али и заједно учествовати на трећим тржиштима.

Говорећи о значају посете нашој земљи, министарка Пиноти је истакла да су односи две земље интензивни и веома добро развијени у области одбране. Она је похвалила разговоре о унапређењу сарадње у области обуке и наменске индустрије и додала да Србија напредује значајним корацима, те Италија у потпуности подржава њен пут ка чланству у Европској унији.

Министарка Пиноти закључила је да и у овом тренутку, у коме има много ратова и када се дешавају терористички напади, веома значајно да Србија буде земља у којој ће владати мир и стабилност. ■

Обележен Дан Друге бригаде Копнене војске



Дан Друге бригаде Копнене војске обележен је 10. јула у касарни „Рибница“ у Краљеву. Свечаности су присуствовали командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симић, начелник Управе за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије бригадни генерал Маринко Павловић, команданти бригада Копнене војске, представници локалних самоуправа, Српске православне цркве, МУП-а, бораčkih удружења и многобројни гости.

Командант Друге бригаде бригадни генерал Драгослав Сладаковић подсетио је да бригада прославља празник 12. јули, у знак сећања на победу коју су 1805. године српски устаници, под вођством Карађорђа, извојевали над Турцима ослободивши Карановац – данашње Краљево.

Генерал Сладаковић је нагласио да је јединица у периоду између два празника успешно реализовала постављене

Генерал Диковић у посети Аустрији

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се 9. јула у Бечу са начелником Генералштаба Оружаних снага Републике Аустрије генералом Отмаром Комендом.

Осим актуелне политичко-безбедносне ситуације на Западном Балкану, досадашње сарадње Војске Србије и Оружаних снага Аустрије и размене искустава из учешћа у мултинационалним операцијама и борбеним групама Европске уније, теме разговора двојице генерала биле су и унапређење сарадње у области атомско-биолошко-хемијске одбране, успостављање војномедицинске и сарадње инжењеријских јединица.

Генерали Диковић и Коменда разменили су мишљења и о успостављању сарадње у мултинационалним операцијама.

Током службене посете Републици Аустрији делегација Војске Србије обишла је Трећи инжењеријски батаљон,



Школу атомско-биолошко-хемијске одбране и Војноисторијски музеј.

Генерал Диковић положио је венац на спомен-обележје посвећено српским жртвама рата на централном бечком гробљу. ■

Медаље српским мировњацима на Кипру

Припадницима Војске Србије који су ангажовани у мировној операцији UNFICYP на Кипру, у оквиру Сектора 4, почетком јула додељене су медаље за учешће у мисији. Активност је реализована у оквиру летње доделе медаља. Припадницима српског контингента медаље су уручили шеф мисије Лиза Бутенхајм, командант снага генерал Кристин Лунд и први саветник амбасадора Србије на Кипру Драган Зуровац. ■



задатке, посебно се осврнувши на реализацију садржаја обуке крунисане извођењем тактичке вежбе са бојним гађањем „Ибар 2015” и учешће пешадијске чете из састава Друге бригаде у мултинационалној операцији у Либану.

Командант Копнене војске поздравио је госте и припаднике Друге бригаде, којима је честитао успешно извршене задатке у протеклом периоду.

Током свечаности изведен је свечани дефиле јединица Друге бригаде, а чланови Културно-уметничког друштва „Абрашевић” и певачке групе Културног центра „Рибница” из Краљева приредили су културно-уметнички програм.

Поводом Дана бригаде на платоу испред Дома Војске Србије у Краљеву у вечерњим часовима одржан је концерт Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички”. ■

Сарадња Војске Србије и Оружаних снага Руске Федерације

Командант Копнене војске Оружаних снага Руске Федерације генерал-пуковник Олег Леонидович Саљуков био је 7. јула гост начелника Генералштаба Војске Србије генерала Љубише Диковића. Двојица генерала разговарала су о досадашњој и предстојећој сарадњи Војске Србије и Оружаних снага Руске Федерације. ■

Балкан пред че

ДР ФИЛИП ЕЈДУС, ДОЦЕНТ

– Захваљујући интеграцијама, Европа се протеклих пола века развила у зону мира, безбедности и економског просперитета без преседана у људској историји. ЕУ није савршена, она пати од демократског дефицита и нетранспарентности, европске институције треба да се мењају и реформишу, ту нема никакве сумње. Ипак, многи се у овој критици толико занесу да забораве све благодети европских интеграција и узимају их здраво за готово.

Доцент др Филип Ејдус ангажован је на Факултету политичких наука на основним, мастер и докторским студијама, на предметима из области безбедности. Осим студија безбедности, области научног интересовања су му међународни односи, демократска контрола и надзор сектора безбед-

ности, Блиски исток и Балкан. Осим на ФПН, предавао је и на другим високообразовним институцијама у земљи и иностранству, а активан је и признат члан невладиних форума који се баве областима безбедности и међународне политике.

За „Одбрану“ др Ејдус прави пресек актуелних збивања на Балкану у политичком и безбедносном

смислу. Његов ентузијазам за европске интеграције наше земље је нескривен јер, како сматра, дипломатија треба да следи траг спољнотрговинске размене. Процес дезинтеграције Европске уније, упркос њеним слабостима, према његовом мишљењу, имао би несагледиве последице по политичку и економску стабилност Старог континента, који би

ТИРИ ИЗАЗОВА

услед тога постао и безбедносно рањив.

О Ошћта безбедносна ситуација у региону је врло сложена. Грци су изгласали „охи“ пакети штедње и захтевима страних кредитора, река миграната у нашој земљи не јењава, недавно смо били сведоци терористичких напада у Куманову и БиХ. Каква је актуелна политичко-безбедносна ситуација на Балкану?

– Политичко-безбедносна ситуација на Балкану је најтежа од завршетка ратова деведесетих година. Регион данас јесте економски, политички и безбедносно делимично укотвљен у европску безбедносну архитектуру, али сведоци смо да се та архитектура као целина данас суочава са барем четири тешка изазова.

Прво, то је актуелна криза у Грчкој и неизвесна будућност те земље у еврозони. Друго, криза у Украјини, почевши од насилних демонстрација, преко анексије Крима, па све до ескалације рата на истоку земље, који и даље траје и не назире му се крај. Ова криза дестабилизвала је не само читав постсовјетски простор него и читаву Европу, нарочито Балкан, који је најслабија карика.

Треће, криза која погађа Европу и Балкан је све оно што се дешава у Сирији и Ираку, њихово урушавање и развој „Исламске државе“ на већем делу њихових територија, али и шире, у Либији, Нигерији и другим афричким и блискоисточним државама. Не треба заборавити да је у једном од последњих објављених пропагандних видеа Исламска држава ставила и Балкан на мапу будућег „калифата“.

И на крају, криза коју изазива незаустављив талас избеглица које су преплавиле како наше, тако и европске градове. То је, пре свега, хуманитарна криза, која лако може да се претвори и у економски, а можда и у безбедносни проблем. Све то заједно чини безбедносну ситуацију у Европи, као и у нашем региону, изузетно сложеном и неизвесном.

О Од поменутих, која је опасност највећа по нас?

– У овом тренутку најургентније је питање везано за талас избеглица, све их је више и немамо решење за тај, пре свега, хуманитарни проблем. Спекулише се како би међу њима могло да буде и терориста, али ипак мислим да треба бити обазрив са давањем оваквих процена. Ти људи беже од невоље и потребна им је помоћ. Процењује се да ће их ове године у Србији око 100.000 тражити азил, што је шест пута више него прошле године. У овом тренутку неколико милиона миграната притиска спољне границе ЕУ с надом да ће се домоћи бољег живота.

Србија је транзитна земља, али део тих људи ће желети да остане код нас. Надам се да ће наше друштво показати солидарност са овим несрећницима и саосећање са њиховим патњама, те да се неће упецати на ксенофобију десног популизма који све више узима замах у Европи. То је тренутно наш најконкретнији изазов, међутим ови остали могу да имају далекосежније последице по безбедност Балкана.

О Мислиш ли да ће на евенчуални излазак Грчке из еврозоне?

– И на то, наравно. Излазак из еврозоне имао би изузетно негативне геополитичке последице за ЕУ. Уколи-

ко би се Грчка економија након изласка из еврозоне и враћања на драхму опоравила, то би био поклон евроскептицима који тврде да је просперитет могућ не само без штедње на којој инсистира Берлин, већ можда и изван Европске уније. То би лако могао да буде увод у иреверзибилне дезинтегративне процесе у Европи, са несагледивим последицама за безбедност континента.

Захваљујући интеграцијама Европа се у протеклих пола века развила у зону мира, безбедности и економског просперитета без преседана у људској историји. Европска унија није савршена, она пати од демократског дефицита и нетранспарентности, европске институције треба да се мењају и реформишу, ту нема никакве сумње. Ипак, многи се у овој критици толико занесу да забораве све благодети европских интеграција и узимају их здраво за готово.

Плашим се да би „Грексит“ могао да покрене домино ефекат тиме што би подстакао „Брексит“, а можда и „Фрексит“ (излазак Грчке, Британије или Француске из ЕУ – прим. аут.). То би био крај Европске уније, са губним последицама и за Балкан, и за Србију.

С друге стране, ако би Грчка изашла из Еврозоне али се не би економски опоравила, што мислим да је много вероватније, то би такође био пораз ЕУ. Осим што Русија вероватно не би пропустила шансу да покуша да привуче Грчку к себи, то би свакако био крах европске солидарности на којој је заснована Унија будући да је једна држава чланица пуштена да се економски угуши на очиглед свих других. Због тога мислим да је у континенталном интересу да се направи компромис и да се центрифугалне тенденције зауставе пре него што буде прекасно.

О Какав одговор на актуелне изазове даје данас наша спољна политика и какав нам је тренутни међународно-политички положај?

– Иако се међународно-политички положај Србије битно побољшао у односу на период из деведесетих година, он је данас изузетно компли-

ван како због објективних околности, тако и због погрешних спољнополитичких представа које су посејане за време Милошевића, али су преживеле пад његовог режима. Објективно, Србија не може да побегне са западног Балкана у Скандинавију. Окружени смо слабирим и сиромашним државама којима се лоше управља и које нису у стању да се саме изборе са изазовима о којима сам раније говорио. Србија не одскаче много од овог окружења.

Наша спољна политика заснована је на представама које су, по мом мишљењу, дубоко погрешне. За почетак, стално се понавља прича о Србији „између Истока и Запада“ као о некаквој културно-идентитетској детерминанти спољне политике. Ради се о митолошком наративу који нема упориште у рационалној процени националног интереса.

Спољна политика треба да прати трговинске интересе, а скоро 70 одсто спољнотрговинске размене Србија обавља са ЕУ. Осим тога, спољна политика треба да прати и геостратешке интересе, а све државе у региону су или чланице ЕУ и НАТО, или су кандидати за чланство. Велике силе балансирају једна другу да би одржале равнотежу снага и спречиле хегемонију. Малим државама, као што је Србија, много је паметније да ускачу у вагон ако желе да се сачувају. То је оно што Србија никако да схвати упркос томе што је постхладноратовска историја стално и изнова због тога кажњава.

Q Јасно је да Ви сматрајте да су економско-безбедносне интеграције са Западом решење за Србију. С друге стране, пружа ли Европска унија Србији чврсто исцуржену руку сигурности и охрабрења?

– Запад је пружио руку Србији, али не безусловно. Од Србије се, као и од других држава које желе да се придруже овом клубу земаља, захтева да испуни одређене услове, који су исти за све. Ипак не треба заборавити да се Европска унија састоји од бриселске администрације и 28 држава чланица. Свака држава има своје интересе, који не морају увек да се поклапају са интересима Србије. Упр-



кос томе, мислим да превише људи у Србији, када је Запад у питању, има предрасуду априорног учитавања злонамерности.

Q Пре неколико недеља догодили су се Зворник, Куманово...

– Доста се тога нагомилало и пуно је фактора који усложњавају ситуацију у региону. Нерешени национални спорови, верски фундаментализам, кога је све више у Босни и на Косову, које има највећи број бораца у Сирији и Ираку по глави становника. Босна је одмах иза. То су стотине џихадиста задојених исламским фундаментализмом који су отишли на Блиски исток да се боре у светом рату за стварање „калифата“. Део њих ће се вратити и само можемо да претпоставимо коју ће врсту активности спроводити.

Што се тиче Куманова, не верујем да ико на планети 100 одсто зна шта се тачно и због чега догодило. Према једној теорији, мени доста бизарној, иза напада стоји македонска влада. Према другој, иза напада стоје велике силе које кроз дестабилизацију Македоније постижу неке своје интересе. Све је то могуће, али мени се ипак чини да је стварност мало мање

фантастична и да иза свега просто стоје остаци некадашње ОВК. Незадовољни актуелном поделом карата на Косову и Македонији, они су старим методама покушали да „промешају шпил“, али овога пута у томе нису успели пошто су се правила игре међувремену променила.

Q Кажете да мигранци, упркос великом броју, не представљају озбиљну безбедносну претњу?

– Они су пре свега хуманитарни проблем и економски изазов, који би можда могао постати и безбедносни, али мислим да још увек не постоји разлог да због тога превише страхујемо. Прича да ће с том реком азиланата доћи и терористи је надувана. Показало се раније да „Исламској држави“, баш као раније и Ал Каиди, нису били потребни увезени људи који би се излагали непотребним ризицима путовања бродовима или сточним вагонима када имају толико добровољаца, спавача по ћелијама, способних да изврше нападе јер имају бољу мрежу, интегрисани су у окружење и говоре језик. Они имају много већу шансу да непримећени испланирају и успешно

изведу терористички напад од неког страног борца који је превалио десет држава и на оку је бројном службама безбедности.

Q *Шџа мислиће, има ли у Србији „сџавача“?*

– То што до сада није било терористичких напада не значи да је одговор негативан. Ипак, треба бити обазрив са проценама. У Србији живи неколико стотина припадника вехаби-стичког покрета, али бити вехабија, део једне конзервативне струје ислама, не значи бити терориста. Од тог броја неколико десетина је из Србије отишло у Сирију и Ирак да се бори у светом рату, од којих ће неки изгубити живот. Од оних који преживе један ће део остати у тим крајевима, као што је део муџахедина остао после рата у Босни. Вратиће се само мали број људи, можда можемо да их избројимо на прсте две шаке, али то не значи да су они обавезно безбедносна претња. Неки од њих ће се и разочарати оним што су видели и желеће да се „дерадикализују“ и мислим да им треба пружити могућност да се реинтегришу у заједницу. Тек они који преостану могу да буду потенцијални безбедносни изазов, али то не би требало да буде превелики проблем за службе безбедности.

Q *Постоји ли могућност штерористичких најада у нашој земљи?*

– Не треба искључити могућност да се тако нешто може десити. Не смемо заборавити да је Србија до пре петнаестак година била уплетена у ратна збивања. Против себе је имала, између осталих, и исламске фундаменталисте, који су долазили да се боре у Босни и на Косову. Због тога многи од њих не гледају пријатељски на Србију, без обзира на нашу прокламовану војну неутралност.

Постоје разни мотиви које би нека усијана глава могла да има па да изврши терористички напад и у Србији. Неки од тих мотива могли би да буду освета „за Сребреницу“, или за „злочине на Косову“, дестабилизација прилика у Санџаку или на југу Србије. Иако је „Исламска држава“ тренутно фо-

кусирана на консолидацију и ширење власти на Блиском истоку и Северу Африке, мислим да није немогуће да убрзо прошири своје активности и на европски континент.

Радикализација муслиманског становништва на Балкану могла би да буде атрактиван циљ. У том смислу подржавам мере предострожности државе како би се одговорило на сваки евентуални сценарио. Ипак, мислим да је прича о терористима који наводно долазе у Европу сакривени међу мигрантима преувеличана како би се легитимизовала војна операција ЕУ у Медитерану и разне друге непопуларне мере које нису у складу са неким демократским идеалима. Другим речима, захваљујући безбедносном нарративу владе прибављају легитимитет за мере које не би биле прихватљиве да је избеглички проблем формулисан само у хуманитарним терминима. Ја се бојим да причом како су избеглице безбедносна претња ми улазимо у зону параноје и изговора да не будемо довољно хумани и солидарни.

Q *У којој мери одговор заједног светџа на штерористичке претње води радикализацији ислама?*

– Не треба заборавити да се савремени радикални политички ислам развијао у египатским затворима, где су деценијама затварани сви који су имали икакве везе са „Муслиманском браћом“. Он се и данас храни том сликом мученика. Када убијете неког исламског екстремисту, ви од њега направите „шехида“, а има још педесет таквих који ће сутра, у жељи да и они себи обезбеде место у рају, доћи на његово место.

Погледајте ратове које је водио Израел: сваки следећи противник био је радикалнији од претходног, па се данас Израелци малтене са носталгијом сећају ере Јасера Арафата. Они данас сарађују са његовом ПЛО у борби против много радикалнијег Хамаса у Гази. Постоје индикације да би постојећа блокада Газе и урушавање власти Хамаса можда након следећег војног обрачуна са Израелом могли да резултирају у успостављању „Исламске државе“ на тој територији. Данас Ал Каида позива на разум Исламску

државу и не слаже се са њеним бруталним методама, а доскора су били „највеће зло на планети“. Све то показује да рат против тероризма искључиво војним средствима само повећава проблем и да Запад мора темељно да промени стратегију.

Q *Имајући у виду све о чему смо говорили, осећаће ли се безбедно у Србији, верујете ли нашој војсци, полицији, безбедносним службама?*

– Морам признати да, не зато што говорим за војни часопис, него заиста, Војсци Србије верујем. Мислим да Војска функционише много боље него неки други делови државне администрације. Она је реформисања него полиција или службе безбедности.

Систем одбране је протеклих година прошао кроз низ врло тешких и успешних реформи, и надам се да ће се тај тренд наставити. Ту не мислим само на професионализацију, већ подржавам и бројне друге реформе које су Војску учиниле бољом, модернијом организацијом. Наравно, увек недостаје новца за нову опрему, али кад упоредите данашњу Војску Србије и војску СРЈ за време Слободана Милошевића, то су „небо и земља“.

Потпуно је погрешна представа у делу јавности да некадашња војска, само због тога што је имала преко 100.000 војника, била нека озбиљна сила. Управо је Војска Србије далеко примеренија нашим потребама, ресурсима и безбедносним изазовима. Војска данас учествује у бројним мировним операцијама, чиме доприноси међународном миру и безбедности и спољнополитичкој позицији земље. Ипак, поплаве су показале да је потребно унапређивати способности за тзв. трећу мисију, односно за подршку цивилном становништву у случају природних катастрофа.

Сматрам да је данас највећа слабост система одбране у том односу политичких елита и Војске, дакле у домену цивилно-војних односа. Цивилна контрола Војске је добра ствар, али она се сувише често претвара у политизацију и гушење професионалне аутономије оружаних снага. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Александар ПЕТРОВИЋ

ЗАВРШЕТАК ШКОЛОВАЊА
ОФИЦИРА 58. КЛАСЕ ГШУ
И ПОЛАЗНИКА 4. КЛАСЕ
ВСБО

Поверење у војно школство

Поводом завршетка школовања официра 58. класе Генералштабног усавршавања Школе националне одбране и полазника 4. класе Високих студија безбедности и одбране, 3. јула одржана је свечаност у Дому Народне скупштине.

Генералштабно усавршавање завршила су 34 официра – 26 из организацијских целина Министарства одбране и Војске Србије, пет из ДНР Алжир, два официра из Босне и Херцеговине и један из Републике Грчке. Најуспешнији у класи су потпуковник Ђуро Јованић са просеком 9,60, потпуковник Славен Вујић који је такође постигао одличан успех и просек 9,60 и трећерањгани потпуковник Золтан Јагица са просеком 9,00. Високе студије безбедности и одбране завршило је 15 полазника из Србије, Босне и Херцеговине, Македоније и ДНР Алжир.

Председник Николић честитао је свима на постигнутом успеху и поздравио припаднике иностраних армија који су завршили школовање са официрима Војске

Србије, истакавши да су они „доказ да државе из којих долазе имају поверење у војно школство Србије“.

– Одабир наше војне високошколске установе за усавршавање официра из армија широм планете значајно доприноси циљу којем тежимо – да Универзитет одбране, посебно Војна академија, буде препознат као лидер савременог приступа савладавању војних знања и вештина, као високошколска институција која образује квалитетан војни кадар не само у региону већ и у најширем, глобалном оквиру. Војнообразовне институције које прате савремене трендове, а таква је и наша академија, конципиране су тако да воде рачуна о континуираном образовању током читаве каријере. Неопходно је да ова врста доживотног усавршавања буде доступна свима који се баве питањима из области одбране – рекао је председник државе.

Обраћајући се полазницима, председник је поручио да су изучавањем квалитетних мултидисциплинарних студијских програма оспособљени да примене превентивне, ефикасне и интерресорне приступе пословима безбедности и одбране и да је Србија добила генераци-



Председник Републике Србије Томислав Николић уручио је официрске сабље тројци прворангираних официра у 58. класи ГШУ, а министар одбране Братислав Гашић уручио је официрске сабље официрима који су успешно завршили Генералштабно усавршавање и значке са подлогом полазницима 4. класе ВСБО

ју будућих високих руководиоца спремних да одговоре на изазове који се постављају пред нашу државу у савременом политичком и безбедносном окружењу.

Први у рангу потпуковник Јованић, поздрављајући присутне у име полазника обе класе, истакао је значај система образовања у Школи националне одбране који омогућава усвајање знања и вештина потребних за изградњу способности како би одговорили на све изазове који се пред њих постављају.

Начелник Школе националне одбране пуковник др Мирослав Талијан полазницима обе класе поручио је да су

посвећеношћу и животним опредељењем доказали да су додељена признања и заслужили.

Свечаности у Дому Народне скупштине присуствовали су и председница Скупштине Србије Маја Гојковић, државни секретар Министарства одбране Зоран Ђорђевић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, затим министри у Влади Србије, представници верских заједница, страни војни изасланици и породице и пријатељи полазника. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Марко РУПЕНА



ТРКА У НАОРУЖАВАЊУ
У МУЛТИПОЛАРНОМ СВЕТУ

Опасно захуктавање

Трка у наоружавању подразумева надметање у квалитету и количини средстава ратне технике. Може се водити на глобалном или регионалном нивоу, у свим или у појединачним системима оружја (трка у морнаричком наоружању тридесетих година прошлог века, или у нуклеарном наоружавању у време хладног рата), у мирнодопском, предратном или ратном периоду. Важан показатељ трке у наоружавању представља висина војних издатака изражена у домаћој или страниј валути. Ниво учешћа војних расхода у бруто домаћем производу (БДП) показује, такође, не само интензитет трке у наоружавању него и степен привредног напрезања у одржавању и јачању својих оружаних снага.

Светску биполарност из друге половине двадесетог века сачињавале су две суперсиле, свака са својим савезницима, једна на Истоку, друга на Западу, допуњене тзв. трећим светом на периферијама. Битно обележје те биполарности представљао је успостављен и одржаван приближно једнак однос политичке, економске и војне моћи између главних носилаца полова и њихових савезника.

Трка у наоружавању у биполарном светском поретку одржавана је по принципу „акција-реакција“. Продор једног од главних учесника у нове војне технологије, тј. у развој и производњу нових ратних средстава проузроковао је „потребу и обавезу“ друге стране на развој не само нових средстава за ефикасну одбрану, него и за напад. Освајање нових подручја на пољу врхунских технологија (осваја-



ње нуклеарне енергије, развој ракетне технике, компјутеризација војних послова и др) утицало је такође на интензивирање трке у наоружавању.

Међутим, трка у наоружавању није се одвијала само између њених главних учесника. Она је вођена и на споредним „војиштима“ (Блиски и Средњи исток, Југоисточна Азија). Њу се подстицале регионалне силе, али и главни учесници трке у наоружавању на релацији исток–запад. Као главни произвођачи и извозници наоружања и војне опреме они су путем политичко-пропагандног деловања (распламсавање нетрпељивости између регионалних носилаца моћи) и извозом средстава ратне технике посредно и непосредно утицали на трку у наоружавању и на широким афроазијским просторима.



ПЕРИОД СМАЊЕЊА СНАГА И НАОРУЖАЊА

Драстичне геополитичке и друге промене настале крајем осамдесетих и на самом почетку деведесетих година прошлог века обухватале су, поред осталог, распад биполарног светског поретка и улазак у униполарни светски поредак, одустајање од идеолошко-политичке конфронтације и трке у наоружавању, потписивање неколико међународних уговора о контроли наоружавања и смањењу снага и наоружања у свету. Знатно смањење војних расхода у свету, као и укупне бројности и јачине оружаних снага – главна су обележја прелазног периода од биполарног на униполарни светски поредак. Као резултат наведеног, отклоњена је непосредна опасност од великог, свет-

ског рата, мада не и од малих, локалних и регионалних ратова.

Највеће промене настале су на једном од два пола до-тадашњег биполарног светског поретка. Велики и моћни Совјетски Савез рашчланио се у шеснаест независних држава, од којих је само једна – Руска Федерација, задржала статус велике, у основи регионалне, силе. Оружане снаге бившег Совјетског Савеза, са више од 3.500.000 људи, сведене су на мање од 1.500.000 припадника оружаних снага нових држава (960.000 Руске Федерације). Војни издаци СССР-а, од око 300 милијарди долара у 1981. (процене Запада), сведени су на једну десетину војних издатака свих држава бивших совјетских република (званични војни буџет Русије у 1993. био је свега 7,6 милијарди долара).

У наведени процес смањења снага, наоружања и војних расхода укључиле су се и Сједињене Америчке Државе. После распада СССР-а и Варшавског уговора оне више нису имале супарника у трци у наоружавању нити озбиљну претњу њиховим политичким и економским интересима и националној безбедности. За војну подршку у остваривању спољнополитичких интереса и стратегијских циљева нису им биле потребне снаге попут оних из доба хладног рата.

Вредно је запазити, међутим, да су Сједињене Америчке Државе пре тога, тј. у првој половини осамдесетих година, интензивно јачале своје оружане снаге. Свој годишњи војни буџет су скоро двоструко повећале – од 142,6 милијарди долара у фискалној 1980. на 296,7 милијарди у фискалној 1986. години. Дрastiчно повећање војног буџета и квалитативно јачање оружаных снага администрација председника Регена предузела је и ради психолошког изнуривања и економског исцрпљивања Совјетског Савеза, свог главног, али економски слабијег ривала у трци у наоружавању.

У другој половини осамдесетих година војни буџет САД стабилизован је на испод 300 милијарди долара годишње и тако је задржан све до пред крај последње деценије двадесетог века (286 милијарди долара у фискалној 1999. години). Сједињене Америчке Државе знатно су редуцирале и своје оружане снаге, од 2.152.000 у 1989. на 1.364.000 у 1999. години.

Народна Република Кина такође је смањила оружане снаге, са око 4.500.000 на око 2.500.000 људи. Међутим, није смањила своје војне расходе – они су и у последњој деценији двадесетог века повећавани двоцифреном стопом годишње.

Период смањења снага, наоружања и војних расхода, међутим, није трајао дуго – непуних десет година. На изласку из двадесетог века отпочет је тренд супротног смера – обликовање мултиполарног светског поретка, са обележјима нове трке у наоружавању.

НОВИ ИМПУЛС ТРЦИ У НАОРУЖАВАЊУ У МУЛТИПОЛАРНОМ СВЕТУ

Започети процес преношења центра економске моћи са Запада на Исток пред крај прошлог, настављен је и убрзан почетком новог века. Кина је бележила свој економски успон двоцифреном стопом раста свог БДП. Руска Федерација изашла је из вишегодишње рецесије, започела ревитализацију своје привреде и повећање БДП с годишњом сто-



пом раста од 6 до 7 процената. Великим и малим „азијским тигровима“ придружила се и многољудска Индија.

Упоредо са јачањем економске моћи јачала је и политичка моћ водећих земаља централне и југоисточне Азије. Тако су се већ на почетку 21. века јавиле контуре мултиполарног светског поретка, који, поред САД, обликују неке до тада регионалне силе – Кина и Русија.

Једно од важних обележја новог мултиполарног светског поретка у настајању представља његово убрзано наоружавање. Војни издаци свих земаља света убрзано су повећавани. Од око 760 милијарди долара 1998. повећани су више од два пута – на 1.747 милијарди америчких долара у 2012. години, када је дошло до извесне стабилизације у даљем кретању војних расхода у свету.

Најважнији покретачи обновљеног процеса наоружавања су главни чиниоци нове мултиполарности, сваки са својим визијама и потребама: Сједињене Америчке Државе ради ефикасније војне подршке своје спољне политике и стратегије, а Руска Федерација и Народна Република Кина изазване понашањем САД на међународној сцени. Администрација бившег председника САД Била Клинтонa, на име, усвојила је стратегију националне безбедности „Ангажовања и ширења“, која је у себи садржавала јасно изражен циљ – светску доминацију и у пракси се манифестовала претњама, притисцима, војним интервенцијама. Русија и Кина, до тадашње велике регионалне силе, осетиле су претњу својој националној безбедности и почеле су убрзано да се наоружавају. (Неки војни аналитичари на Западу сматрају да је и њихово наоружавање мотивисано експанзионистичким намерама.)

Интензивирање наоружавања САД подстакнуто је и догађајима из септембра 2001. године (терористички напад на виталне привредне и војне објекте САД). Ангажовања у антитерористичком рату у Авганистану (2001) и у рату у Ираку (2003) захтевала су додатна војна и економска напрезања.

Током последњих двадесет пет година, САД одржавају своје оружане снаге (њихов активни део) на приближно истом нивоу – око 1.350.000 људи. То је, у ствари, више планска категорија него реално стање. Према планско-буџетским документима, наиме, оне нису повећаване ни у временима највећег војног ангажовања САД у Ираку и Авганистану. Тамо су, поред делова активне војске, ангаживане јединице Националне гарде (елеменат спремне резерве) и јединице које су организовале и припремале приватне компаније и по захтеву Пентагона упућиване на бојишта. Текућим повећавањем износа војног буџета покривана је инфлација и техничка модернизација оружаних снага.

После распада СССР-а, односи између Руске Федерације и САД, као и између Русије и НАТО, повољно су развијани. Успостављено је америчко-руско стратешко партнерство, а Русија је постала део програма НАТО „Партнерство за мир”. Међутим, руски војно-политички аналитичари проценили су да су у немире унутар и око Русије (Чеченија, Грузија и др.) биле уплетена америчке обавештајне службе. Сем тога, агресивно наступање НАТО-а на Исток побудило је код руског руководства сумње у америчке добре намере. Тако је пред крај прошлог века, а после економског опоравка, Русија отпочела и са преласком у нови век наставила да јача своје оружане снаге.

Војни буџет Русије систематски је повећаван пуних петнаест година. Од 6,7 милијарди америчких долара у 1998, повећан је на 15,36 милијарди у 2003 и 90,7 милијарди долара у 2014. години. За 2015. годину предвиђено је повећање за 15 одсто. Све време бројност оружаних снага Русије остала је, у основи, непромењена – 845.000 људи у 2014. години.

Повећањима војног буџета финансирана је углавном техничка модернизација и свеукупно повећање борбених способности оружаних снага. У њиховом даљем развоју тежиште је стављано на унапређење ракетно-нуклеарних снага, снага за противваздушну и противракетну одбрану и делова КоВ за брзе интервенције. Унапређење површинске и подморничке флоте спада такође у приоритете даљег развоја оружаних снага Руске Федерације.

Односи између Народне Републике Кине и Руске Федерације развијају се на основама прокламованог стратешког партнерства, а односи између Кине и Сједињених Америчких Држава на основама узајамних економских интереса, при чему Кина с подозрењем гледа на снажно војно присуство САД у Западном Пацифику. Односи између Кине и Индије оптерећени су међуграничним спором (у другој половини прошлог века две земље два пута су ратовале), а јавља се спор и око разграничења у Индијском океану. Кина се спори и са Јапаном око неразјашњеног власништва ненасељених острва Сенкаку у Јужном кинеском мору. Ту је и питање Формозе, отцепљеног дела Народне Републике Кине, које је „под заштитом” Сједињених Држава.

Упоредо са економским јачањем, Народна Република Кина јача и војно. Она пуних двадесет пет година систематски повећава свој војни буџет двоцифреном стопом годишње. У последњем десетогодишњем периоду (2004–2014), она је свој војни буџет повећала за 170 одсто. Тако је званични војни буџет Кине од 45 милијарди долара 2004. повећан на 141 милијарду долара у 2014. години. (Западни војни аналитичари процењују да су стварни војни издаци Кине знатно већи од званичних и да су у 2014. износили 188 милијарди долара.) За текућу годину, планирано је повећање





за 12,2 одсто, што је резултат успореног привредног раста. Она је своје оружане снаге знатно редуцирала. Од око 4.500.000 за време хладног рата, свела је њихово бројно стање на испод 2.500.000 људи (у 2015. години на 2.285.000).

Текућим повећањима војног буџет Кина финансира осавремењивање и модернизацију своје армије, стављајући тежиште на ракетно-нуклеарну компоненту, површинску и подморничку флоту ратне морнарице, ваздухопловне снаге стратегијске и оперативно-тактичке намене и на освајање космоса. У даљој изградњи својих оружаных снага Кина приоритет даје изласку на „плава мора“ (изградња носача авиона).

ПРАТЕЋИ УЧЕСНИЦИ ТРКЕ У НАОРУЖАВАЊУ

Поред главних такмаца у трци у наоружавању неколико других земаља улаже велике напоре у јачању свог војног потенцијала, али без амбиција укључивања у трку у наоружавању. Индија је постала нуклеарна војна сила и интензивно ради на јачању свог ракетно-нуклеарног потенцијала. Улаже знатне напоре и у освајање космоса, као и у даље оспособљавање своје милионске армије (1.250.000 људи), треће по бројности у свету. На том пољу, међутим, она је у приличном заостајању у односу на друге велике силе у настајању (Кину или Русију) пошто њен војни буџет не прелази износ од 50 милијарди долара годишње (47,5 милијарди у 2014. години).

У разматрањима наоружавања и односа војних снага у свету, евентуални изостанак Јапана представљало би велик недостатак. Јапан је дуго времена сматран као „економски џин“ а „војни патуљак“. Јапану су, наиме, по-

сле Другог светског рата међународним уговорима била прописана ограничења у погледу обнављања и развоја оружаных снага. Забрана изласка ратним бродовима на отворена мора и океане и лимитирање војног буџета на испод један одсто БНД део су тих ограничења. Јапан се у основи држао тога, ослањајући се и на војно присуство САД у том делу света. Своје „одбрамбене“ снаге одржавао је на нивоу од око 145.000 људи, а војни буџет годинама је био од 45 до 48 милијарди долара годишње – испод један одсто БДП.

Јапан, међутим, најављује излазак из наведених ограничења. Планира јачање оружаных снага, изградњу јаке ратне морнарице и повећање војних издатака (војни буџет за текућу годину износиће око 55 милијарди долара, према 47 милијарди у прошлој години).

Између западне и источне хемисфере, као важан центар моћи, јавља се и Европска унија, која има услове да постане водећа или једна од водећих светских сила, мада не и војних. Њена војна моћ садржана је у систему војнополитичке алијансе (НАТО), у којој водећу улогу има неевропска сила. Код европских чланица НАТО-а јављају се захтеви за војно јачање Европске уније, али је то изузетно комплексно, јер би довело у питање даљи развој трансатлантских односа и сарадње.

Саудијска Арабија улаже огромна средства у изградњу својих оружаных снага. Са 67 милијарди долара у прошлој години била је четврта земља у свету по издацима за војне потребе. У истом региону је Израел за којег се верује да поседује значајан арсенал нуклеарног оружја, а на развоју нуклеарног војног потенцијала, наводно, ради и Иран. Северна Кореја овладавала је нуклеарном технологијом и држава веома јаке оружане снаге.

ТЕНДЕНЦИЈЕ

Током последњих десет година јасно су назначени правци кретања на пољу наоружавања у свету, па сходно томе и трке у наоружавању. У том периоду, према годишњаку Међународног института за истраживање мира у Стокхолму глобални војни издаци повећани су за 82 одсто (од 1.361 милијарду долара у 2004. на 1.747 милијарди у 2013. године) и настављају да се повећавају успореним темпом. Према предлогу војног буџета за фискалну 2016, САД планирају повећање војног буџета у 2017. години за 3,5 одсто, у 2018. за 5,0 одсто, у 2019. за 5,4 одсто и у фискалној 2020. години за 2,4 одсто. Војна ангажовања у локалним и регионалним сукобима биће финансирана из посебних извора. Војни издаци других главних учесника у трци у наоружавања вероватно ће се много брже повећавати – Русија због догађаја у Украјини и погоршања односа са САД и ЕУ, а Кина и Русија ради сустизања САД у трци у наоружавању.

У 2013. години, глобални војни издаци представљали су 2,4 одсто светског БДП или 248 америчких долара по становнику. Номинално повећавање војних расхода, међутим, на прати и повећавање њиховог учешћа у БДП; кретања су, у ствари дивергентна. Учешће војних расхода у БДП смањује се како у глобалу тако и по земљама. Тако ће вероватно бити и у наредном периоду.

Приближно две трећине глобалних војних издатака у 2013. године представљали су издаци три водеће силе мултиполарног светског поретка: САД, Кина и Русија. Оне су биле у претходном, а вероватно ће бити и у наредном периоду, предводници у издвајањима за војне потребе али и у јачању својих оружаних снага.

Јачина (бројност) оружаних снага у свету нивелирана је још крајем осамдесетих година прошлог века – на око 22 милиона људи. Тај ниво ће вероватно бити задржан и у наредном периоду. Од повећавања војних издатака финансираће се углавном модернизација и квалитетно јачање оружаних снага. Трка у наоружавању, у ствари, не огледа се само у повећању војних издатака и бројног стања оружаних снага; она се испољава и техничким иновацијама – развојем, производњом и увођењем у састав јединица нових врста и система оружја и ратне технике. Трка у наоружавању огледа се и производњом и извозом средстава ратне технике, као и усвајањем нових стратегија и ратних доктрина.

Сједињене Америчке Државе усвојиле су стратегију према којој победу у рату треба постићи без масовног ангажовања снага и наоружања и без властитих жртава на бојишту. Такву стратегију тестирале су у агресији НАТО-а на Савезну Републику Југославију, у ирачком и авганистанском рату. У тринаестогодишњем рату у Авганистану, америчке снаге имале су мање од 3.000 погинулих војника. Губици противника сматрају се само као „коллатерална штета”. У ту сврху развијају се одговарајућа оружја и оруђа. Била су то најпре оружја за дејства са даљине – са копна, из ваздуха, са површине и испод површине мора. Она се допуњавају производима нових технологија, укључујући беспилотне летелице (масовно коришћене у Авганистану) и средства за кибернетичко/сајбер ратовање. Достигнућа САД на пољу војних технологија прате остале велике и високо развијене земље, убзављајући на тај начин трку у наоружавању.

Посебну димензију трке у наоружавању представља развој, производња и пролиферација оружја за масовно уништавање. Сматра се да данас девет земаља поседује нуклеарна оружја, а неколико других ради на освајању нуклеарне енергије у војне сврхе. У две водеће нуклеарне силе – САД и Русији, већ дуже време постоји тенденција смањења њихових нуклеарних потенцијала. То је регулисано одговарајућим уговорима, посебно Уговором о мерама даљег смањења и ограничења стратегијског офанзивног оружја од 2010. године. У исто време, оне и све остале нуклеарно наоружане земље модернизују своје нуклеарне потенцијале, а Кина, Индија, Пакистан и Северна Кореја раде на повећавању својих нуклеарних арсенала.

У том контексту забрињава реална опасност од заоштравања односа на релацији Исток–Запад. Наиме, Сједињеним Америчким Државама, које теже одржавању светског лидерства, не одговара јачање других држава. У документима Пентагона, насталим одмах после победе у хладном рату, записано је да САД не смеју дозволити да се у свету поновно појави једна држава или група држава једнака бившем Совјетском Савезу и Варшавском уговору. Садашња америчка администрација ради на томе, као што су радиле и претходне две, да не дође до такве појаве. С тим циљем она усмерава своје напоре на спречавање јачања, по могућности и разбијање Русије, а затим (или упоредо с тим) и Кине. Тај циљ она настоји да постигне невојним средствима, али са ослоном на њих, што изазива не само даље заоштравање трке у наоружавању него и могуће оштрије супротстављање таквим тенденцијама и намерама. ■

ОБУКА ПРИПАДНИКА СПЕЦИЈАЛНЕ БРИГАДЕ

У НЕДРИМА ВЛАСИНЕ

Круну обуке представљала је завршна дводневна тактичка вежба уз примену стечених знања, самосталне исхране у природи, извођење марша у дужини од 30 до 50 километара и савлађивање водене препреке веслањем или роњењем. Посебну специфичност има чињеница да су специјалци први пут ронили на језеру које се налази на 1.300 метара надморске висине, зарањајући и до 35 метара.

Легенда каже да је српски војвода Јанко, у походу на бој на Косово, довео велику војску у пределе испод Чемерника. Војници су застали да се одморе и одспавају, али су их траве и шеварје толико опили да су спавали три цела дана. Када се војвода Јанко пробудио, схвативши да је закаснио у Косовски бој, тужно је завапио: „Црна трава што нас опи“. Тако је крај око Власинског језера добио назив Црна Трава, а у народу је настала чувена изрека: „Касно Јанко на Косово стиже“. Припадници Специјалне бригаде Копнене војске можда и не знају за поменуту легенду, али су Власинско језеро и Чемерник изабрали за реализацију стационарног логоровања и дела садржаја обуке у летњим условима због специфичности вода, земљишта, флоре и фауне на великим надморским висинама, преко 1.300 метара. Земљина и метеоролошка ситуација са кишом, ма-

глом, блатом, снажним ветровима и великим таласима је, по мишљењу туриста и мештана, била сурова у периоду од 22. до 30. јуна, док исте услове командант Специјалне бригаде КоВ бригадни генерал Зоран Величковић оцењује као идеалне за обуку старешина и војника, пошто се припадник Специјалне бригаде мора оспособљавати да извршава наменске задатке у свим земљиним и временским условима, самим тим и на високо планинском земљишту, на воденим површинама или под водом.

У обуци се не штеди

Обука на Власинском језеру потврдила је да специјалци могу да одговоре свим изазовима у сложеним околностима које стварају планине и воде на великим надморским висинама.

– Ништа на Власини није исто као у долинама. Пливали смо, ронили и везали у условима изузетно ниске тем-

пературе воде језера и реализовали исхрану у природи на високом планинском земљишту, где вегетација касни месец дана у односу на ону на нижим надморским висинама. Задовољан сам због успешно изведене обуке, али времена за одмор нема. Очекује нас, у оквиру обуке у летњим условима, алпинистика на добрим стенама, тако да ће Нишлије у Јелашничку клисуру, а Панчевци иду на Столове. Наше старешине и војници су најмање у касарнама у Панчеву и Нишу, што говори да се процес обуке спроводи пуним интензитетом. Мере штедње су заживеле у нашој јединици, као и у целокупној Војсци Србије, али с поносом тврдим да не утичу на садржај и реализацију обуке и време проведено на терену – истиче бригадни генерал Зоран Величковић.

Од помоћника команданта Специјалне бригаде за операције потпуковника Жељка Фурунџића сазнајемо да су стационарно логоровање на Власин-

СЕЛЕКЦИЈА

На Власинском језеру обучавали су се и кандидати за попуну специјалних јединица професионалним војним лицима који се налазе на селективној обуци. Осмонедељну обуку започело је 24 кандидата, али је десет кандидата већ одустало од селективне обуке због сложених задатака и садржаја обучавања. Инструктор селективне обуке поручник Смиљан Радовић тврди да преостали кандидати испуњавају све што се захтева од њих и да су физички спремни за све напоре. Мотив потпоручника Неше Траиловића да дође на селективну обуку био је дугогодишњи сан да буде припадник 63. падобранског батаљона, тако да му не падају тешко велика психофизичка оптерећења, обука на самим границама издржљивости, честе узбуне, маршеви.

– Знам свој циљ – каже потпоручник Траиловић – и гледам само напред. Занимљиво је да потпоручник Данијел Стаменковић може да упореди обуку у Специјалној бригади и обуку на академији Копнене војске у Модени, пошто сви полазници током школовања у Италији морају да имају и падобранску обуку.

– Селективна обука је, што је природно, доста тежа од падобранске обуке коју сам имао у Италији – истиче потпоручник Стаменковић. Разводнику Александру Симоновићу из Мешовите артиљеријске бригаде на обуци су најзанимљивији били маршеви, радње са пушкама и упади у зграде.



ском језеру и обуку у летњим условима извели делови команде бригаде и припадници командног, 63. падобранског и 72. извиђачко-диверзантског батаљона. Обука у савлађивању водених препрека приручним и формацијским средствима реализована је уз коришћење чамаца и ванбродских мотора, али и импровизованих средстава, која су специјалци правили од оног што се може наћи у природи. Посебан значај ова обука имала је за новопечене припаднике Специјалне бригаде, који су усвајали нова знања и истовремено се опробали у различитим начинима савлађивања водених површина. Права је штета што сложени временски услови нису дозволили десантирање ронилаца из хеликоптера на водену површину и десантирање терета на водену површину. Хеликоптери су долетели до Власинског језера, али су изузетно лоше временске околности онемогућиле извођење садржаја обуке, који се не реализују тако често.

Посебну специфичност обучавања на Власинском језеру представља чињеница да су рониоци Специјалне бригаде први пут ронили на 1.300 метара надморске висине и на дубинама од двадесет до тридесет пет метара. Воде Власинског језера карактеристичне су и због великих температурних разлика, пошто је на површини воде топло, а већ на два метра дубине температура драстично пада. Рониоци су били опремљени „сувим“ оделима и квалитетном ронилачком опремом, тако да здравственог ризика по њих није било. Један број ронилаца се после Вла-



КИПАРСКИ СПЕЦИЈАЛЦИ

Два припадника оружаних снага Кипра поручници Стефану Стефанос и Јокас Кирјакос, заједно са колегама из Специјалне бригаде КоВ, савладали су све садржаје обуке у летњим условима на Власинском језеру. Они се већ два месеца, на основу споразума о билатералној сарадњи са специјалним јединицама, налазе у Специјалној бригади КоВ. Командир тима у 72. извиђачко-диверзантском батаљону поручник Срђан Милојевић каже да су официри са Кипра у првој недељи боравка били на покретном логоровању, док су наредне две недеље имали убрзане курсеве брзе и прецизне паљбе из пиштоља и аутомата у противтерористичком батаљону. Кипрани су у 63. падобранском батаљону завршили преобуку на нашем типу падобрана, а потом савладали садржаје обуке попут рада са импровизованим минско-експлозивним средствима, аикидо тренинга и обуке у употреби хладног оружја. Поручници Милојевић, Стефанос и Кирјакос се слажу да је двомесечни боравак официра са Кипра у Специјалној бригади добар вид међународне војне сарадње и прилика да се припадници двеју војски боље упознају, стекну нова пријатељства и доста науче једни од других.

– Најважније је да смо у Србији прихваћени као браћа – истичу поручници Стефану Стефанос и Јокас Кирјакос.

синског језера упутио ка Тари и Заовинском језеру, где су, са новом опремом и апаратима, ронили на дубинама од шездесет метара, а то је највећа дубина на којој су рониоци Специјалне бригаде икада ронили.

Кухиње у природи

Самостална исхрана у природи је редован део обуке у летњим условима и по правилу садржај обуке који је најзанимљивији новопридошлим старешинама и војницима. Није реч само о томе како знати шта је јестиво у природи а шта не, већ и препознати које опасности вребају у планини и како преживети. Инструктор самосталне

исхране у природи старији водник прве класе Милан Станисављевић важи за правог znalца у тој области и треба му веровати када каже да сваки тим Специјалне бригаде може самостално и аутономно да се храни десетак дана, без икаквог дотура хране. Потврду ових речи налазимо већ при погледу на „кухиње“ у природи, које се не могу замислити без места за обедовање и тријаж хране, главног и помоћног ложишта, сушаре, верига, пећнице и трапа за чување пужева и корњача.

Променљиво време и велика надморска висина донекле су отежали, али не и спречили специјалце да прикупе намирнице животињског и биљног порекла. На њиховом менију нашле су се

змије, велике корњаче, пужеви, жабе, ракови, печурке и биљке погодне за чајево. Рибе, наравно, има на Власинском језеру у изобиљу, почев од клена и бабушке, до шарана, а војници их пецају искључиво удицом која се закачи на већу грану. Нема сумње да је рибља чорба једно од омиљених јела припадника Специјалне бригаде током самосталне исхране у природи, али водник Станисављевић ипак препоручује гулаш од пужева и печурака или чорбу од корњача. Чорба се припрема тако што се прво одвоје непотребни делови, док се корисни делови корњаче кувају сат времена у кључалој води, а потом дода зелено зеље, коприве и што више врста печурака.

УЈЕД ЗМИЈЕ

Професионалног војника Далибора Лазаревића ујела је змија током прикупљања намирница биљног и животињског порекла у склопу обуке у самосталној исхрани у природи. Догађај је, свакако, непријатан, али и сасвим уобичајен за високо ризичне послове као што су задаци Специјалне бригаде. Позитивно је што су медицинске екипе показале да су потпуно спремне и да су опремљене уређајима за давање кисеоника, серумом против змијског уједа и другим неопходним средствима. Медицинска интервенција је била веома ефикасна и војник Далибор Лазаревић се брзо опоравио, па је опет у строју.

Круну обуке припадника Специјалне бригаде на Власинском језеру представљала је завршна дводневна тактичка вежба уз примену стечених знања, самосталне исхране у природи, извођење марша у дужини од 30 до 50 километара и савлађивање водене препреке веслањем или роњењем. На вежби се практично сублимира све што се увежбавало на стационарном логоровању и обуци у летњим условима, а тимови добијају различите задатке попут извиђања објекта или извиђања положаја терористичке групе. Искусни команданти и командири тек у оваквим вежбовним условима и околностима, које су приближне реалној борбеној ситуацији, могу до краја да препознају и вреднују способност сваког тима и појединца. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ



КАДЕТИ ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ
РОДА РЕЧНИХ ЈЕДИНИЦА У БУДИМПЕШТИ

Козара ПОЛОЖИЛА ИСПИТ

Кадети треће године Војне академије, рода речних јединица, недавно су реализовали вишедневну међународну пловидбу бродом Речне флотиле Ков-а Војске Србије „Козара“, прву такве врсте од Другог светског рата. Пловидба до мађарске ратне луке у Будимпешти била је историјска по много чему. Најпре, по томе што је то била прва пловидба брода за посебне намене „Козара“ међународним водама од 1960. године. Затим и по томе што се на том моћном броду Речне флотиле, дугом готово 70 метара и депласмана више од 50 тона, први пут у горњем току Дунава вијорила српска заставица, па и по томе што је „Козара“ први пут послужила и као школски брод, чиме је, ако не засенила, а оно свакако успешно заменила већ славне школске бродове „Јадран“ и „Галеб“. Најзад, недавна пловидба „Козаре“ била је историјска и за домаћина, Мађарску, у чију ратну луку је, први пут од средине прошлог века, упловио неки страни војни брод. Била је то баш „Козара“.

Изазов за посаду и брод

За тридесеточлану посаду брода, јединственог не само у српској Флотили већ и у окружењу, пловидба до

Међународна пловидба брода посебне намене Речне флотиле Ков-а Војске Србије била је значајно искуство, како за његову посаду, тако и за кадете који су први пут имали прилику да осете чари дуге пловидбе реком

Будимпеште представљала је један од тежих и неизвеснијих испита, јер су, поред својих редовних обавеза у међународној пловидби, били и инструктори будућим колегама, кадетима Војне академије од којих ће неки своју професионалну каријеру започети можда баш на „Козари“, али пре свега због тога што нису имали превише искуства у тако дугој пловидби горњим током Дунава. Уз то, неке деонице пловидбе, дуге готово пет дана у оба правца, одвијале су се „у цугу“, тако да је најдужа непрекидна пловидба узводно, од Бачке Паланке до Будимпеште, трајала готово 26 сати. Био је то испит и за моћне дизел моторе „Козаре“, која је, пре само две године, прошла генерални ремонт свих виталних бродских склопова и уређаја.

За пут до Будимпеште посада се припремала пет дана. Иако неки од старијих официра и подофицира на „Козари“ имају богато искуство стечено на „Јадрану“ и „Галебу“, ипак су, кажу, били затечени кратким припремама. При томе, било је то њихово прво тако дуго путовање узводно, а очекивала их је и ноћна пловидба. А Дунав није море. Пловидба реком није исто што и пловидба непрегледним морским плаветилом. Иако нема „морске болести“, оне несносне мучнине и вртоглавице која на мору савлада и најискусније поморце, пловидба реком је мучна због неизвесности и ћуди воде која носи све пред собом. На реци нема опуштања, поглед с крме је увек будан и оштар, не сме се превидети ни један грм, ни једно поломљено стабло, ни један залутали чамац. Не сме се скренути с пловног пута. Зато је пловидба реком, чак и за искусне поморце, увек нови испит, сваки километар пловидбе прелази се сто пута на карти, радарска слика се не испушта из вида, а осматрачи на прамцу немају времена ни да трепну.

Искусни речни вукови кажу да је најбоље кад је на броду у пловидби досадно, тада је све у реду, све се одвија нормално и без непредвиђених

догађаја. Посла има, углавном, током испловљавања и упловљавања, онда се чује оно „на вез“, „вежи прамчани“, или „попусти крмени“... Сваки изненадни звук бродске сирене, међутим, тражи опрез јер може да значи и узбуну. Зато су звуци сирене на речном броду другачији, рескији, продорнији од оних на мору.

Кадетима отворена сва врата

Све су то кадети Војне академије рода речних јединица имали прилику да виде и упознају током пловидбе међународним водама до Мађарске. Командант Речне флотиле КоВ Војске Србије капетан бојног брода Андрија Андрић рекао нам је да су кадети били у улози командира и помоћника командира палубне службе, да су практично увежбавали навигацију у дневним и ноћним условима, кормиларили бродом, водили бродски дневник, успостављали везу с другим пловним објектима на реци... Од морнаричко техничког поручника Милана Илића сазнали смо да су имали прилику да завире и у погонско одељење, где су ближе упознали рад дизел-мотора и генератора, а уједно им је приказана и практична вежба борбене отпорности брода на продор воде у прамчаном сударном простору, у којој су кадети активно учествовали.

– Све то биће им од велике користи на почетним официрским дужностима у Речној флотили, рекао је капетан бојног брода Андрија Андрић.

– Посада „Козаре“ учинила је све што је било потребно да ова пловидба међународним водама кадетима остане у најлепшем сећању. Одговорили су на сва питања кадета, показали су им све што су хтели да виде, помогли им да науче све што је било предвиђено. Зато оцењујем ову пловидбу успешном и са тог аспекта. „Козара“ је положила испит и као школски брод. У Будимпешти су кадети могли да чују нешто више о школовању официра мађарске војске и о задацима њиховог инжењеријског пука, стационираног у ратној луци. Другог дана боравка у Будимпешти имали смо прилику да посетимо Сентандреју и видимо неке од знаменитости које потврђују трајање српске заједнице у том туристичком градићу.

Командант брода капетан корвете Душан Ристић ни једног тренутка није сумњао у брод и посаду.

– Ова пловидба је, пре свега за брод, значила прву велику проверу након генералног ремонта завршеног 2013. године. Имали смо прилику да утврдимо како се брод „понаша“ при максималним напрезањима свих механизма и уређаја у пловидби која је у појединим деоницама трајала и дуже од 24 часа непрекидно. Том приликом стекао сам и увид у рад и издржљивост посаде у овако специфичним условима који изискују максималан напор. За мене је ова пловидба значила једно велико искуство и са навигацијског аспекта, обзиром на то да до сада нисам имао прилике да пловим овим делом Дунава који обилује изузетно тешким подручјима, нарочито у ноћним условима. Такође, ова историјска пловидба је за мене, као команданта, била велика част јер сам имао прилику да са својом посадом упловим у прву посету странијој земљи, при чему смо на најбољи начин могли да представљамо војску и државу – рекао је капетан корвете Ристић.

Ојачана посада

За пловидбу до Будимпеште, на „Козару“ је укrcано и неколико старешина које су раније радиле на том броду и веома добро познају бродске системе и распореде. То је била велика помоћ за посаду, каже командант брода.

– Ту, пре свих, мислим на потпоручника Александра Јовановића чије је знање било веома значајно за бродски одред навигације и везе као и на старијег водника Тимицу Радосављева чије је искуство у раду на бродским погонима дало велики допринос успешној реализацији овог задатка – рекао је Ристић.

Истичући да му је пловидба до Будимпеште и поред изузетних напора била једно од најлепших искустава у каријери дугој 20 година, старији водник прве класе Михаило Ђуричић каже да је задовољан што су бродски мотори издржали максимална напрезања чак и на неубичајено високим температурама. Заставник Душан Прошић је истакао рад посаде као целине у којој је сваки појединац увек давао максимум „било да се радило на везу, у кухињи, или на смени која је

трајала по четири сата“. Најтеже је наравно било у „пасој смени“ оној од поноћи до четири ујутро. Али, показало се, чак и такве смене се лакше издрже уз по коју духовиту опаску дежурних „стендап“ комичара старијих водника Здравка Павловића и Ивана Илића. Заставник Предраг Крњајић истиче колегијалност кадета као једну од особина које се, упоредо са стручним знањем, развијају током вишедневне пловидбе и свакодневног заједничког бивствовања у уском простору. Као једини радио-телеграфиста на броду „заборавио је притиске“ којима је био изложен током пловидбе, када је морао да ради у све три смене. Један од оних који су најраније устајали, а после свих одлазили на одмор свакако је кувар десетар Марко Миловановић, који је, заједно са својим помоћницима десетарима Николом Самарцићем и Александром Шутовићем, чинио чуда од намириница које су им биле доступне.

Током седам дана пловидбе кадети треће године рода речних јединица могли су у правом смислу да осете чари позива који су изабрали. Иако то није био њихов први боравак на „Козари“ јесте био најдужи и најтежи. Поред осморице младића позив официра речних јединица изабрале су и две девојке Ивана Соколовић и Николина Поповић, које, попут својих другова, кажу да се нису покајале. Боравак на броду само је учврстио њихову жељу да наставе да нижу добре оцене на испитима у Академији. Па кад дипломирају и оките се првом официрском звездицом, да једног дана дођу поново на „Козару“. Тада као командира неког од бродских одреда...

Стога речи команданта брода капетана корвете Душана Ристића, изречене на крају пловидбе, видимо као јединствену жељу посаде, али и кадета који су пловидбом до Будимпеште остварили тек један од својих снова:

– Имајући у виду значај оваквих пловидби, пре свега за практичну наставу кадета, а потом и за представљање Војске Србије у иностранству, надам се да ће и убудуће брод посебне намене имати прилику да плови у иностранство и тамо покаже да Србија има репрезентативни брод који нас може веома упечатљиво представити у најбољем светлу и којим свако од нас може да се поноси. ■



Јуриш на Алабино



Иntenзивне припреме тенкиста Војске Србије који ће учествовати на „Тенковском биатлону“ у Руској Федерацији трају већ више од месец дана на полигону „Међа“ код Лесковца. Провере у извођењу нормираних радњи, вожња на тактичким стазама, резултати гађања и физичка спремност српских тенкиста говоре да су они спремни за одмеравање војничких вештина са припадницима оклопних јединица из Анголе, Венецуеле, Индије, Јерменије, Казахстана, Кине, Киргизије, Кувајта, Монголије, Русије и Таџикистана. Међународне војне игре у Русији почињу првог августа, свечаним отварањем на полигону „Алабино“ код Москве.

Игре се одвијају у тринаест различитих дисциплина, попут такмичења војних извиђача, специјалиста ва-

Досадашње припреме говоре да су српски оклопњаци спремни за одмеравање војничких вештина са припадницима оклопних јединица из дванаест земаља Европе, Азије, Африке и Јужне Америке. Међу тенкистима Војске Србије влада умерени оптимизам да ће резултати сигурно бити бољи од прошлогодишњих, а није мало ни оних који верују да ће се Србија наћи у финалу јединственог такмичења у Руској Федерацији.

здухопловне борбе, десантних водова или Каспијског дербија, али нема сумње да је тенковски биатлон најтрак-

тивнији и најзанимљивији део Међународних војних игара. Подсетимо, тенковски биатлон је војни спорт коме се у свету посвећује све већа пажња, а прецизна правила кажу да се тај вид спорта састоји из трке тешких оклопних возила и гађања мета. Војска Србије је прошле године први пут учествовала на „Тенковском биатлону“.

Припреме потврдиле спремност

– Предузели смо све потребне мере да најбољим тенковским посадама Војске Србије створимо све услове за што квалитетније, садржајније и разноврсније припреме за тенковски биатлон, користећи у пуној мери и прошлогодишња искуства. Упоређујући прошлогодишњи и овогодишњи ниво припремљености у овом перио-

ду, истичем да су тенковске посаде сада спремније. Уосталом, прошле године смо учествовали први пут, информације добијали из друге руке, а ове године је друга прича и расположемо са свим неопходним детаљима везаним за ово такмичење. Чланови тенковских посада нису жалили труд и зној током припрема и уверен сам да ће достојно представљати Војску Србије на тенковском биатлону и постићи боље резултате од прошлогодишњих. Захвални смо Трећем центру за обуку, САС „Међа“, инжењерији и логистици Треће бригаде КоВ на пруженој помоћи током припрема – истиче руководилац припрема тенкиста Војске Србије пуковник Жељко Кузмановић.

Прва фаза припрема тенковских посада Војске Србије за учешће на „Тенковском биатлону“ почела је 26. маја на полигону „Међа“. Први задатак је био, по речима члана руководства припрема мајора Радета Адамовића, да се сагледа увежбаност тринаест посада (по три из Прве, Друге, Треће и Четврте бригаде КоВ и једна из Команде за обуку), изврши селекција и изабере шест посада. Занимљиво је да нису селектоване целокупне посаде, већ је бирано осамнаест најбољих појединаца, од којих је састављено шест посада за даље увежбавање. Критеријуми за избор били су јасни и састојали су се од извођења нормираних радњи на тенку, вожње на тактичким стазама, резултата гађања спрегнутим топом и митраљезом и физичке спремности.

Увежбавања су до 8. јуна настављена на полигону „Међа“, док су на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“ изведена гађања из тенковског топа и противавионског митраљеза. Резултати гађања су били одлични и потврдили су да тенкисти Војске Србије спремно очекују такмичење. На крају ове друге фазе начињен је коначан избор путника за Русију, тј. старешина и војника који ће представљати Војску Србије на тенковском биатлону. До поласка у Русију тенкисти ће се обучавати на полигону „Никинци“, где ће се увежбавати у припреми и подешавању нишанских справа на тенку М84 АБ1. Овај тенк има идентичну нишанску справу као

тенк Т72 Б3, на коме ће се посаде такмичити на тенковском биатлону.

Седма брзина

Екипа Војске Србије ће у Русију највероватније кренути 22. јула, примити три руска тенка и одређено време вежбати на њима. Церемонија свечаног отварања планирана је за 1. август, а потом ће уследити индивидуалне трке „Тенковског биатлона“, трке штафета, полуфинале и финале. Сваку земљу представљаће три посаде, тако да ће на такмичењу учествовати 36 посада из 12 земаља Европе, Азије, Африке и Јужне Америке. Бодови из индивидуалних трка се сабирају, осам земаља иде у полуфинале, а у финале четири. Међу тенкистима Војске Србије влада умерени оптимизам да ће резултати сигурно бити бољи од прошлогодишњих, а није мало ни оних који верују да ће се Србија наћи у финалу, међу четири најбоље земље на „Тенковском биатлону“.

Командир тенка потпоручник Владица Тасић памти прошлогодишње такмичење и тврди да је било организовано на изузетно високом нивоу. Тасићу је посебно драго што је имао прилику да обиђе импресивни тенковски музеј у Кубинки, где се налазе скоро сви тенкови света.

– На прошлогодишњем такмичењу друге екипе биле су доста млађе од нас и самим тим имале одређену предност у деловима такмичења који

УЧЕСНИЦИ ТАКМИЧЕЊА

Војску Србије и Републику Србију на Међународним војним играма и „Тенковском биатлону“ представљаће мајор Нинослав Ђуђић, поручник Никола Мишић, потпоручници Владица Тасић и Страхинја Грбић, старији водник Мирослав Павловић, водник Жељко Раковић, десетари Саша Караџић, Марјан Крстић, Александар Ђорђевић, Дејан Миљковић, Миливоје Тијанић, Ненад Стојановић и разводник Владица Ђуричић, док ће се у руководству екипе налазити пуковник Жељко Кузмановић, потпуковник Саша Тодоров, мајор Раде Адамовић, потпоручник Миљан Петровић и старији водник прве класе Давор Јањетовић.

су зависили од физичке спремности. Ове године имамо више искуства, а побољшали смо и оне делове обуке у којима смо били слабији. Надам се да ћемо ући у финале, а тада ће много зависити од такмичарске среће. Миран сам јер је моја посада спремна за сва искушења.

Спретност и вештина возача тенкова је изузетно важна за добре резултате тенковских посада, пошто се на „Тенковском биатлону“ захтева брза вожња, а истовремено велики број препрека омета возача. Свака грешка возача се скупо плаћа казним поенима. Десетар Дејан Миљковић је потпуно сигуран да неће имати проблема у управљању челичним грдосијама, тешким 41,5 тона, поготово што је прошле године, као резервни возач, већ возио руске тенкове Т72. Уосталом, Миљковић тврди да нема никакве разлике у вожњи руских тенкова и наших тенкова М-84.

– Прошле године су возачи били наша највећа снага и очекујем да ће тако бити и ове године – каже десетар Дејан Миљковић.

Занимљиво је да такмичење у Русији има велики значај и за обученост возача тенкова Војске Србије, пошто ми немамо стазе на којима тенкови могу да се возе великим брзинама. „Тенковски биатлон“ је, наиме, једино место где возачи Војске Србије возе тенкове седмом брзином и са максималним бројем обртаја.

Водник Жељко Раковић обавља дужност командира тенка у тенковском батаљону Прве бригаде КоВ, али ће се у Русији наћи у улози нишанције у посади тенка. То за њега неће бити ништа ново, пошто је управо као најбољи нишанција у својој јединици изабран да као професионални војник заврши потребна школовања и постане подофицир. Рачић први пут учествује на „Тенковском биатлону“ и зна да се сваки промашај кажњава казним кругом или минутима. Зато је важно да нишанција погоди све циљеве.

– На увежбавању није било промашаја – каже водник Раковић – и сигуран сам да ћу одличне резултате поновити и на такмичењу. Најважнија је концентрација, сигурност у себе и увежбаност са другим члановима посаде. ■

ОФИЦИРСКА САБЉА

Наслеђе светле традиције

Сабља, пљоснато криво сечиво, омиљено номадским народима, представљало је веома ефикасно оружје за јуриш лаке коњице. Европа се са сабљом „сусрела“ током крсташких ратова, а у наше крајеве стигла је с Истока. Крајем 18. века, јачањем војне коњице широм Европе, сабља је уведена као главно оружје најбољих јуришника, мада је њиховим укидањем престала да се користи као оружје.

На нашим просторима сабље набављане из Аустрије и Русије користиле су се током Првог српског устанка и биле су саставни део наоружања српских устаничких коњичких

Признање истакнутим појединцима увек је праћено снажним осећањем поноса, части и достојанства.

Уручивање сабље прати симболичан наклон и пољубац којим се, како каже већина носилаца овог статусног симбола, указује поштовање и „љуби Србија“.

јединица. После 1815. године набавка хладног оружја реализована је повремено, на нивоу ресорних министарстава, а сабље за појасом носили су високи државни чиновници.

Историчар потпуковник др Иван Мијатовић каже да је Европа, у време настајања савремене српске војске, хладно оружје сматрала традиционалним атрибутом коњице.

– Међутим, због неразвијеног коњарства, бојишта које није било повољно за овај род војске и скупе и трајне обуке, коњици у Србији није придаван значај који је имала у савременим европским војскама. Српска војска је развијала остале родове војске, а коњица је обучавана да се бори





ван седла подједнако добро као и пешадија. Сабље за опремање коњице набављане су из иностранства, најчешће из Аустроугарске, од фирме која је снабдевала српску војску сабљама М61/69 – објашњава потпуковник Мијатовић.

Значај официрске сабље

За разлику од војничких коњицких сабљи, официрским се придавао неупоредиво већи значај и пажња. Војска, као један од главних атрибута српске државе, на хијерархијској лествици добија високо место, тако да униформа и сабља постају симбол државности и слободе, а сабља главна ознака официрског достојанства и части.

У жељи да се ослободи зависности од аустроугарске војне индустрије, српски Генералштаб се 1895. године обратио немачком произвођачу сабљи, фирми „Вајерзберг-Киршбаум“, због набавке сабље од нерђајућег челика. После испоруке прве серије М1895 српски генералштаб био је задовољан њиховим квалитетом.

– Сабља М1895 ће, уз минималне модификације, остати традиционална сабља, почев од српске војске у време краља Александра Обренови-

Војска, као један од главних атрибута српске државе, на хијерархијској лествици добија високо место, тако да униформа и сабља постоје симбол државности и слободе, а сабља главна ознака официрског достојанства и части.

ћа, преко Карађорђевића, Краљевине СХС, Краљевине Југославије до данашње Србије, без обзира на политичке промене и реорганизације војске. Суштина конверзија сабљи је да су, на браницима старих, грбови мењани другачијим политичким или државним симболима. После Другог светског рата на место грба Краљевине Југославије пласирана је петокрака, затим је централно место браника заузео државни грб ФНРЈ са пет буктиња, а од 1963. године са шест – нагласио је потпуковник Мијатовић.

Није само „голо оружје“

После Другог светског рата избацује се из употребе као оружје официра и подофицира у скоро свим ар-

мијама, а у ЈНА је сабља била у употреби до краја педесетих година, односно док се нису расформирале коњицке јединице. У парадне сврхе задржала се у јединицама за давање почасти, најчешће гардијским, као у Војсци Србије.

– Некада ударно, јуришно оружје постало је симбол официрске части и достојанства. У српској и југословенској војсци сабља се куповала сопственим средствима тако да одговара висини официра, те су се зато разликовала дужина сечива и канија, тј. корица сабље. Она није само „голо оружје“, већ представља част и витештво официра који је носи. Није залуд непознати народни писац епских стихова говорио да „коња, сабљу и жену ниједан јунак не да никоме“ – рекао је др Мијатовић.

Сабља као предмет којим се гаји витештво, част и јунаштво требало би да се преноси с колена на колено. У Војску Југославије враћена је 1995. године одлуком тадашњег начелника Генералштаба, када је и додељена Корпусу специјалних јединица, а 1997. године званично је додељена 39. класи Школе националне одбране на свечаности у Орашцу. Од 2000. године председник Републике уручује официрске сабље тројници најбољих кадета на свечаној промоцији потпоручника.

„Статус стил“ – емотивна ризница

Фирма „Статус стил“ већ једну деценију с поносом учествује у најсвечанијим тренуцима војног школовања Србије, као испоручилац вредне официрске сабље најзаслужнијим официрима. Израђује статусне симболе професије – официрску сабљу, наградне и парадне бодеже, шпаде... Сви производи израђени су ручно, од најквалитетнијих материјала, а позлаћеном или посребреном официрском сабљом даривају се и награђују најбољи.

Признање истакнутим појединцима увек је праћено снажним осећањем поноса, части и достојанства. Уручивање сабље прати симболичан наклон и пољубац којим се, како каже већина носилаца овог статусног симбола, укатује поштовање и „љуби Србија“.



Комади „Статус стила“ нису реплике, већ редизајнирани примерци с ауторским печатом. Средином деведесетих година прошлог века тим „Статус стила“ предложио је да официрска сабља буде додељивана онима који најуспешније заврше школовања у војсци. Међутим, руководство тадашње армије сматрало је да за то није „идеалан тренутак“, али ценећи њихов уложен напор одлучено је да прва сабља припадне Корпусу специјалних јединица.

Извршни директор и коаутор програма „Статус стила“ Слободан Сурчулија истакао је да је повратак сабље као поклона официрима дошао почетком деведесетих година, „у најтеже време за Србију, када се тржиште распадало“.

– Обележје које заслужује да буде уз официра и да истакне значај професије, као и да да обележје статусу, било је до тада укинута. Да би достигла данашње размере, на путу сабље било је доста препрека и нераумевања, али истовремено и људи који су показивали интересовање – нагласио је извршни директор.

➤ *Оно што најмлађи официри, потпоручници награђени сабљама на свечаној промоцији не знају јесте да им колеге с осталих факултета завиде, јер како је написано на нашој интернет страници „...и цареви, и краљеви, витезови и хероји, браниоци и ослободиоци, уткани су у свако влакно сечива сабље – историјске скулптуре, која етиком и естетиком представља часну професију официра“.*

Одговарајућим нормативним актима уређено је коме и којим поводом председник Републике Србије уручује официрске сабље.

– Оно што најмлађи официри, потпоручници награђени сабљама на свечаној промоцији не знају јесте да им колеге с осталих факултета завиде, јер како је написано на нашој интернет страници „... и цареви, и кра-

љеви, витезови и хероји, браниоци и ослободиоци уткани су у свако влакно сечива сабље – историјске скулптуре, која етиком и естетиком представља часну професију официра“ – искрено је рекао Сурчулија.

Неуништива од „зуба времена“

Свака сабља се прави од нерђајућег челика, како би трајала вечно. На рукобрану од месинга налази се државни грб, позлаћен или посребрен, на којем виси ручно израђена кићанка или темњак. Вредни комади шаљу поруку да су „више од оружја“, те да временом постају драгоцености од вредности „материјалних ствари“ у породици. Уз сабљу су приложени и Сертификат о материјалима уграђеним у сабљу и Повеља о завештању сабље.

Генерална директорка и ауторка програма „Статус стила“ Душица Танасковић рекла је да је то саставни део опреме, јер документи имају етичку поруку, баш као и слоган „Не вади ме без повода – Не враћај ме без части“. Она не крије задовољство што је део значајног пројекта, али

признаје да је понекад та велика одговорност и уплаши.

– Уручивање официрске сабље често је веома дирљив и емотиван догађај. Већина се у тим тренуцима сети свог деде, прадеде, својих предака. Потпуно сам свесна велике одговорности, али осећам и изузетну част. Не

само ја, него и сви чланови програма наше фирме – рекла је директорка.

Душица Танасковић је нагласила да они не бирају личности којима ће сабљу наменити или посветити, већ се оне наметну „следом догађаја, значајних датума и стратегија у будућности“. Потребно је прилично времена

за израду сабље, јер се то никада не ради серијски.

– То су све уникати, настали ручним радом. Уз официрске сабље, постоје бодежи видова Војске Србије. Радиле смо сабљу Рашковића, сабље Ненадовића, Јакова и проте Матеје, као и Захову сабљу, пројекат настао на захтев Републике Чешке. Сада припремамо монографију о сабљи, односно о њеном значају као метафоре витештва и достојанства – рекла је директорка „Статус стила“.

НАЈВРЕДНИЈЕ У ВОЈНОМ МУЗЕЈУ

Војни музеј у Београду чува неколико сабљи које својом лепотом, начином израде и луксузом, или због личности која ју је носила, завређују пажњу.

– Тамо се чува сабља Франтишека Александера Заха, првог Управитеља Војне академије и каснијег начелника Генералштаба српске војске, затим сабља Милојка Лешјанина која својим мотом обавезује и данашње офицере, као и „дијамантска“ сабља за храброст кнеза Милана Обреновића којом су га Руси одликовали током Првог српског устанка 1807. године. Ту је и сабља коју је на дар од руског цара Николаја Другог Романова добио кнез Арсен Карађорђевић за храброст исказану као командант гардијске коњичке бригаде у руско-јапанском рату 1904/1905. године. Интересантна је и сабља коју је краљ Александар Обреновић добио од персијског шаха, с посветом на сечиву „Ову сабљу учини благословеном, о Племенити и Вечити! Мом власнику не дај пропаст, о Господе, док му живот траје“ – каже потпуковник.

ПОШТОВАТИ ВОЉУ ПРЕДАКА

На сабљи којом се дарују официри Војске Србије угравирани су речи *Не вади ме без њовода! Не враћај ме без часџи!* То је мото који је угравирани на сабљи Милојка Лешјанина, М1895, која се чува у Војном музеју у Београду. Тај мото је узет и за редирајниране сабље које се данас додељују у Војсци Србије.

У Повељи о завештању сабље пише да право наслеђа има прворођени мушки потомак, али у случају да мушке деце нема, сабљу наслеђују женски потомци. Такође, истакнуто је да се сабља не може отуђити из родбинске лозе, продати или уступити, осим ако се некоме спасава живот. Никако се не сме употребити за ношење телесних повреда или одузимање живота.

Међутим, у данашње време на интернету се могу пронаћи сабље које наследници продају. Потпуковник Мијатовић коментарише да је то ништа друго до „губљење сопственог идентитета“.

– Однос према сопственој историји, како историји народа чији смо припадници, тако и породичној и традицији, у данашње време на великом је искушењу. Материјална ситуација, незнање и непоштовање сопствених корена доводи до тога да се често у продаји могу наћи примерци сабљи прадеде, деде, оца... То, према мом скромном и личном мишљењу, представља раскидање с традицијом коју су генерације баштиниле и представља издају сопственог идентитета – закључио је потпуковник Мијатовић. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимила Милица МАТОВИЋ



Жива међународна активност

Како би се реализовале основне активности Војномедицинске академије – лечење, едукација и научноистраживачки рад – потребно је да та установа има веома живу међународну активност. Према речима пуковника проф. др Зорана Шегрта, заступника начелника ВМА, у тој установи сваке недеље одржи се неки од скупова са међународним учешћем, посети их нека од делегација представника санитета других држава или међународних организација, или пак, представници ВМА учествују на билатералним састанцима или скуповима посвећеним унапређењу сарадње у области санитета или подизању квалитета здравственог збрињавања и лечења.

У протекла два месеца учествовали су на три стручна скупа из области војне медицине – 43. састанку Комитета начелника војног санитета земаља чланица НАТО-а и Партнерства за мир (COMEDS), у Берлину, потом у Солуну на Балканском конгресу војне медицине и на 41. светском конгресу војне медицине у одржаном у граду Кута, у Индонезији. Како су то три различита војномедицинска скупа, различитих тематских оквира, а од значаја за наше војно здравство, осврнућемо се на сваки понаособ.

У протекла два месеца припадници ВМА учествовали су на три стручна скупа из области војне медицине – на 43. састанку Комитета начелника војног санитета земаља чланица НАТО-а и Партнерства за мир, потом на Балканском конгресу војне медицине и на 41. светском конгресу војне медицине. То су три различита војномедицинска скупа, посвећена унапређењу сарадње у области санитета.

Берлински састанак

Ове године у Берлину је, од 2. до 4. јуна, одржан редован 43. састанак Комитета начелника војног санитета земаља чланица НАТО-а и Партнерства за мир (COMEDS – највиши орган НАТО задужен за медицинска питања). COMEDS, који своје састанке одржава два пута годишње, централно је место на коме се разматрају и

координирају питања из домена војне медицине. Уједно, они дају медицинске савете Војном комитету НАТО-а.

Састанку у Берлину, који је одржан у организацији санитетске службе немачких оружаних снага, присуствовали су представници 33 земље – 22 чланице НАТО-а и 11 земаља чланица Партнерства за мир. У име Министарства одбране Републике Србије, том састанку присуствовао је пуковник проф. др Зоран Шегрт.

Домаћини су се максимално потрудили, како каже др Шегрт, да све



Пуковник проф. др Зоран Шегрт, заступник начелника ВМА

буде врло прецизно и до детаља испланирано, а једног радног дана представили су учесницима састанка, у једној од својих касарни у Берлину, пољску болницу нивоа 3. Ту су могли да виде како болница функционише али и најсавременију опрему, која се за потребе медицинског збрињавања користи у теренским условима.

Пуковник проф. др Шегрт каже да су посебно интересантна била

излагања представника земаља које су активно, на терену, са својим контингентима учествовале у организацији и збрињавању у жариштима еболе у земљама Африке. Једна од интересантних тема била је посвећена и проблему недостатка лекара и другог квалификованог медицинског особља, глобално у свету, што посебно долази до изражаја у одређеним, ванредним околностима.

На том састанку осврнули су се на тему медицинског руковођења, као једног од битних елемената за даљу организацију медицинске службе.

– Србија, као чланица Партнерства за мир од 2006. године, свакако има свој интерес да учествује на састанцима COMEDS-а, јер је једна од земаља које са својим медицинским особљем веома активно партиципира у бројним мировним мисијама у надлежности Уједињених нација и Европске уније. Актуелно, наши медицински тимови налазе се у Конгу, Сомалији, Малију и Централноафричкој Републици. Од децембра 2014. године, у Централноафричкој Републици смо носиоци организације и рада пољске болнице нивоа 2, а тамо смо управо свечано испратили и припаднике друге ротације из нашег састава. Након спроведене законске процедуре и одобрења републичке скупштине, које је у току, на задатак ће бити упућен још један тим који ће учествовати у медицинском збрињавању у Централноафричкој Републици (ниво 1) – објашњава заступник начелника ВМА.

Додао је да је учешће наших медицинских тимова постало готово незаобилазни фактор у многим мисијама УН и Европске уније.

– Сигуран сам да су војно здравство и ВМА, као његов кључни део, један од лидера у међународним инте-

грацијама како Министарства одбране и Војске Србије, тако и наше државе Србије у целини – истакао је пуковник проф. др Зоран Шегрт.

Балкански конгрес

Двадесети конгрес Балканског комитета војне медицине (БКВМ) одржан је од 8. до 11. јуна 2015. године, у Солуну, Грчка. Према речима наших учесника био је добро организован, имао је добар научни ниво, али била је приметна скромност у неким детаљима, сходно економској ситуацији.

У раду Конгреса учествовали су представници војне медицине шест држава чланица БКВМ – Бугарске, Грчке, Румуније, Србије, Албаније и Турске. Укупно 194 учесника и шест посматрача из САД. Представљено је 348 научних радова, 172 усмена излагања и 176 постер презентација.



Српска делегација, коју је предводио заменик начелника ВМА пуковник проф. др Драган Динчић, била је, због економске ситуације, у мањем броју и имала је 22 особе, заједно са

ВИП особама (уместо до 40 по земљи према Меморандуму о споразумевању). Наши учесници конгреса били су из група хируршких клиника, интерних, неуропсихијатријских и Сектора за превентивну медицину ВМА, укључујући њихове колеге из Војне болнице Ниш, из војномедицинских центара и гарнизоне амбуланте Краљево. Дакле, био је заступљен примарни, секундарни и терцијерни ниво лечења.

Лекари из Србије изложили су 22 рада – од тога су три постер презентације и 19 усмених излагања. Њихови радови били су из области хирургије, интерне медицине, неуропсихијатрије и превентивне медицине.

Главна тема конгреса била је „20 година БКВМ. Прошлост, садашњост, будућност“. Током научног дела одржана су и два округла стола. Један је био посвећен „Узроцима секундарне хипертензије међу млађим представницима оружаних снага“, а други „Главне зоонозе, претња јавном здрављу“.

Шеф српске делегације проф. Динчић и пуковник проф. др Ђоко Максић имали су пленарна предавања у две пленарне сесије и заједно са потпуковником асистентом др Зораном Јовићем излагали су о узроцима секундарне хипертензије међу млађим представницима оружаних снага. На другој пленарној сесији, посвећеној главним зоонозама, радове су имали мајор др Зоран Младеновић из Војне болнице Ниш, који је излагао о епидемиолошким карактеристикама трихинелозе у Републици Србији и њеном значају за припаднике ВС, и др Милена Крстић из Сектора за превентивну медицину ВМА, која је говорила о значају превенције беснила у Војсци Србије.

Уназад три године на Балканском конгресу војне медицине редовно се одржава и студентска сесија. Ове године међу осам младих предавача био је и кадет Стефан Петковић из Србије – са Медицинског факултета ВМА Универзитета одбране. Он је, према речима пуковника проф. др Ђока Максића, изнео врло занимљив рад из имунологије, који је урадио са

МЕЂУНАРОДНИ КОМИТЕТ ВОЈНЕ МЕДИЦИНЕ

Водећа међународна организација у области војног здравства је Међународни комитет војне медицине – МКВМ, коју чини 105 држава чланица (међу којима је и Србија) и четири државе посматрачи. Основана је 1921. године у Бриселу под називом Стални комитет међународног конгреса војне медицине и фармације, а од 1990. добија данашњи назив.

својим менторима из Института за медицинска истраживања ВМА.

Пуковник проф. др Максић каже да је на конгресу уобичајена и сестринска сесија, али да их ове године најжалост није било из нашег војног здравства због мера штедње.

Грци су организовали и једну сесију која се односила на хитна стања у хирургији. На моделима је провезбавана хитна медицинска помоћ и све што служи лечењу тешко повређених и оболелих на фронту, у условима војне пољске болнице.

На крају конгреса из сваке земље награђен је по један најбољи рад – усмени и постер презентација. Српски најбољи усмени рад имао је потпуковник др Мирослав Динић са Клинике за кожне и полне болести ВМА о ултразвучним предикторима атеросклерозе и срчаним обољењима код 66 пацијентата са псоријазом: проспективна студија, а најбољи постер имао је мајор др Александар Атанасковић, са Клинике за општу хирургију ВМА, о теми молекуларни подтипови карцинома дојке и њихов прогностички значај.

Сврха ових конгреса балканске медицине јесте да успоставе што чвршће везе између ових балканских земаља на пољу војне медицине, али и на пољу пријатељских односа између тих земаља.

– Јако је битно да се на конгресима БКВМ настави са разменом знања и искустава из свих области војне медицине, укључујући стандардизацију свих оперативних процедура, како би припадници нашег санитета равноправно учествовали са припадницима балканских и других европских земаља у мултинационалним мисијама. Њихов циљ је санитарско-збрињавање повређених и оболелих у различитим природним или ратним катастрофама. Војска Србије и њена

санитетска служба имају капацитете да помогну формирање војномедицинских снага Балкана, чији задатак ће бити учешће у санитарском збрињавању становништва балканских земаља, које могу бити потенцијално захваћене неком од природних или ратних катастрофа. Пружање медицинске помоћи на нивоима прве помоћи и пољске болнице нивоа 2 биће главни задаци обуке и припреме балканских војномедицинских снага, које ће у сарадњи са цивилним медицинским капацитетима нивоа степена 3 и 4 бити у могућности да комплетно збрину све повређене и оболеле. Изнета искуства санитарских служби БКВМ обећавају да ће идеја о формирању балканских војномедицинских снага бити перспективна и реализована – објашњава др Максић, дугогодишњи председник СНБ БКВН и сада почасни члан БКВМ.

Шефови војномедицинских сервиса и делегација земаља БКВМ имали су посебан састанак посвећен превентивној медицинској заштити.

Наредни конгрес биће одржан у Букурешту у Румунији 2016, а потом у нашој земљи 2017. године.

Светски конгрес војне медицине

Хиљадама километара даље од Европе, у далекој Индонезији, граду Кута, одржан је 41. светски конгрес војне медицине и заседање Генералне скупштине Међународног комитета за војну медицину – МКВМ (International Committee on Military Medicine – ICMM), од 17. до 22. маја. Делегацију Војномедицинске академије чинили су декан Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду пуковник проф. др Небојша Јовић, као шеф делегације, и

начелница Националног центра за контролу тровања ВМА проф. др Славица Вучинић, уједно и секретар Паневропске радне групе Међународног комитета за војну медицину.

– Био је то велики конгрес, који се одржава сваке друге године, на коме су учествовали представници 80 земаља са 748 учесника (од којих су већином били Индонежани), као и посматрача из више земаља. Конгрес се одвијао у виду пленарних заседања, округлих столова, радионица и постер сесија. Главне теме биле су: опасности од CBRN агенаса, збрињавање у масовним несрећама и хуманитарне мисије, маларија у савременом војном санитарству, инфективне болести у специфичним војним популацијама – каже шеф српске делегације, пуковник проф. др Јовић, и објашњава да су одржане четири пленарне сесије: „Ебола хеморагична грозница“, „Мировне снаге у хуманитарним операцијама и збрињавању масовних несрећа“, „Опасности од CBRN агенаса“ и „Ратна хирургија“.

Он је био модератор на две пленарне сесије, а на једној је имао усмено излагање – о решавању дефеката микроваскуларним режњевима, док је проф. др Вучинић излагала на сесији CBRN агенси.

Професорка Вучинић, као секретар Паневропске радне групе, поднела је извештај о раду радне групе за протекли период, у којем је одржан и 3. паневропски конгрес војне медицине од 2. до 6. јуна 2014. године у Београду. Конгрес је МКВМ оценио као одлично организован. Потом је делегат Француске најавио следећи Паневропски конгрес, који ће бити одржан у Паризу 2016. године. До формалне предаје функције на конгресу у Паризу, Србија је и даље председавајући Паневропске радне групе.

Током Конгреса српска делегација имала је бројне сусрете са страним представницима када су разматрани облици сарадње у области лечења, образовања и научноистраживачког рада са ВМА.

Следећа земља домаћин биће Индија, Њу Делхи, 2017. године, а после ње Швајцарска. ■

Мира ШВЕДИЋ

БАЛКАНСКИ КОМИТЕТ ВОЈНЕ МЕДИЦИНЕ

Балкански комитет војне медицине основан је 1995. године ради продубљивања регионалне повезаности и унапређења стручне сарадње у области војне медицине, превентивне медицине, збрињавања у условима елементарних непогода, менталног здравља, здравствене неге, ветерине, клиничких студија и образовања у области војног здравства. Конгреси се одржавају сваке године и имају велики одјек у стручним круговима.

Истраживања се настављају

На заједничком састанку учесника пројекта „Рентабилни избор нових технологија и концепција одбране кроз друштвене промене и стратешке оријентације Србије у 21. веку” и гостију одржаном на Машинском факултету у Београду средином јуна разматрано је може ли Србија технологијом постићи оптимални квалитет високо ефикасне војске нормиране по европским критеријумима и са којим би способностима, у идеалном случају, могла да располаже. Био је то приказ најважнијих резултата са тог интердисциплинарног пројекта, који се од 2011. године, уз сагласност Министарства одбране, води на Машинском факултету у Београду, а финансира га Министарство за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије.

Скупу су присуствовале генерал-мајор проф. др Бојан Зрнић и бригадни генерал мр Слободан Јоксимовић.

Након уводног, поздравног излагања декана Машинског факултета проф. др Милорада Милованчевића, презентовани су циљеви и резултати истраживања. Њих је образложио руководилац пројекта и истраживања проф. др Момчило Милиновић, са катедре за Системе наоружања Машинског факултета у Београду.

Квантитативна оцена

Према речима проф. Милиновића, пројекат је намењен унапређењу доношења државних одлука и афирмацији националног идентитета, а препознатљив у идеји европских интеграција у области одбрамбених технологија и њиховог усаглашавања са европским концептима способности војске и њене будуће интероперабилности.

Истраживање је организовано у три повезане тематске области –

стратегијско-безбедносни утицаји на технологије одбране, организациони и војно-кориснички концепти технологија одбране и, наравно, савремени научно-развојни аспекти најважнијих питања одбрамбених технологија, који проистичу из таквих захтева.

Милиновић каже да су најважнији резултати дати кроз смисао циљева истраживања у облику интересантног приступа новом начину моделирања војне и цивилне улоге општих и посебних задатака безбедности и одбране, затим војне организације, у синергијској интеракцији са питањима војних и дуалних технологија.

„Кључни доприноси су резултат сагледавања домаћих интеграционих потреба, али компатибилно са очекиваним садржајима способности заједничке европске војске и других снага, наведеним у документима Европске одбрамбене агенције – EDA. У пројекту се посебно истичу резултати компатибилни са европским иницијативама, где је акценат изградње заједничких одбрамбених напора управо на развоју цивилне и војне сарадње”, објашњава руководилац пројекта.

Истраживачи су користили иновирани операционе математичке моделе за оцену квалитета и квантитета способности војних организација и борбених и дуалних технологија са којима оне располажу, чак и код функционално безбедносних појмова код којих се недавно квалитативно оцењивање сада нуди и као квантитативна оцена.

„Интересантне су и занимљиве новине непознате у литератури, које су резултат истраживачке студијске инжењерске анализе – да се снага и ефикасност војних јединица може мерити параметрима класичне механике. Захваљујући новим моделима за ватрену, али и борбену ефикасност војне јединице, може се користити нови параметар специфичне енергије динамич-

ки ангажоване борбене територије као мегават-час по квадратном километру.

Овакав резултат обезбедио је анализу новог могућег оптималног дизајна мањих модуларних јединица, али је указао и на могућност процене укупне потребне снаге и енергије за заштиту територије у реалном простору и времену, исказане разумљивим свакодневним појмовима класичне физике” – каже проф. Милиновић.

Такође, формиран је универзални модел заједничког организовања модуларног састава војних и цивилних јединица за учествовање и деловање у војним и цивилним операцијама по моделу флексибилног прилагођавања различитим борбеним и мирнодопским задацима.

Резултати

Током четири године на пројекту реализовано је 266 научних и стручних, дисциплинарних и интердисциплинарних радова, од којих више од 150 међународних на конференцијама и у истакнутим међународним публикацијама. Реализована су два стандарда, осам нових техничких решења, четири докторске дисертације и бројна предавања по позиву у земљи и иностранству.

На почетку је у пројекат било укључено 27 истраживача, а у 2015. број је сведен на 20 финансираних, углавном због одласка професора у пензију. У потпројектима су равноправно учествовали заједнички тимови истраживача са Машинског факултета, Факултета безбедности, Војне академије, Рачунарског факултета универзитета Унион и Иновационог центра Машинског факултета, сви из Београда. Од 27 истраживача 18 је доктор наука. Истакнути генерали и официри у статусу истраживача давали су посебан ниво садржаја истраживања.

Пројекат се наставља ове године и радни тим ће бити проширен млађим кадром за даљи рад на новим темама, као што су војне технологије за просторно управљање објеката и заштиту критичне инфраструктуре на државној територији Србије. ■

М. Ш.

ФРЕНК БОЛАНД, ДОСКОРАШЊИ ДИРЕКТОР ДИРЕКЦИЈЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ

Достизање партн



СНИМИО ЈОВО МАМУЛА

Србија је постигла велики напредак у реформи оружаних снага, а оно што се највише истиче јесте њен допринос међународном миру и безбедности учешћем у мултинационалним операцијама под окриљем Уједињених нација и Европске уније

Група Србија–НАТО за реформу одбране успостављена је као јединствен механизам сарадње Републике Србије и НАТО-а. Основни циљеви рада јесу подршка институционалној сарадњи наше земље и Алијансе у процесу реформе система одбране, достизање циљева партнерства у оквиру Процеса планирања и прегледа, ангажовање у Концепту оперативних способности, те израда пројеката за решавање специфичних проблема реформе и унапређење координације и ефикасности билатералне војне сарадње с Северноатлантским савезом и Европском унијом. О активностима и раду Групе за „Одбрану“ говори доскорашњи директор Дирекције за планирање снага НАТО-а и копредседавајући групе Френк Боланд.

Група Србија–НАТО за реформу одбране (*Defence Reform Group – DRG*) успостављена је као јединствен механизам сарадње између наше земље и Алијансе. Како коментарише њен рад у протеклих десет година?

– Група је, заиста, јединствен механизам сарадње између Србије и НАТО-а. Иницијативу за њено оснивање средином 2005. године дала је Норвешка, али су чланице Савеза одмах увиделе потенцијал тела којим би заједно председавале Србија и НАТО и чији би рад био усмерен на подршку и унапређење реформе сектора одбране. Први састанак DRG одржан је у фебруару 2006. године. У почетку су састанци одржавани сваких шест до осам недеља. Одлука Србије да се у децембру 2006. године придружи Програму „Партнерство за мир“ није утицала на постојање DRG-а, пошто је до тада он већ био прихваћен као веома користан алат. Рад Групе, сасвим природно, еволуирао је током десет година. На почетку се фокусирао на тадашњи велики подухват реформе и модернизације Војске Србије, а сада је тежиште на праћењу и подршци имплементације партнерских циљева које је Србија усвојила као учесница Процеса планирања и прегледа, у којем учествује још 19 партнерских земаља.

Које су основне предности рада DRG-а, а шта највећи изазови?

– Новитет који је DRG донео било је структурирано ангажовање спољних учесника у настојањима Србије да

ерских циљева

реформише своју војску. На овај начин ангажовани су цивилни и војни експерти НАТО-а, укључујући и Војну канцеларију за везу Алијансе, као и изасланици одбране акредитовани у Србији. Овим се добио „нови пар очију” које могу да сагледају проблеме и предложе могућа решења, којих се можда неће одмах сетити они који су навикли да раде на одређени начин. Ово, такође, обезбеђује редовно сагледавање напретка у различитим областима, што помаже људима да испланирају како ће организовати достизање циљева на дугорочном плану. То, свакако, ствара и одређене изазове, захтева време и посебно додатне напоре ради редовног сагледавања оствареног напретка, разматрања најбољих начина презентације остварених резултата и идентификовања онога што је потребно даље урадити. Међутим, верујем да, ако редовно застанемо и размислимо о томе како најбоље организовати свој рад, дугорочно заправо штедим на времену.

Шта су, према Вашем мишљењу, најважније погодности које Србија има од Групе?

– Ово је структуриран интерни процес ревизије са спољним учешћем. У овом формату, он може бити усмерен на праћење било које функције или скупа функција, које Србија изабере. Србија је увек та која одлучује како ће DRG бити коришћен. Он, такође, директно повезује циљеве Србије у трансформацији и развоју способности са представницима осталих земаља које јој могу помоћи да то постигне.

У којим областима сарадње је Србија до сада била најуспешнија?

– Огроман напредак постигнут је у протеклих десет година у више области. Оно што се тренутно највише истиче јесу доприноси које Србија даје међународном миру и безбедности учешћем у војним мировним операцијама под окриљем Уједињених нација и Европске уније. Ово је врхунац вишегодишњег рада на припреми појединаца и јединица за такве изазове и за ефективну сарадњу са припадницима оружаних снага других земаља у мултинационалним операцијама коришћењем заједничких стандарда и процедура. Међутим, ту су и остали, мање видљиви напреси, који се годинама постижу а значајни су за ефективно функционисање војске, као што су индивидуално образовање, боље и софистицираније руковођење кадром, безбедно уништавање вишкова

муниције, регионална сарадња са суседним земљама и успостављање система „научених лекција” у Војсци.

Како оцењујете сарадњу са страним војним представницима?

– Сматрам да је добра, мада је на том путу било одређених потешкоћа. Изасланици одбране који учествују у раду DRG-а, као и њихове владе, истински желе да помогну Србији у реформи Војске. Међутим, они морају да делују у складу с интерним правилима, које су њихове владе успоставиле, због чега су се понекад дешавали неспоразуми о томе шта се може, а шта не може урадити и у ком року. Програми билатералне сарадње морају унапред бити предвиђени буџетом партнера, а уколико у периоду састављања буџета постоје нејасноће око активности у којима Србија жели да учествује, прилике за сарадњу могу бити одложене или изгубљене. Такође, веома је важно да, оног момента када су активности сарадње усаглашене, Србија може да обезбеди одговарајуће људе за то, што захтева исцрпно финансијско планирање и планирање кадра. Ипак, чињеница да се све не одвија увек савршено не сме да засени чињеницу да је било, и да и даље има, веома свеобухватних програма сарадње који су допринели остваривању напретка у области образовања и обуке, стандардизације, руковођења особљем, логистике, јавног информисања...

Недавно је усвојен Индивидуални акциони план партнерства (IPAP). Шта ће овај документ променити у ширењу сарадњи између Србије и НАТО-а?

– Индивидуални акциони план представља додатак широкој лези сарадње између Србије и НАТО-а. Механизам IPAP је осмишљен ради продубљавања сарадње између НАТО-а (који није само војно тело) и партнерских земаља, нарочито у областима које превазилазе само војну димензију. Овде спадају планирање за случају ванредних ситуација, одбрана од сајбер-напада, енергетска безбедност, борба против тероризма, организованог криминала и корупције. Сарадња у поменутиим доменима такође је значајна за припрему Србије за чланство у Унији. Војно и одбрамбено поглавље IPAP-а ће се и даље спроводити Процесом планирања и прегледа с Циљевима партнерства и радом DRG-а. ■

Ана МИЛЕТИЋ



Ватрени гово



У дипломатској мисији српске владе од 1915. до 1918. године било је и неколико веома угледних свештеника Српске православне цркве. Њихов је задатак био да свету представи голготу коју је тих ратних година пролазио српски народ, али и да информишу велике силе о интересима и тежњама јужнословенских народа на Балкану.

рник Владика Николај

Српска влада је на почетку Првог светског рата формулисала своје ратне циљеве који су, поред ослобођења Србије од нападача, подразумевали и ослобађање јужнословенских народа и стварање заједничке јужнословенске државе. Формулисање српске националне идеологије дошло је до изражаја у периоду након напуштања Србије 1915. године и повлачења преко Албаније, најпре делатношћу српских интелектуалаца у Француској, Енглеској и Русији. Велики број свештеника Српске православне цркве напустио је Србију заједно са војском. Неки од њих били су ангажовани у дипломатским мисијама у Сједињеним Америчким Државама и Великој Британији.

У зиму 1915. године српска влада упутила је у Сједињене Америчке Државе јеромонаха Николаја Велимировића, који је у априлу 1915. године започео своју дипломатску мисију. Јеромонах Николај припадао је групи југословенски оријентисаних интелектуалаца и био међу реткима који су идеју југословенства везивали за цркву. Дипломирао је на Старокатоличком универзитету у Берну, а затим отишао у Енглеску 1909. године и провео неко време у Оксфорду припремајући докторат из филозофије. Из тог периода потичу његове блиске везе са Англиканском црквом које ће посебно доћи до изражаја током Првог светског рата. Он је у Нишу 1914. године заједно са Јованом Цвијићем, Јованом Радонићем, Александром Белићем, Слободаном Јовановићем, Љубом Стојановићем и другим научницима и јавним радницима радио на формулисању српских националних интереса.

Анимирање добровољаца

Јеромонах Николај Велимировић утицао је својим говорима у Америци да у Европу дође око 20.000 добровољаца словенског порекла, од којих је већина била упућена на Солунски фронт. Карактеристичан пример је његов срчани и емотивни говор у Чикагу, августа 1915. године, када је већину присутних Срба, Хрвата и Словенаца придобио за југословенску идеју.

Николај Велимировић сакупио је и велику суму новца за хуманитарну помоћ Србима у окупираној Србији и учествовао у раду Одбора за помоћ Србији који је основао Михајло Пупин. Тај одбор је сакупио прилоге у укупној вредности од 140 милиона долара. У септембру 1915. године јеромонах Николај присуствовао је и седници Одбо-

ра на којој је основан Фонд за збрињавање ратне сирочади. У концепцији будуће државе јеромонах Николај разилазио се тада са Пупином који није прихватао његову тезу да су Срби, Хрвати и Словенци један народ.

У јесен 1915. године јеромонах Николај Велимировић дошао је у Лондон и наставио своју дипломатску мисију при српском посланству. Држао је говоре и предавања, објављивао текстове и заступао југословенску идеју. Већ у почетку свог боравка у Лондону обратио се за помоћ политичару и историчару Роберту Ситон-Вотсону, који је био привржен идеји југословенства и помагања Србији. Николај Велимировић упутио је 16. октобра 1915. писмо Ситон-Вотсону у коме је писао о страдању Србије и борби српске војске.

Оснивање Савета за помоћ богословским студентима

Николај је, 1917. године, био иницијатор пројекта за омогућавање српским студентима теологије да наставе своје школовање у енглеским колеџима и под надзором српских свештеника. У реализацији тог пројекта сарађивао је са Кентербериским надбискупом Рандамом Дејвидсоном. У том тренутку у Лондону је било једанаест српских студената теологије. Под руководством каноника Карнегија, старешине Цркве Свете Маргарите у Вестминстеру, основан је „Савет за помоћ студентима Српске цркве“. Као подршка том савету деловао је и један академски одбор који су чинили оксфордски професори теологије, јеврејског језика, пастирске теологије и црквене историје. За управника Српског богословског курса именован је јеромонах Јосиф Цвијовић, који је био и члан Инспектората Просветног савета Краљевине Србије. Први полазници курса почели се да пристижу током децембра 1917. године, а редовна настава почела је крајем марта следеће године. Већина српских студената студирала је на оксфордском богословском институту Свети Стефан. У Енглеској је током Првог светског рата било укупно 28 српских богослова на школовању.

Поред јеромонаха Николаја Велимировића, у Енглеској су, као наставници, боравили јеромонах Јосиф Цвијовић, јеромонах Дамаскин Грданички, јерођакон Демостен Илић и свештеник Милан Милутиновић. Међу њима издвајамо јеромонаха Иринеја Ђорђевића, помоћника шефа Српског обавештајног бироа у Лондону од септембра 1918. до маја 1919. године. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

Порука исламским верницима поводом Рамазанског

Радост божје наг

Пише

Главни војни имам
ефендија Мустафа ЈУСУФСПАХИЋ

Иове године, као и претходних, муслимани Србије и целог света били су обрадовани почастима које је Бог дао у муслиманском месецу Рамазану – месецу поста. Наша срећа је увеличана и чињеницом што смо ове године могли и у Војсци Србије да живимо нашу веру и да се Богу помолимо у војним месцидима у Београду и Новом Пазару.

Рамазан је месец код муслимана који у преводу на наш језик означава жеђање. Свакако да то не подразумева само жеђање за водом и храном већ жеђање за Богом Милостивим.

У том смислу циљ поста јесте спречавање разбуктале страсти, јачање Богобојазности у смислу бојазни да се љубав Његова према нама не изгуби.

Зна се да у човеку постоје три снаге: снага страсти као она коју животиње поседују, снага срџбе и духовна снага као код анђела. Тек доминацијом духовне снаге постаје се човеком на исправном путу. Постом верник побеђује страсти стомака и полних органа. Постом верник побеђује изазвану срџбу јер му Бог награду велику обећава ако прекине да се расправља и почне да се исправља, те језик веже да не оговара, лаже и смутњу шири. Пост је вид најоданијег обожавања Бога и зато нам Бог каже: „Пост је Мој и Ја ћу за њега неизмерну награду да-



ти”. И тако читавих месец дана, апсолутни мир у души нашој. Рамазан је месец када је Бог објавио своје објаве кроз Тору, Библију и Кур`ан, па зато каже да је једна ноћ у Рамазану (у последњих десет дана) вреднија од хиљаду месеци мимо Рамазана. Тачније та ноћ је вреднија од једног просечног људског живота. Зато смо тужни што се растајемо од месеца Милости, али смо и радосни што смо показали да можемо из љубави према нашем Створитељу издржати пост који је ове године

био најдужи јер је трајао и по 18 сати дневно. Пост нас је оплеменио, учинио бољим, солидарнијим и хуманијим, што и јесте један од Његових циљева. У овом данашњем времену треба наглашавати ту димензију морала, одгоја код људи, јер данас живимо у једном турбулентном, тешком времену, када су поремећене све животне људске вредности, па тако и морал. Сигурно да је морал једна од највећих духовних компоненти коју човек данас треба код себе изграђивати.



„Плашим се, ако се наједем, да не заборавим глас сиромеха“, биле су речи Божијег посланика Јусуфа или Јосифа.

Рамазански бајрам као круна долази и радост награде нам доноси и означава крај месеца поста. У то име желим да се обратим свим људима, а посебно муслиманима у Војсци Србије.

Драга браћо и сестре, окрените се око себе у ближем и ширем комшилуку и погледајте има ли гладних и незбринутих око вас и запамтите

да нема вере онај који зна да му је комшија гладан, а он сит. Бајрам је права прилика да почастимо своје комшије без обзира на њихову веру и нацију. То је одувек био и остао бајрамски обичај у нашој традицији. Након месец дана Рамазана, Узвишени Бог даје Бајрам као једну велику благодат или овосветску награду за тај труд који човек, муслиман, улаже у току месеца Рамазана. Човек се за Бајрам треба лепо осећати и веселити, те своју бајрамску радост делити са својим најближим, родбином, пријатељима, комшијама, колегама, познаницима. Рамазански Бајрам траје три дана, како би се што више људи обрадовало њиме. Такође је обичај да се не забораве и наши умрли, па се после Бајрамске јутарње молитве обилазе мезарја (гробови).

Молимо Те, Боже, да нам греси нестану, да нам бриге престану, да нас болест остави, да нас страх напусти, да нас сиромаштво не прати, да нас беда не види, да нас лениност не ухвати, да нас криви пут не превари, да нас пријатељи не забораве, да нас непријатељи не прогоне, да нас издајници не продају, да нам народ буде слободан, да нам домовина буде поносна, да нам дом буде сигуран, да нам друштво буде поштено. Нека нам данашњи дан врати веру, наду и међуљудско поверење; нека међу нама нестане страха, злобе и зависти; нека нам заједништво поврати Богопоуздање; нека свако ради свој посао савесно и одговорно; схватимо да је тајна успеха на овоме свету искрена вера и племенито дело. Свим припадницима Војске Србије исламске вероисповести поручујем: *Нека вам је срећан Бајрам.*

Бајрам шериф мубарек олсун! ■

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 15–31. јула



Православни

- 21. јул – Свети великомученик Прокопије
- 25. јул – Спомен Иконе Мајке Божије Тројеручице
- 26. јул – Сабор светог архангела Гаврила
- 28. јул – Свети мученици Кирик и Јулита
- 30. јул – Света великомученица Марина – Огњена Марија



Муслимански

- 17. јул – Рамазански бајрам (три дана)

ИКОНА БОГОРОДИЦЕ ТРОЈЕРУЧИЦЕ

Најпоштованија икона манастира Хиландара којој се одају посебне почести. Од ње се у Хиландару узима благослов, њој се клања и метанише пред сваку озбиљнију одлуку, или пред пут, од ње



се моли савет и захваљује јој се за успешно обављен посао. У традицији манастира, икона је једно време представљала чак и игумана, јер несложно братство није умело само да изабере најбољег међу собом. Настала је као дар Божји из руке Светог Јована Дамаскина, великог песника и сликара. После усрдне молитве икона му је залечила одсечену руку, а Свети Јован је, из захвалности, на икону поставио још једну, трећу сребрну руку.

По предању, свету икону је из свете земље донео Свети Сава и поставио у светилиште, у будућу српску престоницу, Скопље. По пропасти српског царства икона се на чудесан начин обрела у близини Хиландара. На томе месту је касније, у знак захвалности, подигнут параклис Тројеручици. Она се данас налази у велелепном просинктару, поред игуманског престола, где јој сви одају почести, молитве и захвалнице, а највернији јој остављају и богате поклоне. ■

Окупљања

Двонедељно путовање седморице одважних од Рима до Ужица и Бабине горе, код Вишеграда пратимо кроз трагове које сами остављају, читамо њихова писма, поздраве са разгледница, белешке на листовима са знацима хотела у Солуну, видовите и злослутне речи које шаљу из Крагујевца својима у Рим, Марино..., ни десет дана пре него што ће погинути

Одмах после догађаја у Сарајеву, 28. јуна 1914, на пијаци у Марину 30-годишњи Ђезаре Колица, од imuћне породице земљопоседника, већ истакнути републиканац и масон римске ложе *Grande Oriente g'Italia*, слутећи рат у Србији, договара са пријатељима формирање мале групе добровољаца. Са братом Угом и пријатељем Мариом Корвизијеријем припрема одлазак у Србију. Прикључио им се још један младић из Марина, Артуро Реали, а позвани су и њихови добри пријатељи, такође верници републиканске идеје – Никола Горети, из древног кастела Сутри, Франћеско Конфорти из Салерна и Винћенцо Бука, са далеке Сицилије, тада настањен у Риму! Формирана је мала, али одабрана дружина, гарибалдијевска црвена кошуља била је њихов барјак, а Гарибалдијев узвик: *За слободу и одбрану најважнијих*, њихов разлог добровољачке вере и одласка у Србију!

У тајности, летње вечери 29. јула 1914. окупљају се у Риму, стигавши са разних, и оних најудаљенијих страна.

Храбра браћа

Браћа Колица били су, на неки начин, идејне вође осталим добровољцима у борби на српској земљи. Ђезаре је искуство из ратова у Грчкој, против Турака, код Јањине, 1912. употпунио бојем на Бабиној гори, недалеко од Вишеграда. Стално у договору са својим друговима и саборцима из Грчке, Маријом Корвизијеријем и Франћеском Конфортијем, Ђезаре је стао на чело групе и организовао њихов одлазак у Србију. Кад су гарибалдинци стигли до Солуна и већ били пред вратима захукталих ратних прет-

њи, Ђезаре је своје брату Камилу, једином који је остао на брегу, у кући код Марина, написао:

– Узмуд је да ти ојисујем шта је ‘Зашио’ овог мог одласка: већ сам на пућу и односи ме шок нових догађаја. Сушра одлазимо из Солуна, и за недељу дана бићемо на – вајреном кршћењу!

Још један младић из Марина отишао је у бој на Бабиној гори: био је то 22-годишњи Артуро Реали, један од двојице који су касније рањени и једини преживели трагичан бој са аустријским брдским јуришницима. Артуро је био потомак угледне породице која је оставила видљивог трага у животу



Ђезаре Колица



Уго Колица

градића и његовој историји, са прецима који су подизали утврђења, давали градоначелнике родноме Марину, стекли угледно место међу становницима и знамен на мраморној плочи на градском тргу. Увек посвећен добротности и раду, Артуро Реали био је одан другар ватреним гарибалдинцима и прихватио је њихов позив да заједно крену у Србију. Усправан и одлучан у својој вери, никада није прихватао компромисе већ журио за својим идеалом: *Правдом и Слободом*. Након рањавања на Бабиној гори, Артуро се, одмах по оздрављењу и повратку у Италију, 1915. године, нашао у првим борбеним редовима, сада са својим земљацима, у Великом рату, који од 24. маја те године постаје и – Велики рат Италијана! У борбама код Ослави-

је, у близини Горице, на Сочи, храбри Артуро допашће нових рана и немоћан да десном руком диже пушку, мораће да се врати у родни Марино.

У малом римском кастрому – Кастелмадаму – 1885. родио се Марио Корвизијери, кастелан који је често бора-вио у Риму. У свој кастел долазио је да ради на земљи, са сељацима, да узгаја виноград и да прави вино, да дише чист ваздух и да живи слободним животом сељака. Тако данас о Марију говоре његови кастелани. Био је међу старијим из групе и две године раније – 1912. борио се на страни Грка у сукобима с Турцима, храбро је носио гарибалдијевску црвену кошуљу, а у бици код Јањине добио је чин капетана. Био је поносни гарибалдинац, ветеран и песник сањар – био је цвет старог Лација!

У сликовитом, узбрдо уздигнутом градићу, Марио је од малих ногу учио гарибалдијевску епопеју, како бележе хронике из живота добровољаца. Зато је већ 1912. био међу првима коју су на позив најстаријег Гарибалдијевог сина, генерала Рићотија, пожурили да стану уз грчки народ у ослободилачком рату против Турске.

Ратовао је Марио у Грчкој, код Јањине, 1912, затим у Србији, на Дрини, код Вишеграда, 1914, на почетку Великог рата...

Само двојица досегла тридесете

Николи Горетију било је тек 18 година. Само неколико дана пре херојске погибиије на граници, код Вишеграда, дочекао је и прославио у Ужицу свој 19. рођендан! Поносни кастелан из Провинције Витербо, Никола Горети дошао је из древнога етрурског кастела, Сутри, појавио се пред својим друговима, висок и јак (описују га као момка плаве косе, плећатог и храброг, увек насмејаног). Данас једна алеја у Сутрију, храстовима украшена, у славу мештана погинулих у ратовима, чува спомен на јуначко дело поносних Сутрина, међу њима и нај-млађега – Николу Горетија.

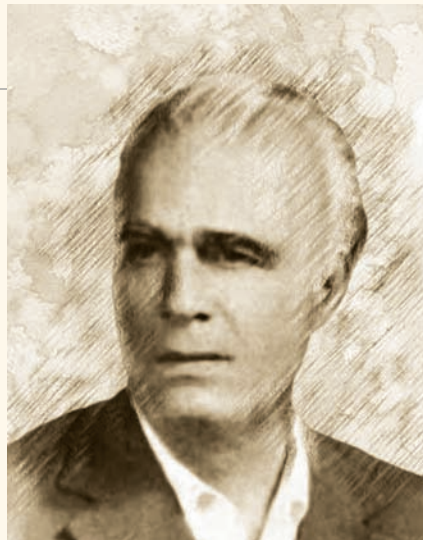
Само двојица из групе добровољаца домашили су тридесете: најстарији, Винћенцо Бука имао је 34 године и дошао је са Сицилије, са обале сликовитог Кастеламаре дел Голфо, у заливу на југу острва, недалеко од града Трапани. Био је страсни републиканац, а пред одлазак у Србију живео је са породицом у Риму. Путовао је земљом и подстицао младе да следе Мацинијев и Гарибалдијев налог – дух иницијативе и вере, политички кредо Гарибалдијевог волунтаризма – добровољачког ангажовања за слободу других! Био је вредан члан Републичке партије Италије, већ виђен за генералног секретара Младих републиканаца. Обилазио је места одакле су, као из жаришта, блесковито стизали сигнали: уздицање хуманих и грађанских осећања – за слободу и правду. Тако је Винћенцо и упознао своје истомишљенике, ускоро и саборце, ватрене републиканце из Марина, Сутрија, Ђенцана.

Франћеско Конфорти још један је добровољац из групе браће Колица. Путовао је тих дана из Салерна (са породичног имања Буцоли) у Рим, како би у српској амбасади часно понудио гарибалдинску песницу и ставио је у службу оних којима већ прете ратом и уништењем... Добио је пристанак и вратио се на своје убаво имање – да би о све-

му обавестио своју млађу браћу и припремио се за пут. Нису помагале ни молбе брата Антонија, који је бринуо о двојици млађих дечака (није успео да приволи Франћеска да не креће на тај пут одважних предводника добровољцима у Великом рату), ни надања рођака или пријатеља да њихов Ђићило, како су Франћеска од милоште звали, ипак неће отићи. Нису помогла ни уверавања мајора Оливијерија, пријатеља из Буцолија, коме је Франћеско био наклоњен и поштовао га као рођеног оца! Нису успели да га одврате од његове намере да отпутује:

– Ја ићак одлазим да се борим ѿрошћив Аустријанаца, а ѿрема шоме како ће се одвијати догађаји, ја ћу касније расјравити и са Италијом, са Владом и њеном ѿрејоруком да гарибалдинци добровољци – не одлазе на сјрана рајишћиа!

И никада као тада Франћеско није био убеђен да одговорно поступа и да је у праву. Морао је да одговори на давни позив генерала Рићотија Гарибалдија који је у своме ранијем прогласу већ истицао херојство српског народа! Одлучио је да отпутује и да на фронту, насупрот Аустријанцима, у истом рову са српским војницима докаже солидарност са сурово нападнутим народом...



Артуро Реали

О својој млађој браћи непрестано је мислио и током пута и боравка у Србији, обасипао их је писмима и саветима, а пред одлазак са Апенинског полуострва, из луке Бриндизи, ноћу 2. августа 1914. млађем брату Антонију настојао је да објасни своју чврсту одлуку да крене у помоћ српском народу. Тада је „проклету Тространу алијансу“ (Немачка, Аустрија, Италија)

Марио Корвизијери



навео као пре-преку већем ангажовању добровољаца и као алиби за могућност да само Аустрија према том споразуму профитира и ућари: *Зашто мирне савести и чиле душе, пише Ђићило своме брату, одлазим да понудим и мој животи за слободу једног народа... Мојој браћи остављам спомен на највише идеале који су изградиле мој 'разлог постојања' и моје биће: Слобода за све народе, и величанство Домовине... И још записује:*



Франћеско Конфорти

– И ако будем морао да моје кости оставим далеко од Домовине, нека и оне почивају мирно, а ја ћу бити покојан што ће моји земни остаци остати помешани са бескрајном природом и што ће их неки цвети учинити лепшим.

Тако је говорио, такву поруку за собом оставио и с таквом вером гарибалдинца Франћеско Конфорти отишао у Србију, у рат, у прве победоносне битке српске војске, а – своју погибију! Како је сам обећао: своју руку

ставио је у службу нападнутих. Да се и поробљени уче слободи, како би касније постали поносни!

Под присмотром полиције

Њихово двонедељно путовање од Рима до Ужица и Бабине горе, код Вишеграда пратимо кроз трагове које сами остављају, читамо њихова писма, поздраве са разгледница, белешке на листовима са знацима хотела у Солуну, видовите и злослутне речи које седморица шаљу из Крагујевца својима у Рим, Марино..., ни десет дана пре него што ће погинути. Следимо извештаје ратних команданата под чију су борбену заповест и наређење стали у строј и у бој кренули као добровољци. Седморица *моритиура* – како ће себе и своју мисију ускоро назвати – крећу на дуг и неизванпут. За већину биће то путовање без повратка. Међутим, мало је требало па да подухват наших добровољаца буде осујећен, баш пред њихов одлазак из Италије.

Пошто осећају да ће Италија прогласити неутралност и покушати на све начине да спречи њихов пут у



Никола Горећи



Винћенцо Бука

ПОТРАГА ЗА ЈУНАКОМ

Занимљиво је да ће неколико месеци након погибије храброг Марија у Србији, 20. августа 1914, војне власти у Риму издати налог да се 'одбегли Марио', дезертер, приведе, јер се није одазивао позиву за регрутацију.

Потрага за *актиом о смрти* потрајаће наредних година и војне власти ће, све до пред нови светски рат, 1938, сумњичаво наставити да траже уверење из комуне Каstell Мадама о 'несталоме' добровољцу Марију Корвизијерију. И добиће извештај: *... да се Марио Корвизијери као добровољац 1914. придружио српској војсци и да је погинуо на бојном пољу, а што потврђује што је њему у часи српска Влада доделила Златну медаљу за храброст!*

Тек ће коју годину касније, на основу сведочења његове родбине, Марио бити убележен у књигу часно палих војника, добровољаца. И за своје храбро дело биће одликован, као и остали 'са Дрине'. Одличје носи печат српске Медаље за храброст и потписано је руком српског краља Петра Првог.

Србију, гарибалдинци, још раније, одлучују да крену бродом. Верују да је тако најсигурније, јер су на мети полиције и јер се одлазак добровољаца на ратиште у Србију, у рат против Аустрије, у том часу италијанског савезника, оспорава и забрањује. У Барију, на путу до луке, сачекује их полиција, већ обавештена о њиховој намери, која није била у складу с управо донетом одуком италијанске Владе о неутралности и ставом да не треба подржавати настојања гарибалдинаца да се придруже одбрани нападнутих народа, односно да такве покушаје треба спречити, а ако су већ на путу, натерати их да се врате у земљу. Зато у Барију, 30. јула 1914, полиција сачекује добровољце пред бродом у луци и растерује их, не дозвољавајући им да се укрцају.

Одлучни да остваре своју намеру и стигну у Србију, Италијани беже из луке и враћају се на железничку станицу. Возом одлазе у Бриндизи, где ће им се придружити и последњи младић Франћеско Конфорти. ■

(У следећем броју: „Неузвесно путовање“)

Лето у кући Великог брата



Пише
Владимир ВЈЕШТИЋ

Статистика каже да просечан човек само три пута у животу купује ново одело. Први пут, други пут и никад више. Такође, бележи да просечан Србин са женом разговара 350 дана у години. Готово свакодневно. Сем кад је „службено одсутан“.

Није писало где и о чему углавном чаврљају, па сам, на ту тему, лично спровео истраживање на ФПК узорку (фамилија, пријатељи, комшије – укупно комада 27), различите полне, образовне и старосне структуре.

Резултат је био изненађујући – мушкарац и жена најчешће разговарају у кревету. Увече, пред спавање.

Нисам се, формулишући питање, бавио дужином разговора, али, ценим да су углавном кратки. Готово типски.

- Уморан сам, имао сам напоран дан на послу!
- Стално то кажеш!

Или су улоге замењене, али суштина је иста.

Највећи број мушких (ФПК) испитаника каже да би га од жеље да што пре утоне у сан (после напорног дана) најуспешније могла одвратити прича на тему прелазног рока у најпознатијим европским фудбалским лигама, за шта обично немају саговорника у пројектованој брачној ситуацији под јорганом.

Жене листом, као најпожељније пред спавање, бирају таблоидне теме. У образложењу наводе, мора се признати, убедљиве аргументе: растеређујуће су, смешне и доносе ведрину пред починак.

Мушкарци су, невољно, сагласни по питању важности „ведрине пред сан“. Углавном.

Сцена прва. Поноћ се ближи, сутра се ради...

Вече прво.

– Недостају ми „Парови“, таман сам се навикла...

– Спава ми се ... Сутра ћемо...

– ОК, лаку ноћ.

Сутрадан

– Ови „Малдиви“ нису ми нешто. Једва сам дочекала „Великог брата“. Кренули су с кастинзима, иде најавна на телевизији...



– Неће ваљда опет!? Па добро, стварно...

– Знам да те нервира, али реци, шта је боља, а јефтинија забава овог лета?

– Спава ми се...

Вече треће.

– Хеј, стварно сам чуо за те аудиције. Кренуло по градовима. Мислио сам да си се шалила синоћ. Не могу да верујем. Па, ко још то...

– Ја сам мало гледала „Малдиве“, могу ти рећи да...

– Спава ми се...

Сутрадан (викенд).

– Видим, бацио си вечерас у полувремену утакмице мало око на „Малдиве“. Је л` да је симпатично? Па, кад немамо ништа паметније, може да...

– Листао сам канале, па налетео случајно. Мрзим рекламе не полувремену.

– Фини базен имају, као да су на мору... летњи је фазон, купање. Опуста некако. Ти знаш да ја нисам типичан „фан“ тих програма, али треба ми нека разбигра да убијем време. Лето је, једва сам дочекала одмор...

– Па да, али кад бих могао да запушим уши и да не слушам шта говоре...

– Мени није ни важно шта говоре, асоцира ме на одмор, море... Е да, а ми... Ни ове године ништа од мора, а?

– Ма, видећемо... Можда и.. Извини, спава ми се...

Сутрадан (други дан викенда).

– Знаш, гледам те нешто ових дана. Стварно си дотерала линију. А и она црвена комбинација од вечерас, заиста је...

– Спава ми се... А и боли ме глава.

... Тишина (минут и по)

– Нешто размишљам... Да нас је неко снимао последњих неколико вечери, могао је свашта чути.

– А ништа паметно.

– Срећом није. ■

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

ВОЈНА АКАДЕМИЈА

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

ЗА ИЗБОР/РЕИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА У ПОЉУ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ И ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НАУКА

А) ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА У ПОЉУ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

I Избор у звање наставника:

1. једног наставника за ужу научну област Финансије и рачуноводство, у звање доцент.

Б) ИЗБОР/РЕИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА У ПОЉУ ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НАУКА

I Реизбор у звање наставника:

1. једног наставника за ужу научну област Опасне материје, у звање ванредни професор;
2. једног наставника за ужу научну област Снабдевање, у звање доцент и
3. једног наставника за ужу научну област Ваздухопловно машинство, у звање доцент.

II Избор у звање наставника:

1. два наставника за ужу научну област Општа логистика, у звање доцент;
2. једног наставника за ужу научну област Опасне материје, у звање доцент.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- 3) да је кандидат професионално војно лице, односно војни службеник за тачку Б II 2.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА У ПОЉУ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

За избор у звање доцента:

- 1) просечна оцена са студија најмање (8);
- 2) најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да од кадета, односно студента, није оцењен оценом нижом од оцене „добар” више од два пута у протеклом трогодишњем периоду; позитивна оцена са приступног преда-

вања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента;

- 3) најмање један рад ранга М23, М24 или М51; радови ранга М51 могу се заменити радовима ранга М52;
- 4) најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63);
- 5) остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист”, број 7/12) – осим ако се први пут бира у наставничко звање.

ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА У ПОЉУ ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НАУКА

За избор/реизбор у звање доцента:

- 1) просечна оцена са студија најмање (8);
- 2) најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да од кадета, односно студента, није оцењен оценом нижом од оцене „добар” више од два пута у протеклом трогодишњем периоду; позитивна оцена са приступног предавања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента;
- 3) најмање један рад ранга М21, М22 или М23; најмање један рад ранга М51, М52 или М53;
- 4) најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63);
- 5) остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист”, број 7/12) – осим ако се први пут бира у наставничко звање.

За избор/реизбор у звање ванредног професора:

- 1) да кандидат после избора у звање доцента од кадета, односно студента, није оцењен оценом нижом од оцене „добар” више од два пута у протеклом петогодишњем периоду;

- 2) најмање четири рада са SCI листе ранга M21, M22 или M23, од којих се један може заменити остварењем категорије M80 или M90 или радом ранга M51 или M52, од тога најмање два рада, односно остварења, од последњег избора;
- 3) оригинално стручно остварење (пројекат, студија, патент, оригинални метод), односно руковођење или учешће у научним пројектима;
- 4) објављен уџбеник, монографија, практикум или збирка задатака из области за коју се бира или мултимедијални садржаји са рецензијом намењени кадетима, односно студентима;
- 5) најмање пет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (M31, M33, M61, M63), од којих најмање два од последњег избора;
- 6) менторство најмање у два завршна рада;
- 7) остварене активности у најмање три елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист”, број 7/12).

Напомена везана за поновни избор у звања наставника

Услови за реизбор идентични су са условима за избор у звање доцент и ванредни професор, с тим да су ти услови постигнути од избора у звање у које се поново бира.

Сходно члану 12. Критеријума за стицање звања наставника на Војној академији, наставници који су на дан ступања на снагу ових критеријума били у звању доцента или ванредног професора у пољу техничко-технолошких наука испуњавају услове за поновни избор (реизбор) у исто звање.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса, систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у обрасцу Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, а према Упутству за припрему документације која се предаје приликом конкурса за изборе/реизборе у звања наставника Универзитета одбране (Образац Извештаја и Упутство преузети са интернет адресе или у секретаријату Војне академије);

2. библиографију објављених научних и стручних радова, са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије, односно Универзитета одбране у Београду);
4. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу **Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника”**. У пријави обавезно навести адресу и телефон.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен до 15. 08. 2015. године

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидати који буду изабрани у звања наставника неће бити постављани на формацијска места наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на ком су већ постављени, а у складу са чланом 73. став 4–6 Закона о високом образовању („Сл. гласник РС”, бр. 76/2005, 100/2007 – аут. тум., 97/2008, 44/2010, 93/2012, 89/2013 и 99/2014). ■

ОБАВЕШТЕЊЕ

У периоду од 1. јула 2015. до 31. августа 2015. неће радити инфо центар Одељења за стамбене послове Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране (телефон 011/3201-073 и мобилни тел. 066/8722800), због повећаног обима послова и коришћења годишњих одмора.

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за кадрове

расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем професионалних војних лица или државних службеника, односно намештеника у својство војног службеника и војних намештеника у радни однос на неодређено време ради попуње формацијских места у Војној болници Ниш Управе за војно здравство Министарства одбране Републике Србије

- 1.1. референт за опште послове-руководилац, ССС, ЕС 63201, група радног места 09 и 520 бодова, у Одељењу за интерне болести, место службовања Ниш, (1 извршилац);
- 1.2. радник за сервирање хране, ПКВ, ЕС 62456, група радног места 11 и 404 бода, у Кухињи Одсека за општу логику Одељења за логику, место службовања Ниш, (2 извршиоца);
- 1.3. хигијеничар, ПКВ, ЕС 61001, група радног места 13 и 280 бодова, у Служби за обезбеђење и одржавање чистоће Одсека за оперативне и опште послове Управе, место службовања Ниш, (4 извршиоца);
- 1.4. помоћни радник на стерилизацији, ПКВ, ЕС 62582, група радног места 10 и 465 бодова, у Операционом блоку са стерилизацијом 2. одсека за интензивно лечење Одељења за хируршке болести, место службовања Ниш, (1 извршилац);
- 1.5. послужилац болесника, ПКВ, ЕС 62581, група радног места 10 и 465 бодова, у Одсеку за интензивно лечење Одељења за хируршке болести, место службовања Ниш, (1 извршилац);
- 1.6. послужилац болесника, ПКВ, ЕС 62581, група радног места 10 и 465 бодова, у Одсеку за интензивно лечење Одељења за интерне болести, место службовања Ниш, (1 извршилац);

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије,
- да се налазе на служби у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да кандидати у току службе нису оцењивани негативним службеним оценама;
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,

- да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место на које конкуришу,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела казном затвора од најмање шест месеци,
- да су безбедносно проверени и да немају безбедносних сметњи за пријем у службу.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

За радно место под редним бројем 1:

- да кандидати имају завршено минимално средњу школу у четворогодишњем трајању општег или биротехничког усмерења.

За радна места под редним бројевима 2-6:

- да кандидати имају завршену основну школу или непотпуну средњу школу.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА И ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ:

Уз пријаву за конкурс, која треба да садржи основне личне податке, адресу и контакт телефон, претпостављеној команди или јединици-установи у којој су на служби кандидати достављају кратку биографију и:

- уверење о држављанству (оригинал или копија оверена у суду или општини, не старије од 6 месеци),
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци),
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци (не старије од шест месеци).

Претпостављене команде и јединице-установе у којој су кандидати на служби ће уз пријаву кандидата, по службеној дужности из досијеа персоналних података, доставити и:

- извод из матичне књиге рођених (оригинал или копија оверена у суду или општини),
- диплому о стеченом средњем образовању у четворогодишњем трајању општег или биротехничког смера за кандидате који конкуришу за радно место под редним бројем 1. и диплому о стеченом основном или непотпуном средњем образовању за кандидате који конкуришу за радна места под редним бројевима од 2–6. (оригинал или копија оверена у суду или општини),
- мишљење и сагласност претпостављеног старешине на положају команданта батаљона, њему равног или вишег,
- потврду надлежног старешине да кандидати немају негативних службених оцена,
- оверен картон основних личних података (КОЛП). Команде јединица-установа, примљене молбе, службеном поштом достављају на адресу:

ВОЈНА БОЛНИЦА НИШ,

**Булевар др Зорана Ђинђића бб, 18000 Ниш,
са знаком „За интерни конкурс“.**

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема на тражено радно место, а на захтев комисије за избор, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају све услове конкурса.

Са свим кандидатима међу којима се спроводи изборни поступак конкурсна комисија ће обавити разговор, након чега ће кандидати бити упућени на психолошко тестирање у надлежне војноздравствене установе.

Уколико кандидати не задовољи на психолошкој процени, искључује се из даље селекције.

За кандидате који испуњавају услове конкурса и задовоље критеријум психолошке процене, уз њихову писану сагласност, биће извршена безбедносна провера.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Позив за разговор и остала обавештења достављају се кандидату на адресу која је наведена у прија-

ви на конкурс, односно на адресу јединице-установе у којој је лице на служби.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Одлуку о пријему донеће надлежни старешина и са њеним садржајем биће упознати сви кандидати који учествују у изборном поступку.

Рок за подношење пријава је 8 дана од дана објављивања конкурса.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, неће се узимати у разматрање и биће одбачене закључком против кога се може изјавити жалба. ■

**АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ
ЗА СВЕ ТИПОВЕ ВОЗИЛА**

БЕЗ

ЖИРАНТА
УЧЕШЋА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ



КОТИК д.о.о
Панчево,
Жарка Зрењанина бр.14
Тел: 013/344-321
Моб: 062/297-945
Факс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

НАПОМЕНА:
-ОБРАЗАЦ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ
ДОСТАВЉАМО:
ПОШТОМ / ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ
-МОГУЋА ОРГАНИЗОВАНА ИСПОРУКА ПО ДОГОВОРУ.

У нашем широком асортиману се налазе:

бицикли, кациге, резервни делови, пратећа опрема,
аутомобилске гуме, акумулатори, моторна уља,
аутоделови за сва возила свих реномираних произвођача,
програм „Villager“, косилице, тримери, моторне тестере,
електрични ручни алат, рачунари и рачунарска опрема,
бела техника и телевизори...



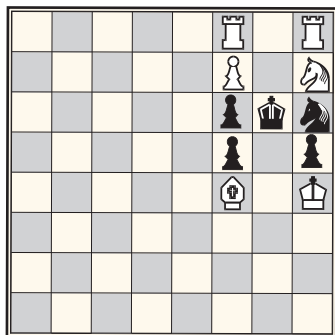
ИЗАБРАНИ ПРОБЛЕМИ

СИМБОЛИЧКИ ТРОПОТЕЗИ ПАЛА БЕНКЕА

Славни амерички велемајстор (мађарског порекла) у 87. години живота не игра активно шах али је свестран као шаховски проблемиста. Приказујемо два симболичка тропотеца – на дијаграмима су фигуре поређане у облику симбола слова латиничног НА или ћириличног Н и слова О или нуле. Решења дајемо у следећем броју.

Проблем број 1. Мат у три потеза

Пал Бенке, „Сез Вејз“
31. децембар 2014.



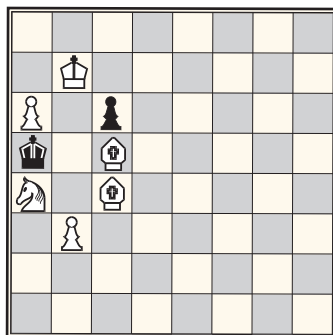
Позиција на дијаграму:

Бели: Kh4, Tf8, Th8, Lf4,
Sh7, пешак: f7 (6 фигура)

Црни: Kg6, Sh6, пешаци: f5, f6
i h5 (5 фигура)

Проблем број 2. Мат у три потеза

Пал Бенке, „Сез Вејз“,
31. децембар 2014.



Позиција на дијаграму:

Бели: Kb7, Lc4, Lc5, Sa4,
пешаци: a6, b3 (6 фигура)

Црни: Ka5, пешак: c6 (2 фигура)

Припремио Владимир ШАРИЋ

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3x3.

		5	2				6	4
						7		
	4		9				3	
7			8		6			
8	4				1		3	
	6		5					9
	3			4		9		
		7						
4	1			9	8			

Решење коњићевих скокова: Док срце не боли – не може око заплакати; Док се човек дила не надими – не може се ватре нагријати.

MILITARYSHOP.RS

Militaria d.o.o.
Bulevar Despota Stefana 1a
064 076 07 39 / 011 2695 144

Mogućnost plaćanja čekovima
i administrativnom zabranom
na 6 mesečnih rata



УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЋОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
20									21							22
23			24							25						
26					27						28					
29							30						31			
32								33							34	
35			36							37						
38				39							40					
41						42						43				
44							45							46		
47								48								
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:
трелуцак, дипломац, МТВ, р, топоними, романика, е, ока,
араканга, оговарач, Санид, Ланкашир, написи, оморике,
долазити, инат, Бела Црква, економат, НИ, АН, честитар,
параметар, Нима, Титаника, оценисти, Станла, крајичак,
Титов, тачкасто, Лепелетани, РРА, а, кантиста, аналиста, а, Ноа,
Гостивар, растовици.

ВОДОРАВНО:

17. Који се односи на висину, 18. Бивши композитор и диригент, Миљенко, 19. Ознака за датум, 20. Трапавац, неспретњаковић, 21. Становнице Саксоније, 23. Југословенска народна армија (скр.), 24. Пакосна иронија, 25. Славни француски певач, 26. Белешка (лат.), 27. Везати нити на разбоју, 28. Славни шпански уметник, Фернандо, 29. Име књижевнице Секулић, 30. Руско презиме по имену Иван, 31. Северина одмила, 32. Аутор, творац, 33. Бавити се каматарењем, 34. Јуначки спев, епос, 35. Ауто-ознака Аранђеловца, 36. Бела бундева, мисирка, 37. Анатом, анатомичар, 38. Човек који је преживео потоп по Светом писму, 39. Уживалац етера, 40. Свирачи у лиру, 41. Власник, поседник, 42. Измирити, 43. Такмичар у трчању, 44. Давати чему основни тон, 45. Људи који стоје, 46. Лична заменица 3. лица једине женског рода, 47. Приближно стотини, 48. Глаголски придев, 49. Теодора одмила, 50. Војници са кирасом, грудним оклопом, 51. Справе за нивелацију.

УСПРАВНО:

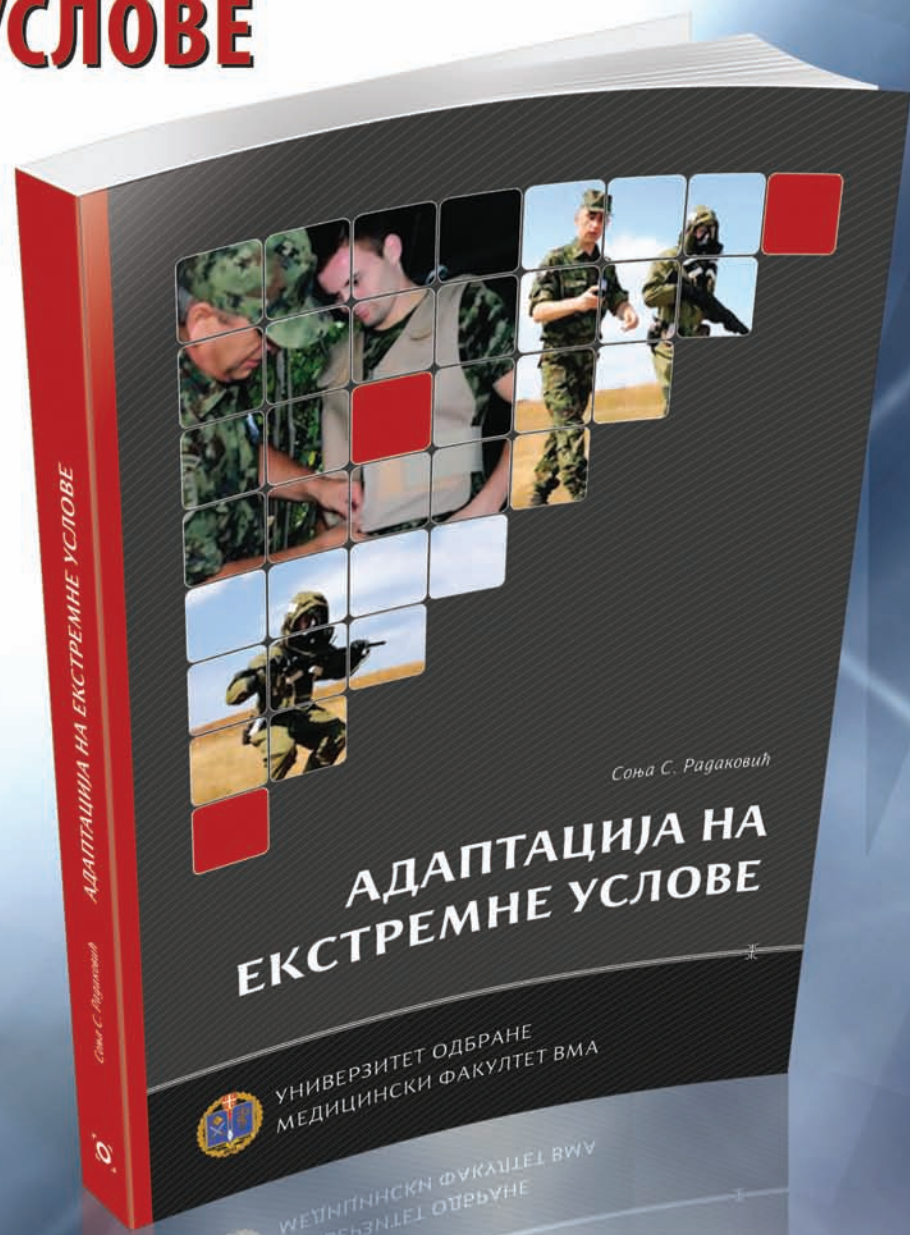
1. Војна санитарска служба (у ВС слави празник 30. јула), 2. Сталак, 3. Иницијали сликара Рубљова, 4. Оно што се настре под стоку (мн.), 5. Бања у Белгији, 6. Врста вештачког ђубрива, 7. Женско име, 8. Позивање, 9. 1/8 целог, 10. Хектар (скр.), 11. Радан, предузимљив, 12. Север-североисток (скр.), 13. Бити на конаку, 14. Општина у Француској (обрнуто од РОНА), 15. Поделе, 16. Болесници од епилепсије, 18. Италијански хемичар, Станислао, 19. Име фудбалера Балакова, 20. Шеф морнара на броду, 21. Минерал из Атакаме, 22. Који ради по савести, 24. Дубинска еруптивна стена, 25. Женско име, Томка, 27. Сећи оштрим предметом, 28. Прастановници Италије, 30. Бивша руска глумица, Ија, 31. Мале торте, 33. Интелектуалац и критичар, Ноам, 34. Ископавања, 36. Чешки шахист, Властимил, 37. Арабљани, 39. Бивши фудбалски тренер, Ференц (обрнуто од КОРА), 40. Река у Француској, 42. Стари град у Либану, 43. Цивилни (скр.), 45. Кец, 46. Ауто-ознака Израела.

АДАПТАЦИЈА НА ЕКСТРЕМНЕ УСЛОВЕ

ПРОФ. ДР СОЊА С. РАДАКОВИЋ

Прилагођавање људског организма на екстремне услове спољашње средине представља област од великог војно-медицинског значаја, које се проучава и на Медицинском факултету ВМА. Иако намењена студентима, ова књига је нарасла почетне, задате оквире уџбеника, и израсла у надахнуто дело, занимљиво и читаоцима који нису у медицинској професији.

Броширано / ф. 17×24 / 144 стр.
шифра: 111320
Цена: 594,00 динара



НАРУЏБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
1. Шифра 111320/„АДАПТАЦИЈА НА ЕКСТРЕМНЕ УСЛОВЕ“,
по цени од 594,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручноца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о ујлаћи целокујној износа доставиши МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књије. Купљена издања биће достављена поштекспресом на шериш кујца.

ОДБРАНА

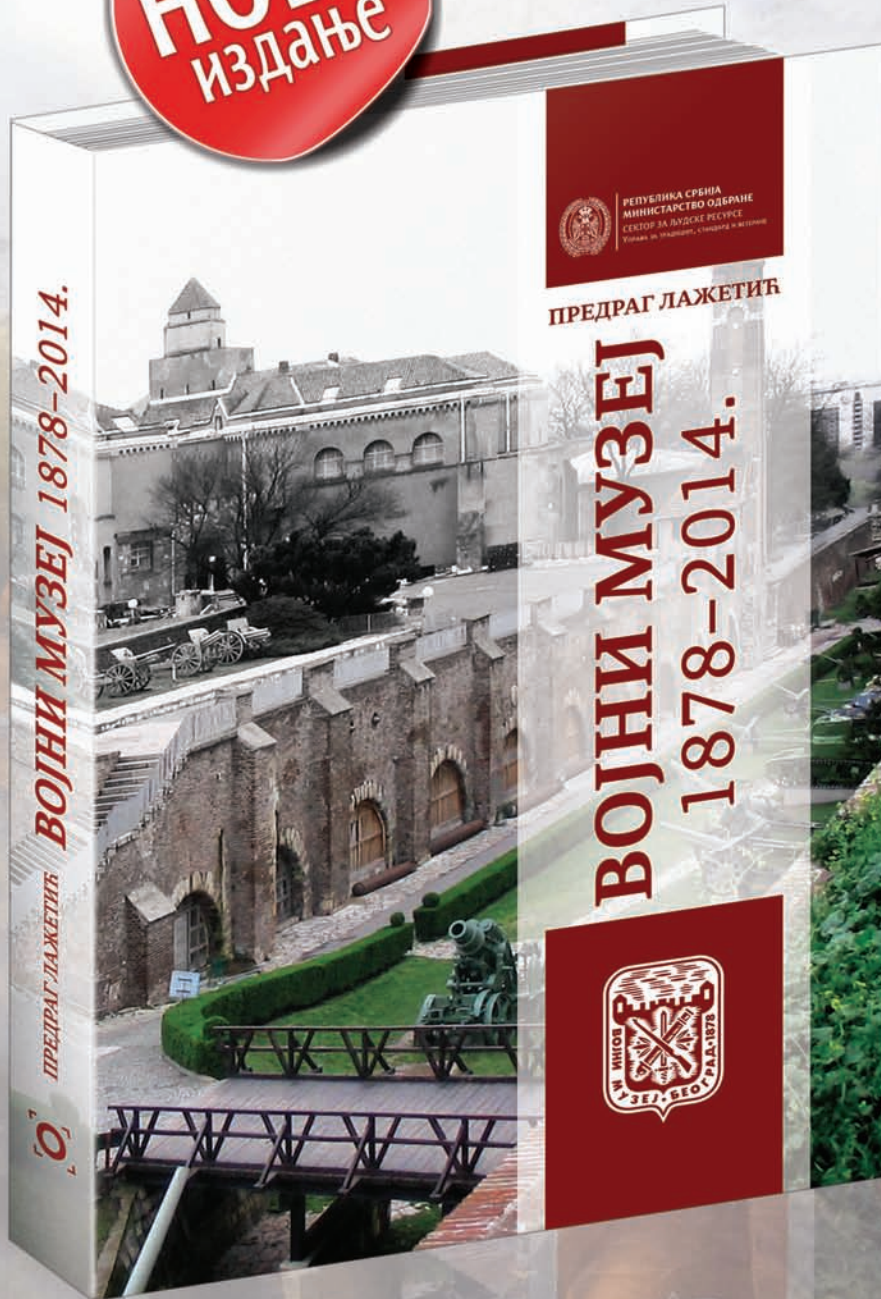
Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
е-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs



РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за традицију, стандард и ветеране

НОВО
Издање

ПРЕДРАГ ЛАЖЕТИЋ



ВОЈНИ МУЗЕЈ 1878-2014.

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
1. Шифра 111321 „ВОЈНИ МУЗЕЈ, 1878–2014.“, по цени
од 2.090,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о упућеној целокућној износа доставити МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге.
Кућена издања биће достављена поштом на територији Србије.

Оклопна борбена возила на Паради победе у Москви

Генерација *армата*



Шира јавност Европе и света знатижељно је очекивала да види нову руску технику на Паради победе, 9. маја 2015, на Црвеном тргу у Москви. И имала је шта да види. Показана су најновија оклопна борбена возила, која су још у фази прототипског развоја или су усвојена у наоружање и пред завршним су испитивањем државних комисија. За нека је већ донета одлука да од идуће године, евентуално 2017, улазе у оперативну употребу. То се, пре свих, односи на нови тенк Т-14 „армата” и његовог сабрата исте тешке платформе – борбено возило пешадије Т-15 „армата”, као и средњу категорију ОТ и БВП „курганец-25”. Точкашко БВП „бумеранг” 8x8 вероватно ће ове, можда и следеће године бити упућено на верификациона испитивања, на што наводи податак да их је на паради било само три.



Опремање снага КоВ и Ваздушно десантних снага (ВДВ) новом техничко-технолошком генерацијом оклопних борбених возила (ОБВ) у складу је са усвојеном Војном доктрином Руске Федерације од 26. децембра 2014. и Државним програмом наоружања, којим се предвиђа модернизација НВО руских ОС до 2025. године. Програмом је предвиђено опремање новом генерацијом ОБВ у обиму од 70 одсто нових и 30 одсто модернизованих возила последње генерације, ради изградње борбено ефикаснијих снага за одбрану и безбедност Русије.

Када је реч о оклопним средствима, предвиђено је опремање са 2.300 тенкова Т-14 „армата“, 1.500 БМД-4М „бахча“ (или „садовница“), око 2.500 БТР-МДМ „ракушка-М“, 2.000 БМП „бумеранг“ 8x8, 2.000 самоходних оруђа, око 5.000 нових ОБВ и око 6.000 модернизованих. Такође, предвиђа се око 14.000 нових лаких ОБВ точкаша (по неким проценама и 17.000) вишенаменских високопроходних војних возила повећане заштите (аутомобила за транспорт материјала и превоз људства), како за КоВ, тако и за ВД јединице и друге снаге одбране и безбедности.

Основни тенк Т-14 армата

Тенк Т-14 „армата“ (Објект 148), за који се наводи да припада четвртој технолошкој генерацији, био је „звезда“ параде, и привукао је највећу пажњу домаће и стране јавности (назив се доводи у везу са појмом „арма“ – топ или ватрено оруђе у Русији XIV века). Нови тенк на универзалној тешкој оклопној платформи, модуларне градње, која је послужила и за развој тешког БВП Т-15 „армата“ и других борбених возила, сасвим је нова концепција градње тенкова и БВП у Русији. Она се разликује од деценијама устаљене парадигме градње тенкова по три основна приступа: сва три члана посаде су у управном одељењу напред, заштићена у посебној оклопној капсули са даљински управљаном куполом и наоружањем, максимално заштићена и од експлозије муниције иза њих; има бројне системе оптоелектронског осматрања и нишањења – дању и ноћу и активни систем за „тврду“ и „меку“ оптоелектронску заштиту од пројектила и мина из све три сфере – са земље, из ваздуха и испод земље; тенк је укључен у мрежни систем руковођења борбеним дејствима тактичког нивоа, применом савремених софистицираних дигитализованих система веза, раз-



мене информација, откривања и показивања циљева и управљање ватром и борбеним дејствима, не само по вертикали – линијом субординације, него позиционирањем борбених средстава и потенцијалних циљева према оптималним могућности извршења задатка на основу размене информација свих учесника тактичког нивоа јединице.

У конструкцији тенка примењена су најновија техничка и технолошка достигнућа материјала оклопне заштите са новим моделом комбинованог вишеслојног, размакнутог и модуларног оклопа (нова врста челика, керамичке легуре и композити), што доприноси да маса возила буде

ПЛАНИРАНЕ ВЕРЗИЈЕ

На бази универзалне тешке платформе „армата“ планиран је развој 10–12 врста возила посебне намене. За сада је то учињено са БВП Т-15 „армата“ и тенком за извлачење БРЕМ-Т Т-1, а већ је требало да се примени и код самоходног оруђа 152 mm САУ-2С35 – „коалиција-СВ“, али се није стигло. Планиран је развој следеће фамилије возила: универзални систем за минирање УСМ-1А; борбено возило пламенобацач БМО-2; борбено возило тешког пламенобацачког система ТОС БМ-1 (заменаће садашњи ТОС-1 и ТОС-1А); транспортно возило за попуњу тешког пламенобацачког система ТЗМ-2; вишенаменско инжењеријско возило МИМ-А; тенк носач моста МТ-А; универзално возило за запречавање и рашчишћавање препрека и рушевина УМЗ-А; нови тип пливајућег транспортера ПТС-А.

АРМАТА



око 50 тона (по другима 55), лакша за 15 одсто него да је од стандардних панцирних челика. Челик високе тврдоће и жилавости „44С-СВ-Ш” отпоран је на притиске од 2.150 Мпа и у категорији је тврдоће од 54 НРС (по скали Hard Rockwel С).

Плоче овога оклопа са размаком прекривају основни оклоп, у чијем међупростору су елементи система активне заштите и оптоелектронских уређаја и камера за кружно осматрање. Панели штите уређаје од екстремне хладноће и обезбеђују балистичку заштиту према критеријуму STANAG 4569 Level V од панцирних пројектила калибра 25 mm/500 m и од парчади експлодираних граната 155 милиметара. Према руским изворима, основни оклоп еквивалентан је балистичкој заштити панцирног челика од 900 милиметара. У руским медијима, а то говоре и званичници произвођача и армије, основни оклоп у предњем сектору тенка Т-14 штити од свих поткалибарних пројектила калибра до 120 mm, а од кумулативних калибра до 150 милиметара. Примењени челик има високе заштитне карактеристике, захваљујући ситнозрнастој структури, оптимизованом процесу легирања (електрошлака) и термичкој обради легуре.

Нови тип ЕРО (експлозивни реактивни оклоп) „реликт” додатно штити и од кинетичких пројектила, смањујући им пробојност за 50 одсто (350 mm), а од кумулативних за 90 одсто (око 800 mm), односно заједно са основним оклопом еквивалент заштите тенка достиже 1.500 милиметара.

Поред моторно-трансмисионог одељења су решетке за заштиту од кумулативних пројектила. Купола је споља, такође, прекривена панцирним лимом новог челика изнад основног оклопа и панелима ЕРО, као и предњи оклоп тела и бочне стране на две трећине дужине. Под тенка је двослојни, размакнути, са међуслојем од неметала, у форми благог слова „V”, посебно појачан да штити под посаде и аутомат за пуњење топа од експлозија ИЕС и ПТ мина.

Систем активне заштите „афганит” (са по пет цевних касетних контејнер-лансера на ободима базе куполе) спречава погађање у тенк и поткалибарних пројектила, брзине до 1.700 m/s, не само од кумулативних, пресретањем на даљинама од 200 до 15-20 m испред тенка, већ својим ударним језгром удара у долазећи пројектил и физички га спречава да погоди тенк. Ти пројектили подсећају на ранији модел АЗ „дрозд-2” калибра 107 милиметра. Пројектили покривају секторе по азимуту по 120 степени.

Радарски систем осматрања и детекције циљева – АФАР (активна фазна антенска решетка), каква је приме-



Место посаде у кајсули

њена на ловцу пресретачу „сухој Т-50”, у овом случају користи керамичке панеле са тзв. нискожарећом керамиком (LTCC – Low Temperature Cofired Ceramic), фреквентног опсега Ка 26,5–40 GHz, у којем су електронске компоненте уливане у стаклене плоче видљиве на четири угла куполе, с тим да су задње две усмерене увис. АФАР омогућује праћење до 40 циљева на земљи и 25 циљева у ваздуху, покривајући простор око тенка до 20 km (спекулише се да је домет радарског осматрања до 100 km).

У склопу система „афганит” (подсистем ометања) на крову куполе су два пакета са по 12 димних кутија покретних по азимуту и једна пакет са 24 кутије фиксно усмерених кутија увис за одбрану од напада одозго (димна пуњења – аеросолна мултиспектрална, укључујући ИЦ спектар). Стварањем завесе према долазећем пројектилу, омета се



вођење ракета по ИЦ, ласерском или милиметарском радарском снопу, са земље и одозго. Дакле, у систему активне заштите примењена су оба модела, тзв. *hurd kill* – физичко спречавање пројектила, и *soft kill* – меко ометање непрозирним завесима, које условљавају девијацију трајекторије ракета. Тенк поседује и електромагнетни систем заштите од ИЕС и неконтактних мина са даљинским активирањем.

Наоружање

Нови топ 2А-82-1М калибра 125 mm (L/48) има повећан борбени комплет на 45 метака, од којих су 32 у аутомату за пуњење, а 17 (по неким изворима) у задњој ниши куполе усмерени напред, у оквиру ланчастог шаржера, али то није сигурна информација, него визуелни утисак на основу приказаног снимка у форми 3D у руским медијима. Топ нема одводник барутних гасова, јер у куполи нема посаде па дим барута не смета, а доприноси већем притиску у цеви, већој почетној брзини пројектила и компактности цеви.

Брзина гађања са новим аутоматом за пуњење топа повећана је на 10–12 метака у минути, а ефикасна даљина гађања до осам километра. Према подацима часописа „Арсенал Отчества“, после двехиљадите у заводима №9 била су развијена два опитна модела топа 2А82 125 mm, са којима су на гађањима прошли кроз процедуру испитивања државне комисије током 2013. године и усвојени су у наоружање. Испаливана су по 554–787 пројектила, што указује на дуги живот цеви, већи о стандардних код топова 2А46 и модификације 2А46-5 (око 350 – 600 испалиених метака).

Топ 2А82-1М је дужине цеви 6.000 mm – краћи је од немачке 120 mm на „леопарду-2А6“ за 600 mm, али је притисак у барутној комори 1,17 пута већи у односу на немачку цев. У току је развој цеви дужине 7.000 милиметара. Какве ће проблеме тако дуга цев да изазове, није предмет овога прилога.

За топ 2А82-1М развијена је нова муниција. Најпре, поткалибарни пројектил „вакуум-1“ 125 mm (дужина пројектила 900 mm), са пенетратором од волфрамовог тешког метала, који може да пробије хомогени панцирни оклоп од 1.000 mm/2.000 m (више од данас познатих). У току је развој пројектил „вакуум-2“, од „Б“ материјала (осиромашени уранијум), пројектила дужег од 900 mm и пробојности 1.200 mm оклопа. Следећи је тренутно-фугасни пројектил (чудног назива) ОШС „тељник“ (срп. левак) са додатним пуњењем за активирање на трајекторији, ради већег домета. Нова је и вођена ракета ЗУБК21 „спринтер“, домета осам километра, за чију пробојност се говори да је равна ПОР „корнет-Д“, око 1.200 (1.300 mm оклопа) иза ЕРО. На циљ се наводи ласерским системом, а за позиционирање циља користи сателитски систем навигације ГПС (руски ГЛОНААС).

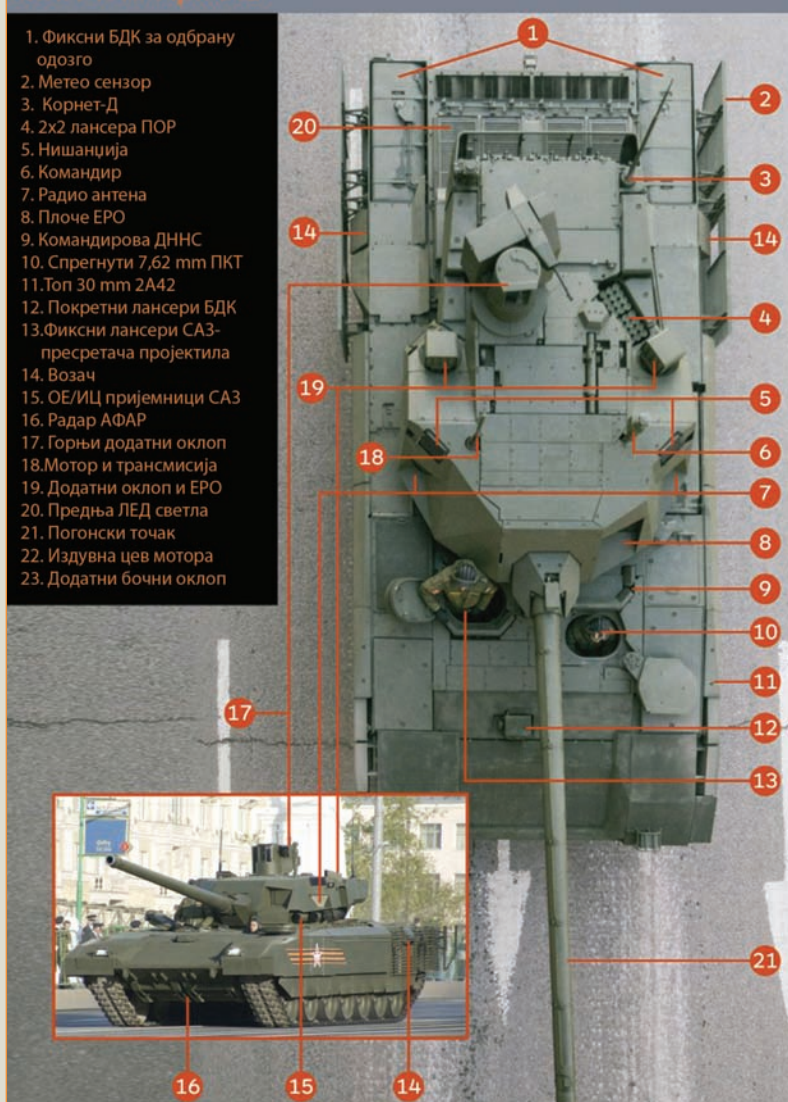
Ракете могу да се употребљавају и као средство ПВО, дејством по дозвучним летелицама, беспилотним и хеликоптерима. У току је развој пројектила са новом технологијом погона – електротермално-хемијски, двоструко веће почетне брзине. На тај начин Т-14 „армата“ постаје борбено средство маневра, удара, ПО борбе и ПВО, а са комплексним електронским уређајима, радаром и софистицираним системима за извиђање и осматрање у свим условима видљивости, постао је и извиђачко средство за показивање циљева другим учесницима у борби.

Са свим тим системима Т-14 „армата“ је у фази развоја који може да трансформише тенк у дириговано борбено возило без посаде. На томе се већ врше истраживања и развијен је већи број модела гусеничних и точкашких диригованих беспосадних возила, која су и приказана на сајму НВО, РАЕ-2013. Електронски системи тенка за прикупљање и анализу тактичких података примљених из различитих извора, омогућују знатно скраћење времена између откривања циља и његовог уништења. Тако је време реакције од стандардних 5–6 s скраћено на 3–4 s, такоређи у реалном времену.

У саставу СУВ-а уграђени су вишеканални системи за осматрање, нишањење и праћење покретних циљева, дању и ноћу, и у условима ограничене видљивости услед

БМП Т-15 Армата

1. Фиксни БДК за одбрану одозго
2. Метео сензор
3. Корнет-Д
4. 2x2 лансера ПОР
5. Нишанција
6. Командир
7. Радио антена
8. Плоче ЕРО
9. Командирова ДННС
10. Спрегнути 7,62 mm ПКТ
11. Топ 30 mm 2А42
12. Покретни лансери БДК
13. Фиксни лансери САЗ-пресретача пројектила
14. Возач
15. ОЕ/ИЦ пријемници САЗ
16. Радар АФАР
17. Горњи додатни оклоп
18. Мотор и трансмисија
19. Додатни оклоп и ЕРО
20. Предња ЛЕД светла
21. Погонски точак
22. Издувна цев мотора
23. Додатни бочни оклоп



АРМАТА

5

замућености атмосфере. Нишанција располаже вишеканалном нишанском справом, лево од топа у куполи, која је заштићена са поклопцем од стрељачке ватре. Справа има оптички канал, ТВ камеру, термалну камеру, ласерски даљиномер и систем за ласерско вођење ПОР. Даљина осматрања у дневном каналу је до осам километара, а у термалном детекција циља (тенка) до пет, док је идентификација до 3,5 километра. Са дублер-нишанском справом (резервном) детекција циља (тенк) је најмање на 2.000 m, а у сумраку до 1.000 метара. Оптички нишан може да зумира од 4x до 12x. Подразумева се да је топ стабилан у обе равни.

Командирова вишеканална панорамска нишанска справа са свим модулима, као код справе нишанције, омогућава командиру да преузме команде и управљање ватром са приоритетом у моду „видим-гађам“ (hunter-killer). Командир и нишанција располажу сопственим екранима на којима посматрају примљене слике регистроване камерама, тако да су ослобођени заморног држања приљубљеног чела на наслонима окулара нишанских справа. Није јасно због чега је само хоризонтално навођење електромеханичко, а по елевацији електрохидраулично. Наводи се прецизност на захтеваним даљинама до 100 одсто погодака првим пројектилом, што тек треба да се докаже на тестовима који следе.

За непосредно осматрање окружења тенк располаже ТВ и термалним нехлађеним камерама. За дневно осматрање командир има четири перископа, а возач три постављена иза његовог улазног отвора. Користи их када седи са затвореним

лом нишанске справе по елевацији (од -10 до + 70), са 300 метака спремних за гађање и 300 у засебној кутији. Митраљез је предвиђен за дејство и по ватреним тачкама у урбаним борбама, али и за усклађено дејство са



системом активне заштите, ватром по долазећим ПО ракетама. С топом је спрегнут митраљез ПКТМ 7,62 mm (6П7К) са 1.000 метака спремних за паљбу и још 1.000 у одвојеној кутији. Није реализовано раније најављивано помоћно наоружање, са једним вишецевним и једноцевним топом, уместо тешког митраљеза, али неки руски

НОВИ ТОП

Званичници Русије нагостили су да ће се у тенкове Т-14 „армата“, после првих серија, уграђивати топ калибра 152 mm, са мањим интервенција на борбеном модулу. По изјави вицепремијера Русије Д. Рогозина, то ће вероватно уследити после првих серија тенкова. Руски експерти и представници произвођача наводе да је у питању оруђе 152 mm 2А83, које је већ било примењено на прототипском моделу тенка Објект-195 (тенк Т-95). Топ глатке цеви има притисак барутних гасова од 7.700 бара, почетну брзину поткалибарних пројектила 1.980 m/s, која до даљине 2.000 m опада само 80 m/s, на 1.900 m/s, али му је живот цеви био само 280 испалиених метака, а дужина цеви 52 калибра (7.920 mm). Код тога оруђа, поред више врста пројектила био је и „краснопољ“, самонавођени пројектил на завршници путање са касетним пуњењем за напад на тенкове из горње полусфере.

поклопцем. Испред себе на предњем оклопу за возача је постављен систем FLIR за осматрање са ТВ и термалном нехлађеном камером. За осматрање задњег сектора возач има ТВ камеру постављену позади. Нишанција има само један дневни перископ. Дигитални балистички рачунар је са аутоматизованим електронским уношењем података на дисплеј нишанције и командира о свим балистичким и метеоролошким подацима, стању и врсти муниције, температури барута, нагибу тенка, закривљености цеви, опадању почетне брзине пројектила, услед промене унутрашње балистике због хабања или кривљења цеви.

Од помоћног наоружања Т-14 има на куполи тенковски митраљез 12,7 mm „корд“ (6П49) са даљинским управљањем, синхронизован са командировом панорамском нишанском справом и вертикално стабиланим огледа-

аналитичари не искључују да се у каснијој фази угради аутоматски топ 30 mm, уместо митраљеза.

Јединствено управљање и показивање циљева, међу тенковима „армата“ обезбеђено је аутоматизованим системом управљања тактичког нивоа – АСУ ЗВ, умреженог преко уређаја за радио-комуникације пете генерације, чиме се омогућује свим тенковима да примају кодирани информације оперативног положаја у реалном времену и аутоматско преношење балистичких елемената за управљање ватром, не једног тенка, већ целе јединице. Средства везе могу да користе ИЦ канал у режиму „радио-тишине“. Позади на куполи уграђен је ИЦ предајник, чије сигнале читавају уређаји за осматрање других возила јединице само у одређеном ИЦ дијапазону. Контрола стања и дијагностика свих уређаја у тенку



обезбеђени су преко тенковског информационо-управљајућег система (ТИУС). Систем обезбеђује праћење функција свих уређаја, дијагностику стања и ресурса и обезбеђује превенцију могућих застоја, кварова или отказа.

Нови вишегориви дизел-мотор А-83-3А (12Н 360), конфигурације „Х“, од 1.500 КС/1.103 kW, обезбеђује специфичну снагу око 30–31 КС/t и омогућује највећу брзину до 80 km/h (по другима 90 km/h?), просечну теренску 50–55 km/h и аутономију од 500 километара. Мотор је четвортактни, 12-цилиндарски, дизел, вишегориви, са два турбокомпресора са међухлађењем ваздуха и течним системом за хлађење мотора. Мотор је испитан још 2011. године и усвојен за серијску производњу. Може да се користи са максималном снагом од 1.500 КС, са моторресурсом од 2.000 m/ч или са смањеном снагом и ресурсом од 10.000 m/ч (?). Мотор је масе 1.550 kg, релативно малих димензија (д/ш/в 813/1.300/820 mm), па је уградбени простор око 4 m³. Врло је економичан и троши 217 g/KWh (160 гр/КСч). Занимљиво је да мотор има две гране издувних цеви, на обе бочне стране тенка, како би се смањила топлотна емисија гасова. Такође, напомиње се да мотор може да се експлоатише у три режима напрезања: највећем – 1.500 КС, средњем – 1.350



КС и минималном – 1.200 КС, што диктирају тактички захтеви, теренски, атмосферски и географски услови кретања.

Трансмисија је планетарна механичка, са два мењача обједињена с бочним преносницима снаге и хидрауличним системом за управљање. Спекулише се да би трансмисија могла да има електрично управљање са механичким мењачима или да буде аутоматска хидромеханичка са једнаким бројем степена преноса по 12 напред и назад, што је дискутабилно. Други извори наводе да је у питању аутоматска

хидростатичка трансмисија са могућом променом степена преноса и ручно. Такође, говори се о јединственом погонском блоку (конструкционо и функционално повезан мотор и преносник снаге), који може да се извади из тенка за 30 минута. За управљање се користи волан уместо полуга, што је већ примењено решење код руских десантних возила или полувола код БМП-3. Командир тенка, такође, може са свога места да управља тенком.

Ходни део садржи седам пари потпорних тачкова, а ланци гусеница (са по 97 чланака, ширине 580 mm) имају гумене наплатке и гумено-металне спојнице чланака. Гусенице су лакше скоро за 1.000 kg од гусеница на тенку Т-90. Тачкови су пречника 700 mm (вероватно од Т-80) и масе по 120 kg (уместо по 194 kg), што је још једна уштеда укупне масе тачкова, у односу на старије моделе, за око 1.000 килограма. Еластично огибање (са подешавајућим клиренсом преко хидрауличних амортизера) обезбеђује двоструко блаже осцилације возила од система у Т-72, јер има уређај за подешавање хода потпорних тачкова на прва два и задњем пару, а то доприноси и бољој прецизности гађања из покрета. Дужина оклопног тела (8,09 m) и налегања на тло (5,29 m), са резервом носивости 15 t, омогућују да се на платформу „армата“ могу уградити теже оруђе, инжењеријски уређаји – дизалице и други борбени модул веће масе. Тенк Т-14 „армата“ може да се транспортује авионима Ан-124 „руслан“, по два возила, и са новим ИЛ-76МД-90А (ИЛ-476) по једно возило.

Опремљен је са више помоћних и специјалних уређаја: клима-уређајем са индивидуалним подешавањем топлоте посаде; софистицираним системом НХБ заштите; дигиталним системом контроле стања возила (ИУС); опремом за подводну вожњу тенка, помоћним електроагрегатом за обезбеђење напона бројних потрошача.

Руски стручњаци и представници произвођача процењују да је борбена ефикасност тенка Т-14 „армата“ 3,5–4 пута већа од тенка Т-72, а од најновијих тенкова у свету за 25–30 одсто. Цена би могла да буде око пет–шест, можда од 7,5 до 8 милиона долара (тенкови Запада продавани су за око 10,5 милиона долара у 2014. години). Тенкови Т-14 „армата“ биће основно борбено возило садашње четири (неки извори најављују десет) тзв. „тешке бригаде“ (читај „тенковске“), тј. 940 тенкова и по један тенковски батаљон (41 тенк) у 30 средњих бригада (мотострељачких/механизованих), односно 1.230 тенкова. Остатак до 1.300 тенкова вероватно ће бити распоређен у школске установе и центре за обуку тенковских посада.

РАДАРСКИ СИСТЕМ АФАР

Радарски систем осматрања и детекције циљева – АФАР је вишенаменски: прати објекте у ваздуху, тражи циљеве на земљи и служи као артиљеријски извиђачки систем, одређујући позиције тенкова и артиљерије противника на основу трајекторије њихових пројектила. Такође, може да обезбеди гађање из тенка, са узајамном применом аутоматске заштите заслепљавањем противника аеросолним мултиспектралним завесама, када непријатељски оптички и ИЦ системи за навођење постају бескорисни.



Армата као БВП

Борбено возило пешадије БМПТ Т-15 „армата“ (Објект-149) представља тешко БВП масе 45 – 50 t, развијено на тешкој гусеничној модуларној платформи „армата“, као и тенк Т-14, али са концепцијом у којој су погонски агрегат, трансмисија и погонски точкови напред, а посада (возач, нишанџија-оператор и командир) иза, такође са даљинским управљаном куполом и наоружањем на средини возила. Десантно (искрчно) одељење од осам војника је у задњем простору возила са улазним вратима-рампом позади (без пушкарница као код стандардних БВП, осим једне у једнокрилним вратима у саставу рампе). Возило има пасивну оклопну заштиту од вишеслојних композита и панцирног челика, ЕРО, као и тенк и, такође, систем активне заштите „афганит“, прилагођен његовој конфигурацији.

Комплекс наоружања уграђен је у куполу – универзални борбени модул (УБМ) „епоха“ (унапређени модул УБМ „бумернаг-У“) који садржи: аутоматски топ 30 mm 2А42 са двоструким храњењем (160 панцирних и 340 разорних метака); спрегнути митраљез 7,62 mm ПКТМ (2.000 метака) и 2x2 лансера ПОВР „корнет-Д“ (ракете 9М133ФМ, 9М133М-2 и 9М133ФМ-3) и четири ракете у резерви. Из топа се ефикасно дејствује по живој сили до 4.000 m, лаким ОБВ до 1.500 m, ваздушним циљевима до висине 2.000 m и косе даљине 2.500 m (под елевацијом од –5 до +70 степени). Ракете „корнет-Д“ 9М133ФМ-3 употребљавају се за дејство против дозвучних летелица и вођених ракета на висини до девет километара, а против хеликоптера до 10 km, при чему бојеве главе ракета погађају или тешко оштећују циљ експлозијом у непосредној близини (активира близински упаљач). У комплекту су и ракете са термобаричном бојевом главом. Ракете





Куќола „ејџа“

са тандем-бојевом кумулативном главом пробијају панцирни челик дебљине веће од 1.300 mm иза ЕРО. Ако се гађа тенк заштићен са ЕРО, могуће је лансирање две ракете са размаком колико траје притисак на контакт-окидач, тако да се потпуно елиминира ефекат заштите тенка противника са ЕРО.

У компјутеризованом СУВ-у налазе се два вишефункционална нишанска уређаја (панорамска) за нишанцију-оператора (десно на куполи напред) и за командира (лево на куполи), радио-локаторска станица, више сензора и стабилизатор за обе равни. Систем за праћење циљева омогућава прецизну ватру у кретању на покретне циљеве. Нишанске справе имају оптички, ТВ и термовизијски канал и могу да их на смену користе нишанција и командир, са приоритетом командира. СУВ омогућава да се откривају циљеви једновремено у различитим спектрима дијапазона у активном и пасивном режиму; откривају маскирани циљеви; једновремено дејствује по два циља из два оруђа; ради по навођењу споља (преко АФАР радара са тенка Т-14).

Оклопна заштита је од истих панцирних челика, композита и високоенергетских полимерних материјала, вишеслојна је, тако да је ниво заштите као на тенку Т-14. Додатни оклоп на телу Т-15 поставља се непосредно пре доласка у зону борбених дејстава. Посебна пажња посвећена је

предњем делу и бочним странама на којима је додатни оклоп са ЕРО распоређен целом дужином. Позади, на улазним вратима, налазе се додатне металне решетке за заштиту од кумулативних пројектила. Такође, и систем активне заштите је као на тенку „армата“, с тим да су пројектили мањег калибра са распоредом по ободу оклопног тела. Бацачи димних кутија (БДК) распоређени су на блатобранима у два бокса по 12 заслепљујућих пуњења са покретањем у сектору по 60 степени.

Возило Т-15 има и систем противминске заштите, а патос је профилисан са плочама у облику „V“, вишеслојни. Маскирни елементи дејствују синхронизовано са АФАР радаром детектујући приближавајуће ракете. Систем ствара димну завесу – мултиспектралну (укључујући ИЦ дијапазон), непрозрачну и за милиметарске радарске системе (путем облака са минијатурним диполима). То потпуно блокира систем вођења ПОР на принципу ласерског и ИЦ вођења и сопственим MW-радаром штити од тих ракета и од самонавођених пројектила из горње полусфере.

За погон је примењен исти мотор, вишегориви дизел, 12-цилиндарски А-85-3А (облика „X“), од 1.500 КС/1.103 kW, као у тенку Т-14, тако да су обезбеђене високе перформансе покретљивости и брзине (70–80 km/h), сличне тенку „армата“. За трансмисију нема поузданих информација да ли је примењена хидромеханичка, о чему је било наговештаја. Ходни део је са седам пари потпорних точкова и четири пара носача гусеница, али са погонским точковима напред. Издувне цеви прекривене су додатним ЕРО (као крила), што смањује емисију издувних гасова.

Тешка БВП Т-15 „армата“ намењена су за опремање постојећих и новоформираних, тј. око тридесет средњих бригада, 10 тешких (по један батаљон у бригади), вероватно и неких других. До 2025. године требало би да се производе у годишњим серијама по 310 возила. Почетак серијске производње вероватно би почео 2016/2017. године, што не може да се поуздано каже на основу руских извора.

ИЗДАВАЈАЊА ЗА ОРУЖАНЕ СНАГЕ

Треба подсетити да су се последње деценије појавила три државна програма наоружања, од којих су два претходна (период 2007–2011, и 2011–2015) усвојена док је Д. Медведев био председник Руске Федерације, а сада су актуелна два нова програма (први 2011–2020 и последњи 2016–2025). Додајмо овоме да се Русија излаже великим одрицањима, издвајајући више од 4,5 одсто од БДП, тј. око 70 милијарди долара за оружане снаге, што није мала ставка. Истина, у расподели буџета, према државном програму 2011–2020. година, било је: за КоВ око 15 одсто, за Војнопоморске снаге 25 одсто, за РВ и ПВО око 27,5 одсто, за Ваздушно-космичке снаге око 17 одсто, али треба имати у виду да су НВО снага КоВ јефтинија од других видова ОС.

У коликој мери ће доћи до промена државног програма наоружања 2016–2025. година у наредном периоду, зависиће не само од девизног курса, већ и од раста (или не) бруто националног дохотка Русије, утицаја кризе у Украјини и на Блиском истоку на геополитичке и геостратешке промене, тј. међународних политичких и војних односа.

С друге стране, Русија је тек на четвртном месту по издвајању финансијских средстава за војни буџет, после САД (581), НР Кине (129,4) и Саудијске Арабије (80,8). Иза ње су: Велика Британија (61,8), Француска (53,1), Јапан (47,7), Индија (45,2), Немачка (43,9), Р. Кореја (34,4), Бразил (31,9), Италија (24,3), Израел (23,2) Аустралија (22,5) и Ирак (са 18,9 милијарди долара) за 2014. годину. Подаци су за 2014. годину, према ISIS-у (Међународни институт за стратегијске студије и истраживања).

АРМАТА

Гусенични курганец-25

Оклопни транспортери и борбена возила пешадије фамилије „курганец-25“, назван према граду Курган на јужном Уралу, где су развијена и где ће се производити („Тракторски завод“), представљају другу групу по концепту нових гусеничних возила развијених на средњој универзалној гусеничној модуларној платформи „курганец-25“, просечне масе око 25 тона. Она су једно од најважнијих перспективних борбених возила КоВ руских ОС у наредних неколико деценија. На бази те платформе, на Паради победе приказана су основни борбени модели: оклопни транспортер БТР „курганец-25“ са митраљеским наоружањем и БВП типа БМП „курганец-25“ са аутоматским топом и лансерима ПОР. На оба средства управљање наоружањем је даљинско и оба су амфибијска.

Средњи оклопни транспортер БТР „курганец-25“ (Објект 693 или гусенично возило Б-11) јесте средња универзална гусенична оклопна платформа (маса 25 тона), модуларне конструкције, што подразумева могућност компоновања више модела средњих ОБВ различите намене, наоружања и опреме. Тиме се поједностављује и појефтиније процес производње и олакшава техничко одржавање у експлоатацији, због заједничких резервних делова и компонената које ће моћи да користе борбена возила из те фамилије.

Двадесет возила „курганец-25“ (10 у верзији ОТ), учесника московске параде, одлазе на даља верификациона и трупна испитивања, а серијска производња најављена је за 2016. годину (по изјави представника завода ВКП, можда 2019. године), у серијама 360 возила годишње, тј. укупно 3.600 возила обе варијанте (ОТ и БВП) до 2025. године за опремање око 30 средњих бригада. Транспортер БТР „курганец-25“ биће основно борбено возило средњих бригада (по 120 возила у бригади), али и у саставу лаких бригада по један батаљон.

Универзална средња оклопна платформа „курганец-25“ биће основна платформа за више модела наменских возила: за командовање, за извлачење и оправке, самоходна

оруђа за подршку, ПВО и ПО борбу, са различитим варијантама наоружања и опреме.

Оклопно тело је од заварених панцирних плоча, комбинованих са керамичким и композитним панелима и додатним оклопом споља. За активну заштиту користи само део система „афганит“ за тзв. „меко“ супротстављање ПО пројектилима (soft kill), средства за ометање вођења и нишањења непријатеља, димна и аеросолна, али не и за противнапад пројектилима за пресретање ПО ракета, каква су примењена код тенка и тешког БВП „армата“. Средства за осматрање и нишањење су вишеканална, дневна и ноћна, термовизијска, као и ТВ камере за кружно осматрање.

Основно оружје чини тешки митраљез 12,7 mm „корд“ у даљински управљаној куполи. Наводи се занимљив податак да је могуће аутоматизовано праћење и дејство по циљу. У том случају, командир-нишанџија укључује компјутерски систем за непрекидно праћење циља и даје команду за отварање ватре у најпогоднијем тренутку, после чега се отвара ватра и прати циљ до неутралисања, аутономно без посредства нишанџије. Колико се у реализацији овога система стигло, није познато.

Посада (возач и командир) је распоређена напред, иза моторно-трансмисионог одељења, а искрчно одељење (осам војника) у десантном простору позади. Позади су постављена врата у виду рампе (са уграђеним једнокрилним вратима) и отварају се на преклоп уназад, тако да десант брже излази.

За погон је примењен вишегориви дизел-мотор УТД-29 са 10 цилиндара од 500 КС/ 365 kW, у „V“ профилу (мале димензије мотора користе само 1,24 m³ уградбеног простора). У медијима се наводи могућност да је примењен јачи мотор (600–800 КС), што неки аутори оспоравају. Мотор је економичан (троши 170 гр/КСч). Наводи се податак да је у стању да ради и на надморским висинама до 4.500 m, па је подесан и за возила брдских и планинских јединица. Трансмисија је слична примењеној у десантним борбеним возилима са хидромеханичким преносником.





Систем управљања возилом потпуно је ново решење. Уместо команди (полуга) за управљање или већ примењеног полуволана, односно волана, код неких руских ОТ/БВП, овде је примењен систем Sony Playstation – џојстик (joystick), тзв. Сатерад управљач са електричним контакт-дугмадима, тастерима помоћу којих се додиром палца десне и леве руке преноси налог возача на хидрауличну трансмисију и управљање возилом. А. Баков, потпредседник конзорцијума ТРЗ, каже да је жеља била да се таквим системом управљања осигура возач од могућих повреда при удару возила у препреку, савлађивања већих ровова, зидова и других, те да се физички напори редукују до краја. Возило достиже највећу брзину до 80 km/h, а плови брзином 10 km/h. Погон на води обављају два водопопулзора и затварача за управљање, уграђена у задњи део возила на обе стране.

На бази унифициране средње гусеничне оклопне платформе „курганец-25“ МО Русије поставило је задатак заводима у Кургану да разраде перспективна решења борбеног модула за платформе „курганец“ и „бумеранг“ за четири године, више модела других оруђа и система, који би требало да прошире фамилије возила са те две платформе. За сада су најавили развој командно-штабног возила, возила за РХБ извиђање, самоходног оруђа 120 mm (тешки минобацач) и ПО оруђа са топом 125 милиметара. Институт завода интензивирао је рад на развоју електричног погона, који се опитује на шасији БМП-3 и БТР-90 8x8. Повод за такву врсту преносника јесте грејање класичних експлозивних мотора са унутрашњим сагоревањем и демаскирајућа слика код електронских, термалних и других система осматрања противника, што се радикално смањује када је погонски систем са електричним изворима енергије.

Борбено возило пешадије курганец-25

Борбено возило пешадије БМП „курганец-25“ (Објект 695) јесте средње борбено возило пешадије, масе око 25 тона, развијено на бази исте платформе „курганец-25“ као и варијанта оклопног транспортера БТР „курганец-25“. Концепција конструкције возила је идентична, а такође је и амфибија. Битне разлике у односу на варијанту ОТ сле-

деће су: даљински управљана купола – борбени модул БМ – „епоха“ са топом 30 mm, спрегнутим митраљезом 7,62 mm ПКТМ и 2x2 лансера ПОР „корнет-ЕМ“, све исто као код БМП Т-15 „армата“. Систем активне заштите АЗ „афганит“ такође је као на тенку и БВП „армата“, са извесним модификацијама. У варијанти пресретачких пројектила система АЗ пројектили су мањег калибра и распореда, прилагођеног архитектури оклопног тела возила. За ометање вођења ПОР, на телу и куполи на више места, напред, на боковима и крову постављени су бацачи димних кутија. Нема података да ли су кутије које су окренуте увис у класи пресретача или служе само за ометање стварањем димних завеса.

На возилу су две панорамске нишанске вишеканалне справе (десно на куполи нишанџина, а лево командирова). Остали подсистеми, уређаји и елементи конструкције исти су као код варијанте оклопног транспортера „курганец-25“. Варијаната БМП „курганец-25“ има три члана посаде и осам војника искрцног одељења. Према објављеним фотографијама виде се само два улазна отвора напред на крову шасије. Можда нишанџина-оператер улази кроз задња врата или кроз пролаз командира. Борбено одељење са борбеним модулом „епоха“ исто је као на БМП Т-15 „армата“, изоловано од посаде и десантног одељења и заштићено од евентуалне експлозије муниције.

Борбено десантно возило садовница

Борбено десантно возило БМД-4М „садовница“ (срп. „башта“) ново је возило са модернизованом куполом „бахча-У“ (маса куполе 3.600 kg, исти модел као за БМП-3М). Свечано се вратило у строј ВДЈ (ваздушнодесантних јединица) на Паради победе 9. маја, после деценије развоја, прихватања и одбијања. Наиме, 2008. године требало је да се заврши државно испитивање, а 2009. године да уђе у серијску производњу. Уколико би се испитивања завршила оптимално, возило би постало главно борбено средство ваздушнодесантних снага Русије. Заменик МО објавио је, августа 2012, да БМД-4М неће бити усвојено у наоружање јер има слаб оклоп, а и скупо је (2:1 у односу на Т-90). Упорни командант ВД снага томе се одлучно супротставио рекавши да то има ко да реши – Владимир Путин. На захтев новог команданта ВДЈ, генерал-пуковника В. Шаманова (присуствовао на заједничкој руско-српској вежби „Срем-2014“), тако је и било. Возило је усвојено у наоружање са великим амбицијама производње и опремања ВДВ, посебно десантно-јуришних бригада.

Возило је примарно намењено за попуњу ВДЈ, али пошто



АРМАТА

је и амфибијско и добро наоружано, прихватљиво је и за поморско-десантне јединице и обалску одбрану. Може да се десантира падобранима, падобранско-реактивним системом, превозењем авионима до аеродрома, без посаде или са посадом у возилу. Опремљено је специјалним седиштима са амортизацијом за ублажавање удара у земљу приликом десантирања из авиона ИЛ-76М или Ан-124. У време колебања војног руководства, да ли да се усвоји у наоружање ВДЈ и трајања опитних испитивања (2004–2008. године), са производних трака сишло је око 20 возила. Тако је развијен нови БМД-4М са унапређеном куполом „бахча-У“, појачаним мотором, побољшаном заштитом и новим оптоелектронским средствима за осматрање, нишањење и командовање.

Конструкционо, БМД-4М врло је слично познатом борбеном возилу пешадије, БМП-3 (преко 80 одсто су им заједничке компоненте), али је мање масе (13,5 t), вози трочлану посаду (возач, командир и нишанџија-оператор), а у десантном простору има места за шест падобранаца. У развоју возила примењена је најновија технологија оклопног материјала (алуминијумске легуре високе тврдоће и живавости), савремени погонски уређаји, модеран ходни део, нарочито разноврсно ефикасно наоружање и електронски системи за осматрање, нишањење, командовање и контролу стања возила и система.

Уграђен је дизел-мотор појачане снаге УТД-29 од 500 КС/331 kW којим остварује специфичну снагу од 35 КС/т, што омогућује највећу брзину и сигурно кретање преко 70 km/h, просечно 40–45 km/h и пловидбу брзином 10 km/h (по немирном мору до три бала), непрекидно до седам часова.

Аутономија на путу је 500 километара. Примењена је хидромеханичка трансмисија са полуаутоматским преносом снаге са 5 + 5 степени преноса. Окретање возила могуће је и на месту око тежишне осе, покретањем гусеница у супротним смеровима (нпр. лева–напред, десна–назад, или обратно). Ходни део (по пет пари потпорних и по четири пара носача гусеница) има хидропнеуматско огибљење, са подешавајућим клиренсом возила са места возача: радни клиренс је 420 ± 20 mm, минимални 100 ± 30 mm, максимални 500 ± 30 милиметара.

Возило има висока маневарска својства: савлађује успон од 30 степени, нагиб 25 степени, вертикалну препреку до 0,7 m, ров ширине 2 m, газ воде од 1,8 метар. Пошто има минималан притисак на тло ($0,45 \text{ kg/cm}^2$) лако се креће по дубоком снегу и мочварном земљишту, готово да не познаје препреке које многа гусенична борбена возила с напором савлађују.

Такође, БМД-4М располаже читавим арсеналом наоружања, какав нема ниједно борбено возило те масе: топ кали-

бра 100 mm 2А70, олучене цеви, ефикасне даљине гађања до 4.000 m, посредно до 7 km, лансирање ПОР 9М117М1 „аркан“ („омча“), на даљини до 5.500 m пробојност панцирног челика дебљине 800 mm (иза ЕРО). У комплекту има 34 топовска метака и четири вођене ПОР. Спрегнути топ 30 mm 2А72 са двоструким храњењем (са 500 метака) ефикасан је са панцирним пројектиlima на лако оклопљена возила удаљена до 2.500 m, са тренутно-распрскавајућим гранатама до 4.000 метара. Спрегнути митраљез ПКТМ 7,62 mm има 2.000 метака. Напред, лево и десно, код возача, има места за два падобранца са митраљезом РПКС-74 калибра 5,45 mm (2.165 метака) или БГА типа АГС-30 (290 граната), за који се говори да ће бити изостављен. На куполи су 2×3



БДК типа ЗД6 81 милиметар. Основно оруђе стабилисано је у обе равни са елевацијом до 60 степени, па може да дејствује и на циљеве у ваздуху.

СВВ је са дигиталним балистичким рачунаром. Командир и нишанџија-оператор имају вишеканалне нишанске справе (командирова је панорамска) са оптичким, ТВ, пасивним, термовизијским и ласерским за мерење даљине и вођење ПОР. Инсталисан је систем електронског управљања, пријема и преношења информација, ИУС-Ш и ГПС (руски ГЛОНАСС) за сателитску навигацију и позиционирање.

Располаже савременим уређајем за заштиту од пожара, НХБ уређајем са филтровентилационим системом, клима-уређајем, додатним прибором за довод ваздуха мотора (када плови). Возила на паради нису имала штитнике од кумулативних пројектила на ходном делу, који су демонстрирани пре усвајања у наоружање. На бази БМД-4М развија се командно возило, а већ је развијен ОТ типа БТР-МДМ „ракушка-М“. Прва партија од 62 возила требало би да уђе у оперативни састав ВДВ снага ове године.



Ракушка

Оклопни транспортер десантних јединица „ракушка-М” (срп. „шкољка”), фабричког индекса „Објект 955М”, првобитно је развијен на бази БМД-4, као БТР-МД, да би после одлуке о усвајању у наоружање било одлучено да се развије унапређена варијанта БТР-МДМ, на бази новог БМД-4М. Возило је опредељено да замени старије варијанте десантних ОТ БТР-Д (БТР-Д1 и Д2). До сада су у производњи реализована 22 возила. Планирано је да се до 2.025. године произведе око 2.500 возила свих модификација на бази транспортера „ракушка-М”. На Паради победе 9. маја учествовало је 10 транспортера. За 2015. годину уговорена је производња 22 БТР-МДМ „ракушка”.

Оклопно тело је по конструкцији као БМД-4М (маса возила 13,2 т). У предњем делу су места за два члана посаде (возач и командир – уједно нишанција митраљеза на кровном постољу, лево иза возача) са 2.000 метака, једно место за падобранца, који рукује чеоним митраљезом (десно од возача) са 2.000 метака. У средини возила је простор за 12 падобранца, а позади моторно-трансмисионо одељење. Напред су три отвора за улазак у возило, а изнад десантног одељења је већи отвор са поклопцем. Унутра, на боковима, има рамове за постављање носила за рањенике. Од три перископа, возач замењује средњи са пасивним перископом за ноћ. Командир и митраљезац имају своје нишанске справе.

Погон обезбеђује дизел-мотор 2Б-06-2 од 450 КС, дајући специфичну снагу од 33,5 КС/т, којом може да постигне највећу брзину кретања већу од 70 km/h, а просечну теренску од 45 до 50 km/h. Возило је амфибијско. Трансмисија је хидромеханичка и омогућује лако управљање. Има двостепени редуктор и преносни механизам за погон водомла-

зних покретача у води. Ходни део, од пет пари потпорних и четири пара точкова носача гусеница, има хидропнеуматско вешање са могућностима да возач подешава клиренс према терену, мењајући га од 100 до 500 mm, као код базног возила БМД-4М.

Коалиција-СВ

Самоходно артиљеријско оруђе САУ 2С35 „коалиција-СВ” са основним оруђем хаубицом 2А88 152 mm (L/52) развијено је у предузећу УЗТМ („Уралски завод за производњу транспортних возила”), које је од недавно у саставу концерна „Уралвагонзавод-Јекатеринбург”. „Коалиција-СВ” је развијена, за сада, на бази шасије тенка Т-90А, што се запажа по ходном делу од шест пари потпорних точкова. Маса возила је 48 тона, а како је предвиђена примена платформе „армата”, маса СО биће и већа. Наследник је нешто старијег самоходног оруђа 2С19 „мста-С” са хаубицом 2А64 (L/47) 152 милиметара.

„Коалицији-СВ” претходио је 2004. године започети развој пројекта „Коалиција-2С35-2” са двоцевним оруђем 2А64 152 mm (једна цев изнад друге), са посадом, такође, у заштитној капсули оклопног тела напред, одвојеној од борбеног одељења, наоружања и муниције, са даљинским управљањем оруђа. Међутим, од тога пројекта се одустало 2010. године, па се приступило пројектовању, под истим називом „коалиција”, једноцевног оруђа, такође са трочланом посадом у заштићеној капсули и даљински управљаним оруђем 2А88 152 mm, побољшане цеви.

У фабрикама КАМАЗ (априла 2013. године) публикована је информација да се развија варијанта оруђа по систему „коалиција” на платформи теретног високопроходног возила 8×8, означена као 2С35-1 „Коалиција-СВ КШ”, и да би могла да се прикаже на сајму НВО РЕА-2014. Међутим, до тога није дошло. Истражују се могућности примене платформе новог возила „бумеранг” 8×8 за оруђе 152 милиметра. Но, за сада није извесно да ли ће бити прихваћена та варијанта или топ 125 милиметра.

На крову куполе је ПАМ 12,7 mm „корд” са даљински управљањем на постољу 6С21 плус 4×3 БДК на бочним странама куполе и на крову. Поред два прототипска оруђа САУ 2С35 „коалиција-СВ” произведених 2013. године, израђено је још 10 оруђа из те фамилије 2014. године, када је донета одлука да се усвоји у наоружање.

„Коалиција-СВ” представљаће основно оруђе ватрене подршке тактичког нивоа – тешких бригада (тенковских и механизованих). До 2020. године требало би да замени старија СО 2С3 „акација” и 2С19 „мста-С”, и да буде део пакета од 2.000 нових самоходних оруђа (према претходном Државној програму о наоружању руских ОС до 2020. године, практично пролонгираном до 2025. године).

АРМАТА

С обзиром на широк избор врста муниције и домет до 70 km, намењена је за уништавање различитих утврђених и просторних циљева, логистичких база и саобраћајних чворова, аеродрома, железничких станица, ватрених положаја артиљерије противника, укључујући и положаје нуклеарних ракета средњег домета, оклопних возила (дејством одозго), живе силе, средстава ПВО и ПТО. У борбеном комплексу има 50 (по другима 70) метака: стандардне тренутно-фугасне гранате парчадног дејства, самонавођене у завршном делу путање (систем „краснопол“) са више од 40 ПТ субпројектила за дејство одозго у кров оклопних возила; пројектиле за радарско ометање; пројектиле са допунским ракетним пуњењем домета до 70 километара. Аутомат за пуњење оруђа са компримираним ваздухом пуни оруђе у свим позицијама, без потребе да се цев доводи на линију пуњења, јер аутомат функционише код свих углова елевације (од -6 до +70 степени), остварујући брзину паљбе до 16 метака у минути.

Оруђе САУ 2С35 „коалиција-СВ“ одликује могућности аутоматског избора пројектила и његовог активирања (преко микроталасног система) командом са рачунара и ватрено дејство при свим угловима елевације (до 70 степени), захваљујући пнеуматском систему за аутоматско пуњење оруђа, без враћања оруђа на линију пуњења. Такође, аутоматизован је и поступак попуње оруђа са борбеним комплектом, када је испаљена муниција, што обавља специјални гусенични ОТ, опремљен палетним системом попуњавања самохотке, за непуних пола сата.

Борбене могућности „коалиције“ употпуњава СУВ, аутоматизован преко електронског рачунара, а може да преузима податке о позицијама циљева од других оруђа из јединице, преко кодираних комуникацијских радио-линија. Доступан је свој тројници чланова посаде. СУВ садржи, поред елемената софтвера: систем сателитске навигације ГПС (руски ГЛОНАСС), систем топовесца за балистичке прорачуне, систем за пријем координата циљева од других оруђа кодираним сигналимa (до тактичког нивоа командовања). Ради се на усклађивању пријема података од тенкова и БВП „армата“. Перспективна возила биће опремљена

модерним системом КИС (АСУ ТЗ – аутоматизовани систем управљања тактичког нивоа) са системима везе пете генерације (модул УПТК), за обострани пренос и пријем података у реалном времену. „Коалиција“ ће примати податке о циљевима и преко садашњих артиљеријско-извиђачких система, као што су радарски систем РАС „зоопарк-1“, беспилотна летелица „гранат-1“ и други.

То оруђе покреће дизел-мотор В-84А од 780 КС/573 kW, али у коментарима из Русије наводи се и мотор В-92С2 од 1.000 КС/735 kW. Када крене производња требало би очекивати дизел-мотор „Х“ профила, примењен у Т-14 „армата“, А-83-3А (12Н 360), од 1.200 до 1.500 КС. Покретљивост оруђа и проходност у теренским условима адекватна је маневарским могућностима основног тенка Т-90.

Оклопна заштита стандарда је за одбрану од малокалибарске ватре, јер то оруђе није средство првих борбених линија. Развијена је читава серија граната са различитим пројектилимa и упаљачима: класични разорни, димни, осветљавајући, запаљиви, касетни са разорном подмуницијом, касетни са кумулативним ПТ потпројектилимa и са ласерским самонавођењем за дејство по ОБВ из горње полусфере на бази самонавођеног пројектила „краснопол“, активно-реактивни пројектили са додатним ракетним пуњењем повећаног домета (до 70 km) и пројектили са успорачима почетне брзине, када треба да „сачекају“ остале пројектиле како би остварили групно гађање – ватрени удар са више пројектила из једног оруђа на циљеве већих размера. Тај систем за сада није нигде примењен у свету.

Самохотка је опремљена свим уређајима стандардно примењеним код руских тенкова (ППЗ, НХБ, грејачи и др.). Помиње се и додатни електроагрегат и компресор за стварање притиска у систему за аутоматско пуњење оруђа. Иако су им самоходна оруђа са Запада до јуче била велики конкуренти, посебно немачко PzH 2000 155 mm, „коалиција“ им је одмакла системом даљинског електронског управљања, прикупљања балистичких података од више електронски извора, могућностима примене плотунске ватре из једног оруђа, позиционирањем циљева и највећим дометом од 70 километара.





Бумеранг 8x8

Борбено возило пешадије „бумеранг“ 8x8, на универзалној платформи модуларне конструкције, убраја у средњу категорију ОБВ амфибијских точкаша, масе око 20 t (планира се неколико верзија наменских возила, масе до 25 тона). Развијено је на бази шасије Војноиндустријског концерна – ВПК-7829 „бумеранг“. Руски званичници говоре да је то перспективно возило за неколико наредних деценија, за попуу средњих и других бригада. Очекује се производња око 2.000 возила до 2025. године.

По концепцији конструкције представља дефинитивни разлаз руских конструктора и армије од концепције возила генерације БТР-60/70/80 8x8 са погонским блоком позади и посадом напред. Код „бумеранга“ погонски агрегат је напред десно, возач лево од мотора, даљински управљана оружна станица-купола, посада (три члана) напред,



искрцно одељење (седам или девет војника) позади, са широким вратима-рампом (и једнокрилним вратима унутар рампе) за брзи излазак из возила. Нема пушкарнице, осим једне на задњим вратима. Погон је на свих осам точкова, управљање са прва четири, а на води са два елисна погона уоквирена у цилиндар-пропулзоре, лево и десно на боковима. Погонски пропелери служе и за управљање возилом када пливи. Примењено је независно огибљење типа Mac Pherson. Задржан је традиционални руски систем централне регулације притиска у заштићеним пнеуматичима са места возача.

Возило може да се распоређује и у јединице поморске пешадије. Достиже максималну брзину на путу до 105 km/h, а на води 10 km/h. Уколико се појачава оклопна заштита, што је предвиђено, у зависности од оперативних мисија у којима би требало да учествују, амфибијност ће се смањивати. Оклоп је модуларне структуре са керамичким панелима и могућности монтаже у теренским условима. Кружно штити возило од панцирних зрна 14,5 mm и од парчади граната 152 милиметара. Подни оклоп је профилном и саставом припремљен за заштиту од детонација ИЕС и мина.

„Бумеранг“ има бројне оптоелектронске системе за осматрање у кругу 360 степени. На сва четири угла возила, на оклопном телу и куполи, распоређене су ТВ и термалне камере за осматрање и нишањење. Радарски детектори и активни систем заштите са БДК распоређени су на куполи и покривају кружни простор око возила. За ометање вође-

ња противничких ПОР „бумеранг“ нема, као возила „армата“, систем АЗ „афганит“. Компјутеризовани систем управљања наоружањем омогућује праћење циља и отварање ватре у најповољнијем тренутку. Оруђе је стабилизовано у обе равни.

Наоружање је исто као код БМП „курганец-25“ и Т-15 „армата“. Извори из „Уралвагонзавода“ помињу могућност касније уградње ефикаснијег топа од 57 mm С-60, који је већ приказан на претходном функционалном моделу возила „атом“ 8x8, на изложби РАЕ-2013, развијеног у сарадњи са француском компанијом „Рено“. Такође уграђена су и два панорамска осматрачко-нишанска вишеканална система – за командира лево на куполи, за нишанџију-оператора, десно.

У распореду посаде од три члана остаје нејасно како они улазе у возило, јер је видљив само један отвор за возача (можда као у тенку или кроз пролаз од задњег улаза). Возач нема испред себе перископе, већ камеру напред и преко екрана осматра, када је у затвореном положају. На крову десантног одељења су два отвора с поклопцима који се отварају навише, и у датом тренутку служе као штит стрелцима, када дејствују из возила.

Неки коментатори пишу да су се на Паради победе појавила само три опитна модела „бумеранга“, уместо пробне партије, јер су они развијени у сарадњи са ирском компанијом „Туполев“, а како је ЕУ увела санкције Русији, у Даблину су остала три возила (два са погонским агрегатом руске производње, а једно са западним агрегатом). Говори се да су и белоруске компаније укључене у пројекат „бумеранг“.

Као могуће варијанте помињу се: ОТ са даљинском станицом 12,7 mm (од 2016. године), ПТ возило са топом 125 mm 2А82 од 2017. године (слично италијанском тенку на точковима „Centaruro“ 120 mm), самоходна хаубица 122 mm, самоходно ракетно оруђе ПВО, командно, извиђачко возило и друге варијанте. Специјални уређаји за ППЗ, НХБ заштиту, расхлађивање и грејање посадног простора су примењени такође. Не зна се тачно када ће да почне серијска производња. Руски извори наводе 2016, односно 2019. годину.

Тајфун-К

Оклопни аутомобил (ОА) „тајфун-К“ (КАМАЗ-63968) повећане заштите (Броне Автомобиль Повышенной Защищенности) на Западу је позната категорија MRAP



возила заштићена од експлозија мина и ИЕС средстава. Развијен је у заводима КАМАЗ у кооперацији са великим бројем фабрика коопераната. Фамилија ОА „тајфун“ (са формулама погона 4x4, 6x6 и 8x8) развијена је на бази теренских и теретних аутомобила високе проходности, за превоз људства и борбених потреба на већој удаљености до борбеног распореда јединица, на просторима могућих напада из заседа и побуњеника, као и наилазка на запречене деонице путева са ИЕС и минским фугасима.

На Паради победе појавила су се два типа: „тајфун-К“ (фабричка ознака шасије КАМАЗ-63968) и „тајфун-У“ (Урал-63095), оба формуле погона 6x6. Возила су намењена за попуњу лаких бригада КоВ и унутрашње војске. Први пут су демонстрирана пред државним и војним руководством 2011. године, а пред широм публиком 2013. године (опитни модели). Простор искрцног одељења је херметизован и опремљен филтровентилационим (ФВУ-100) и клима уређајем. По ободу возила инсталирано је пет видео-камера, које омогућавају преглед простора око возила и, у случају оштећења ветробранских стакала, осматрање при управљању возилом.

„Тајфун-К“ превози 12–16 војника, а у кабини су места за 2–3 члана посаде. Посада може да излази из возила преко врата-рампе (унутар рампе су мања једнокрилна врата), а по потреби и кроз отворе (6) на крову. Највећа пажња посвећена је заштити (по стандарду STANAG 4569 ниво III). Предња заштитна стакла на кабини (дебљина 128,5–129 mm) подносе поготке калибра до 30 mm (по другима само 7,62 mm), али су испитна гађања ипак показала да издрже два поготка пројектила Б-32 14,5 mm x 114 mm на размаку од 28 до 30 центиметара. Оклопна комбинована заштита модула (вишеслојни размакнути панели керамичких и панцирних плоча) отпорна је на дејство панцирне муниције 14,5x114 mm Б-32 на даљини од 200 метара. Противминска заштита одговара отпору детонације осам килограма ТНТ испод било којег дела пода возила. Подна плоча је „V“ профила. Гуме точкова са заштитним улошцима (16.00xR20) отпорне су на пенетрацију стрељачке муниције. Са аутоматским подешавањем притиска ваздуха у пнеуматицима (до 4,5 бара) обезбеђују наставак кретања после оштећења до 50 километара. Седишта су опремљена еластичном везом, шошкатама за лично наоружање, појасевима и наслонима за главу, ради умањења дејства детонационог таласа од мина или фугаса.

Модул возила има пушкарнице за дејство из личног наоружања. На возилу може да се монтира и даљински управљана оружна платформа са тешким митраљезом 12,7 милиметара. Унификација делова са другим типовима ОА фамилије „тајфун“ достиже 86 одсто компонената.

За погон је уграђен дизел мотор ЯМЗ-5367 повећане снаге до 450 КС/331 kW, аутоматска трансмисија са 6-степеном мењачком кутијом МЗКТ-4361-40 и механичким дво-ступеним редуктором са хидропојачавачем за управљање. Хидропнеуматско вешање омогућава подешавање клиренса у распону ± 300 до ± 400 mm (клиренс од 185 до 575 mm).

Захваљујући таквим уређајима возило је у стању да савлађује успоне до 60 %, дубину воде 2 m, вертикалну препреку 0,60 метара. Постиже максималну брзину на путевима до 105 km/h, теренску до 45 km/h, аутономију око 1.200 km (са 420 l горива). Возило је масе око 21 t, а оптерећено до 24 тоне.

У аутомобилу је инсталиран командно-информациони и контролно-дијагностички систем – (ГАЛС-Д1М), за пријем и преношење визуалних и радио информација о простору на коме се возило креће, дијагнозу стања и регулисање рада мотора, оцену нагиба возила, успона на путу, брзине кретања, сопствену позицију и друге. До сада је Јужном војном округу испоручено око 50 возила. У програму опремања руских ОС до 2025. године, од 14.000 планираних војних аутомобила високе проходности и заштите, извесно је да ће пар хиљада бити из фамилије „тајфун“.

Тајфун-У

Оклопни аутомобил „тајфун-У“ (Урал-63095) из исте је фамилије возила „тајфун“ (слово „У“ у називу возила је према „Уралвагонзаводу“ – УАЗ), али се јавља у руским изворима и као „урал-У“. Намењен је, као и „тајфун-К“, за превоз трупа, материјала, а подесан је и за надградњу различитих оружних станица. Развијен је на рамовском оквиру (шасији) теретног, високопроходног транспортног камиона предузећа УАЗ. У функцији ОТ стандардно је предвиђена даљинска платформа са митраљезом 12,7 mm „корд“. У кабини су три (два) члана посаде, а у оклопљеном модулу 16 (12) војника. Тип оклопа и структура заштите идентична је са „тајфун-К“. Балистичка заштита је према НАТО стандарду STANAG 4569 IV ниво (погоци AP 14,5 mm/200 m), а противминска нивоа IIIb (8 kg TNT). Погонски агрегат (450 КС/331kW), аутоматска трансмисија, редуктор, систем управљања возилом и ходни уређај са независним (хидропнеуматским) подешавајућим клиренсом, такође су идентични претходном моделу. Задње две осовине одмакнуте су уназад и маса оптерећеног возила је 21–24 тоне (зависно од транспортованог материјала или људства). По облику се разликује од „тајфун-К“ са повученом кабином иза моторног одељења. Оклопни аутомобил „тајфун-У“ у фази је пријема у НВО Русије.





Корнет-Д

Самоходни ПТ ракетни комплекс СПТРК „корнет-Д“ са 2x4 лансера ПОР, на шасији вишенаменског теренског оклопног аутомобила „тигар-М“ 4x4, појавио се 9. маја у групи од седам возила. Возило је задржало све основне карактеристике покретљивости и проходности базног теренца „тигар“ (Заводи КБП-Тула). У возила „тигар“ уграђује се један од три дизел-мотора: Cummins В-180 од 180 КС/132 kW, В-215 од 215 КС/158 kW или домаћи ГАЗ-562 од 150 КС/110 kW, а који је примењен код СПТРК „тигар-Д“ („корнет-Д“), није познато. Зависно од мотора, и брзина возила је у распону од 125 до 160 km/h. Возило је масе 5,3 тона или више, зависно од оклопне заштите. Савлађује успоне до 45 степени, нагибе до 30 степени, газ воде до 1,2 метра. Широкопојасне гуме 335/80 R20 олакшавају кретање по песковитом или снегом покривеном терену и на расквашеном земљишту. Балистичка заштита је III нивоа према STANAG критеријуму. Посада броји три члана: возача, командира и оператора.

Основна одлика овога самоходног ПТ ракетног оруђа јесте у примени савремених система вођења и могућности успешног дејства против савремених тенкова заштићених са ЕРО на даљинама до 8.000 m, али и против хеликоптера и малоразмерних беспилотних летелица на даљини до 10.000 метара. Како је домет код ракета удвостручен, у односу на „корнет-М“, у назив је додато слово „Д“ (срп. даљег дејства). Систем је вишенаменски, јер може да дејствује против оклопних циљева, утврђених објеката и летелица на датим дометима. На два подижућа лансира система 9К135 налазе се по четири ракете „корнет-Д“ 9М133М-2, са тандем-кумулятивном или термобаричном бојном главом 9М133ФМ-3. У резерви има још осам ракета. Кумулативне ракете пробијају панцирни оклоп дебљине до 1.300 mm иза ЕРО. Термобаричне ракете могу да се користе за дејство на утврђене објекте или на ваздухоплове. Ако ракета не погоди циљ, а пролази поред њега три метара даље, може да се активира и обори или тешко оштети летелицу. Вођење ракета се обавља помоћу ласерског снопа са прецизношћу до 0,5 m од центра циља на крајњем домету.

СУВ садржи вишеканални осматрачко-нишански систем са ТВ, термалним и ласерским системом за мерење даљине и вођење ракета. Ноћу се ефикасно лансира на даљини од 3.500 до 5.000 m, захваљујући термовизијском систему треће генерације. Систем за непрекидно праћење циља обезбеђује стално држање на нишанској ознаци

покретних циљева, чак и када се крећу иза природне маске, пошумљених или засејаних површина високе вегетације, све до отварања ватре или уништења циља. По потреби, ракете могу да се лансирају и са преносног пулта удаљеног до 50 m од возила. Једновремено могу да се гађају два циља или са две ракете један циљ. Пошто су лансери на подижућим постољима, могу да се спусте унутар возила и затворе два поклопца на крову, тако да се прикрива функција возила. У случају хитне потребе да се лансира ракета, систем је спреман за седам секунди.

Према државној одлуци о наоружању из 2014. године, предвиђа се производња лаких ОБВ точкаша између 14.000 и 17.000 возила. У ком броју ће „корнет-Д“ бити заступљена, није познато.

Перспектива

На протеклој војној паради руске оружане снаге и наменска индустрија показале су у целини средства нове технолошке генерације и новог концепта, чиме су потврдиле своју спремност не само да прате достигнућа развијених индустријских земаља Запада, већ и да самостално развију најсавременију борбену технику, у неким случајевима и бољу. Ова манифестација имала је и политички значај, поред израза поштовања борцима рата 1941–1945. године, показано је да је земља у стању да се, уз повећане напоре, супротстави санкцијама САД и ЕУ, сопственим научноистраживачким, развојним техничкомтехнолошким и производним индустријским потенцијалом. Стога не треба да чуди што су нека возила још у опитној или прототипској фази развоја, и нису уведена у наоружање, а појавила су се на Паради. Њих ће у кратком року проверити државне комисије на полигонским испитивањима и у трупи, и биће финализована до серијске производње, која ће код неких борбених средстава, вероватно бити и одгођена за годину-две.

Председник Владимир Путин, одајући признање за приказану нову технику, тражио је, после параде, од војне индустрије да се не пролонгирају утврђени рокови. Управо је ових дана потписао Указ о организовању Федералне агенције за област наоружања, војне и специјалне технике федералних служби из домена одбране. Путин је 10. септембра 2014. потписао указе о формирању Државне комисије за војноиндустријски комплекс, која је под његовим личним руководством.

Вицепремијер Д. Рогозин, децембра 2014. године, у Думи, излажући пред депутатима нови програм, који је у фази разраде, нагласио је да су приоритети: аутоматизација система управљања ОС, аутоматизација система управљања борбеним дејствима, визуелизација бојног поља и роботничка логистика; смањивање броја типова наоружања, војне опреме и технике посебне намене; принцип модуларности у узради борбених средстава и борбених возила; међуродовска унификација НВО и израда јединствених апарата за опслуживање; примена електронских компонената система и уређаја; прелазак на уговарање са произвођачима да гарантују пуни век експлоатације и одржавања технички материјалних средстава. ■

Милосав Ц.ЋОРЂЕВИЋ



Сто година Ваздушног осматрања и јављања у Србији

ВЕК НЕПРЕКИДНОГ НАДЗОРА



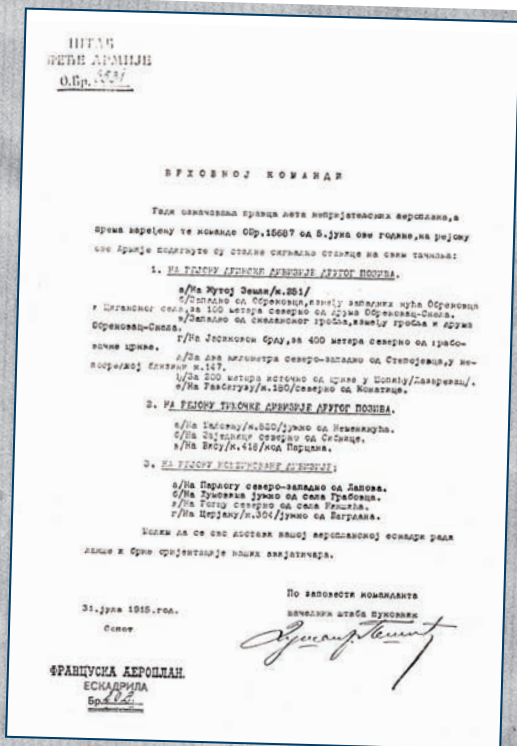
И у миру и у рату, припадници 126. бригаде ВОЈИН, једине такве јединице у Војсци Србије и окоснице система ваздушног осматрања, обавештавања, јављања и навођења, своје задатке обављају 24 часа сваког дана, 365 дана у години. Они су ти који се труде да открију уљеза на нашем небу, а да при томе не буду откривени, што су веома ефикасно показали још 1999. године од када поносно носе одличје „херојске бригаде”.



ИСТОРИЈАТ

Први подаци о служби ваздушног осматрања и јављања (ВОЈ) датирају још из 1915. године. Тада је Врховна команда српске војске наредила формирање 12 сталних сигналних станица у рејонима Дринске, Тимочке и Комбиноване дивизије. Њихов задатак био је праћење и обележавање праваца налета аустројских авиона који су бомбардовали борбене положаје српске војске и српске градове. Овим обележавањем авионима савезничке француске аеропланске ескадриле омогућено је проналажење и обраћање непријатељских авиона над територијом Краљевине Србије. У периоду између два светска рата тај задатак обављала је „Служба опреза“, која је била у надлежности жандармерије. Међутим, стварни развој службе ВОЈ почиње тек после Другог светског рата.

Извештај III армије о формирању сигналних станица на основу наређења Врховне команде од 5. јуна по старом календару (18. јун по новом календару) и њој се узима као Дан службе ВОЈ и Дан 126. бригаде ВОЈИН



СТАНИЦЕ ВИЗУЕЛНОГ ОСМАТРАЊА ОБАВЕШТАВАЊА И ВЕЗЕ (1945–1953)

Непосредно по ослобођењу земље од немачког окупатора приступило се формирању и организовању станица визуелног осматрања, обавештавања и везе (ВООВ) на највероватнијим правцима долета летелица према глав-



ним градовима и важнијим објектима. Радарских средстава није било, а основно средство за пренос података о осматреним летелицама био је индукторски телефон. У таквим условима почиње прикупљање заплених немачких радара и обука војника у раду на њима. Први новији радари набављају се 1947. године. Формирају се прве јединице службе ВООВ, чете и батаљони. Све до 1953. године служба ВООВ развијала се у оквиру Копнене војске, а тада прелази у састав Ратног ваздухопловства.

Крајем 1945. године у Загребу је формиран Школски центар противавионске артиљерије (ПАА), у коме се интензивно изучавају активности и задаци службе ВООВ.

Паралелно са тим, у јединицама противавионске одбране (ПАО) отпочео је процес организације службе ВООВ. Током 1946. године формирају се чете ВООВ у рејонима Београда, Загреба, Сарајева и Ниша, а нешто касније и Скопља. У свом саставу имале су између шест и осам станица ВООВ, а свака станица бројала је од пет до шест војника.

Упоредо са формирањем и радом чета ВООВ, група ентузијаста прикупља трофејне радаре заплењене након капитулације Немачке (пет противавионских нишанских и један осматрачки радар). Сви су били неисправни и некомплетни и без резервних делова. Без обзира на такво стање представљали су прву материјалну базу службе ваздушног осматрања и јављања. Тада није било довољно обучених кадрова, како за оправку, тако ни за употребу поменутих



НЕПРИЈАТЕЉСКИ БИПЛАН

ГЛЕДАН СПРЕД



ГЛЕДАН ОЗДО



ГЛЕДАН СА СТРАНЕ



Изглед непријатељског и својственог аероплана на основу кога су војници на сигналним слицицама препознавали аероплане

радар. У случају квара, оправљали су их заробљени немачки стручњаци, а њихова памет и искуство користили су се и за „радарско просвећивање“ наших старешина.

Формирање чете ВООВ

Половином 1947. формира се чета ВООВ у Земуну, која опслужује Главни оперативни центар (ГОЦ) противавионске одбране. Била је то прва оперативна јединица службе ВООВ. У исто време у Команди Ратног ваздухопловства формиран је радарско-технички центар, као стручни орган службе, који је, на основу расположивих података праћења развоја ваздухопловне и радарске технике у свету, добио задатак да разради план опремања оперативних састава радарима и њихову даљу оперативну примену, не само у РВ него и у ЈНА.

Даљи развој службе базиран је на сарадњи са источним земљама. Током 1947. године набављено је девет осматрачких радара типа П-2М (домета 150 километара) из СССР и један трофејни радар „манхајм“ у Чехословачкој.

Први курс оспособљавања техничког састава за радаре П-2М отпочео је 1. априла 1948, а наредних година реа-

лизовано је више њих. Тиме је почело редовно школовање радарског кадра и створени су услови за стварање првих оперативних јединица за електронско осматрање ваздушног простора (ВаП). Зато се пријем ових радара у земљи и почетак обуке старешина Југословенске армије (ЈА) на њима могу сматрати као истински почетак развоја електронског осматрања ВаП, односно службе ВОЈ.

Прекид односа са Совјетским Савезом

У саставу 1. дивизиона ПАО Београд, марта 1948. године, формирана је радио-локаторска чета, која је имала три вода (са радарима П-2М) размештена на Звездари, Бежанији и Бановом брду. С обзиром на то да није било практичног искуства, нити обученог људства, радарима су само постављени на положаје и нису оперативно задејствовани. До краја 1948. године, формирају се и чете у оквиру дивизиона Противавионске одбране у Загребу, Сарајеву и Нишу. У просторијама радарскотехничког центра, у Команди РВ и ПВО, формиран је школски радарски оперативни центар, који је коришћен искључиво за обуку људства.

Низ објективних тешкоћа са којима се земља у целини, па и ЈА у то време суочила (Резолуција Информбироа и отказивање уговора, уз немогућност набавке резервних делова и оправке радарских средстава) довеле су до привремене стагнације и запостављања развоја службе. Упркос наведеним проблемима, у 1949. години разрађена је концепција о организацији и развоју електронског система у ВООВ, а систем је реорганизован.

У оквиру Министарства народне одбране (МНО) формирано је радарско одељење које је имало задатак да решава организацијска, оперативна и наставна питања употребе радарских средстава, као и да материјално обезбеђује развој радарског осматрања. То су били први озбиљни кораци у развоју службе.

Након поновних успостављених односа са СССР-ом постојећа радарска средства су поправљена и стављена у функцију. У другој половини 1949. године, у вежби ПАО Команде 5. дивизиона ПАО Загреба, први пут дошло је до практичне оперативне употребе радара и провере стварних могућности радарске мреже развијене за ову вежбу. Мрежом је руководио центар ВООВ (ЦВООВ), развијен у склопу КМ 5. дивизиона ПАО.

Крајем 1950. године формира се прва оперативна радарска чета потчињена непосредно одељењу ПАО у Министарству одбране. Команда је била у Земуну, а састојала се од четири радарске станице – у Београду, Добановцима, Панчеву и Лапову (радарима П-2М). До краја године чете се формирају и у Загребу, Сарајеву и Скопљу. Основни задатак чете била је обука старешина у одржавању радара и повремене рад у осматрању ваздушног простора.



Настанак батаљона ВООВ

Од чета ВООВ 1951. године формирана су четири батаљона ВООВ (101, 103, 105. и 107). Осим радарских чета, батаљони у свом саставу имају и визуелне осматрачке станице, подаци се обједињавају у ЦВООВ, одакле се обавештавала надлежна команда ПАО и узбуњивале се друге јединице Југословенске армије и становништво. Батаљони се укључују у стални оперативни рад и формирају радарску мрежу са својим центрима. Задејствовање ове мреже може се сматрати као стварни почетак оперативног рада јединица службе ВОЈ електронским средствима.

Са неадекватном организацијом и застарелом опремом, а с обзиром на брзине савремених средстава за напад из ваздушном простору, служба ВООВ није била у стању да обезбеди увид у ситуацију у ВаП и пружи благовремене информације за употребу средстава ПВО, у првом реду ловачке авијације.

ФОРМИРАЊЕ СЛУЖБЕ И ЈЕДИНИЦА ВАЗДУШНОГ ОСМАТРАЊА, ЈАВЉАЊА И НАВОЂЕЊА (1953–1960)

Уочени проблеми у развоју ВООВ иницирали су 1953. прву крупнију реорганизацију службе, а у току 1954/1955. године долази и до потпуније техничке модернизације, набавком савремених радара за осматрање и радара за мерење висине из САД. Целокупна организација службе ВООВ прелази из надлежности КоВ у надлежност РВ, са свим обавезама и одговорностима у осматрању и обавештавању оружаних снага о ситуацији у ВаП. У Коман-

ди ЈРВ формира се одељење ВОЈ, а служба добија назив „ВАЗДУШНО ОСМАТРАЊЕ, ЈАВЉАЊЕ И НАВОЂЕЊЕ“. Истовремено, дефинисани су основни задаци система и структура службе ВОЈИН.

Током 1953, батаљони ВООВ преформирају се у батаљоне ВОЈ, те аналогно претходној организацији, до краја године имамо четири батаљона ВОЈ, и то у Београду, Загребу, Сарајеву и Скопљу. Подаци (визуелни и електронски) се обједињују у батаљонским центрима ВОЈ. Извршена реорганизација проверена је на маневру ЈНА, августа 1953, а нешто касније и у јесен исте године, у знатно тежим условима, за време тршћанске кризе. У оба случаја служба је са својим јединицама у потпуности испунила захтеве.

Навођење ловачке авијације

Поред осматрачких радара П-2М, у наоружање јединица 1954. године улазе осматрачки радарни АН/ТРС-1Д и АН/ФРС-8Д пореклом из САД. Први радарни тог типа постављају се у рејонима базирања ловачке авијације (аеродром у Батајницу – положај „Економија 13. мај“ и аеродром „Плесо“ – положај Куриловац). Поред тих осматрачких радара уводе се радарни за мерење висине АН/ТРС-10Д, чиме се стичу неопходни услови и за радарско навођење ловачке авијације (ЛА) на циљеве у ВаП. Јединица ВОЈ мења име у јединице ваздушног осматрања, јављања и навођења (ВОЈИН). До краја године формиране су две радарске осматрачке станице (РОСт) ВОЈИН („Економија 13. мај“ и Куриловац).

У том периоду почиње и наменско школовање кадра ВОЈИН (у Краљеву и Задру), разрађује се план развоја и усавршава организациона структура службе ВОЈИН. У Краљеву, у Школском центру везе, почиње да се школује оперативни кадар за потребе службе и то кроз курсеве у трајању од три до десет месеци. Технички кадар школује се на курсевима који се организују у земљи уз помоћ стручњака из САД, као и у иностранству, у ваздухопловним базама САД у Западној Немачкој. Два наша официра 1954. године завршавају курс за официре за навођење (ОЗН), а по повратку у земљу, на радарском положају „економија 13. мај“, они оспособљавају још 12 официра за навођење.

Формирање пукова ВОЈИН

Набавком нових радарских средстава и оспособљавањем већег броја специјалиста, већ 1955. указала се потреба за формирањем виших тактичких јединица службе – пукова ВОЈИН. Наредбом државног секретара за народну одбрану од 4. маја 1955. преформирају се: 101. батаљон ВОЈИН у 211. пук ВОЈИН, 105. батаљон у 275. пук и 107. батаљон у 137. пук ВОЈИН, док је 103. батаљон ВОЈИН расформиран.

Пукови добијају своје зоне осматрања, формирају центре ВОЈИН и почињу да емитују на таласу обавештавања (ТО) пречишћене податке ваздушног осматрања. Као корисници ТО примарни су: главни оперативни центри Команде РВ и ПВО, Копнене војске, главних градова

Први радар П-2М набављен 1947. године из СССР-а који је коришћен у СФРЈ и са којим је направљена прва оперативна мрежа





република и неких општина у држави. Од краја 1955. године радарско осматрање постаје основни начин осматрања ВаП. Укидају се станице ВООВ.

Пукови и батаљони ВОЈИН у свом саставу имају самосталне чете (станице ВОЈИН) и самосталне водове ВОЈ (РОСт). У четама се, поред осматрачких радара, налазе и радари за мерење висине, док водови ВОЈ поседују само осматрачке радаре. Оперативни распоред јединица на територији СФРЈ био је следећи: у првој линији одбране били су водови ВОЈ, другу линију чиниле су маневарске чете ВОЈИН које имају могућност навођења ловачке авијације и на крају, као окосница система биле су стационарне чете ВОЈИН, са радарима великог домета, такође са могућношћу навођења авијације.

Како су набављана радарска средства, тако су формиране јединице и радари постављени на положаје. Објекти за рад и становање у почетку су били претежно монтажни, а у каквим су условима радиле јединице најбоље илуструје следећи пример. Станица ВОЈИН на планини Јахорини (АН/ФПС-8 и АН/ТПС-10Д) задејствована је пред зиму 1955/1956. године. Људство је било смештено под арктичким шатором, а средства су била на отвореном. Јака зима заледила је радарске антене и даљи рад у таквим условима није био могућ. То је условило промену смештаја, па је људство распоређено у подземне објекте, док су за све „тешке“ радаре на планинама Јахорина, Копаоник и Пљешевца набављене арктичке куполе.

Формирањем пукова и развојем њихових центара за прикупљање, обраду, приказивање и предају података Главном ОЦ КРВ и ПВО, створени су основи ефикасног система за обавештавање на свим нивоима у РВ и ПВО, па и оружаних снага у целини. У годинама које су уследиле служба ВОЈИН развијала се у складу са економским могућностима земље и могућностима школовања људства. Упркос потешкоћама, набавком нових и савременијих радарских средстава и задејствовањем нових јединица опремљеним савременијом опремом, оперативни рад система ВОЈИН у том периоду постаје све потпунији, целовитији и комплекснији, а радарско покривање територије све компактније и боље у целом дијапазону висина.

Радарско осматрање ваздушног простора у то време постаје основни начин осматрања, а обуци кадра придаје се потребни значај. Од 1956. године почиње редовно школовање техничког кадра на Ваздухопловној техничкој Војној академији (ВТВА) у Рајловцу. Школовање кандидата из грађанства траје три године. Војници рочног састава обучавани су у Школском центру РВ и ПВО у Сомбору.

Могућности система непрестано се повећавају у погледу контроле ваздушног простора али и у погледу капацитета и квалитета навођења ловачке авијације на циљеве у ВаП. Мрежа радара и јединица ВОЈИН постаје све развијенија, живава и отпорнија на електронска дејства, а повећава се и њена маневарска способност.

Овакав нагли развој јединица ВОЈИН нужно је проузроковао и организацијске промене. Планом „ДРВАР-1“, 1959. године, преименују се: 211. пук у 1. пук, са командом у Београду, 275. пук у 5. пук, са командом у Загребу, 137. пук у 7. пук, са командом у Рајловцу, формира се 9. пук ВОЈИН, са командом у Сплиту. Чете на Јахорини и Копаонику преформирају се у батаљоне ВОЈИН. Команде 7. и 9. пука ВОЈИН постојале су око три године, када се, планом „ДРВАР-2“, обе укидају (јединице из њихових састава улазе у састав 1. пука ВОЈИН).

Међутим, све више се осећају недостаци постојеће технике, па и организације рада система, посебно у погледу преноса и обраде података. Развој авијације, а нарочито суперсоничне, у поређењу са развојем радара, био је знатно бржи. Перформансе средстава за напад из ВаП непрестано су се и брзо побољшавале и постављале све оштрије захтеве средствима за осматрање, обраду и приказивање података о ситуацији у ВаП. Основни фактор у развоју савремене ПВО, а првенствено јединица службе ВОЈИН, све више постаје време. Пред систем и службу ВОЈИН постављају се задаци који, класичним средствима и класичном организацијом рада, не могу бити извршени на задовољавајући начин.

Радар АН/ТПС-10Д



УВОЂЕЊЕ АУТОМАТИЗАЦИЈЕ (1960–1970)

У служби ВОЈИН време се мери брзином прикупљања, обраде, предаје и приказивања података о ситуацији у ваздушном простору. Скраћење тог времена и приказивање података у реалном времену представљао је и представља императив у развоју службе. За његово успешно задовољење било је потребно масовније увођење аутоматизације свих поступака у којима техника може да замени и допуни човека, као и електронска обрада тако добијених података.

Савремени осматрачки радар

Почетком шездесетих година набављени су савремени осматрачки радар из СССР-а. Купљено је осам изразито мобилних тродимензионалних радара П-30 (обезбеђивао је истовремено сва три податка о циљу – азимут, даљину и висину). Радари тог типа задејствовани су на локацијама „Економија 13. мај“, Куриловац, Превлака, Вис, Задар,

Пула и Куманово, а један радар распоређен је у ВТВА. Развој јединица ВОЈИН добија снажан замах у оквиру реализације плана „Снага“ (1966–1970), кад се масовније набављају совјетски радар. Поред осматрачког радара великог домета (600 километара) П-14 и висинског радара ПРВ-11, набављени су и радар П-12 и П-15, намењени за откривање летелица на малим висинама, а радар П-30 модификовани су у побољшане П-35. Сви радар, осим радара П-14, били су на сопственим возилима и обезбеђивали врло високу мобилност јединицама службе ВОЈИН.

У току 1967. године у употребу је уведена и прва генерација аутоматизованих система за информације ВОЈИН у РВ и ПВО. Био је то полуаутоматски систем ВАЗДУХ-1П, совјетске производње, који је омогућавао полуаутоматско праћење формација, примопредају информација о циљевима у ВаП, навођење ЛА и командовање јединица до нивоа ОЦ дивизиона ПВО.

До увођења аутоматизације подаци су преношени гласом преко средстава везе, а излагани су у центрима ВОЈИН на хоризонталним ситуационим столовима (у почетку) и на вертикалним ситуационим плочама – ВСП (касније). По увођењу аутоматизације подаци су у центре

Оперативни центар једног од пукова ВОЈИН у СФРЈ





Међу првим радарима набављеним у СССР-у били су П-14 и ПРВ-11



ВОЈИН и командна места стизали на електронским панелетама и то само једним притиском дугмета оператора у радарској чети. У то време био је то велики напредак.

Интензивно обучавање

Интензивно увођење нове радарске опреме и аутоматизације у процес прикупљања и обраде података, навођења ЛА, те одговарајуће промене у организацији рада и у структури службе, истичу у први план проблеме стручне и борбене обуке и бољег и ефикасног коришћења људских ресурса на свим нивоима.

Курс за оператере на радару П-30, организован 1962. године, за око 60 припадника јединице, на аеродромима „Батајница“ и „Плесо“, држали су совјетски стручњаци. Тако обучене старешине предводиле су избор радарских положаја у наредном периоду. Нешто касније, 1966. године, на школовање у СССР, одлази већа група наших стручњака свих профила. Тако оспособљене старешине представљале су базу даље обуке нашег кадра, који је касније похађао курсеве у ВТВА Рајловац, за сву технику совјетског порекла. Након те групе, наше старешине су и касније, у више наврата, одлазиле у СССР ради обуке, али никад у тако великом броју.

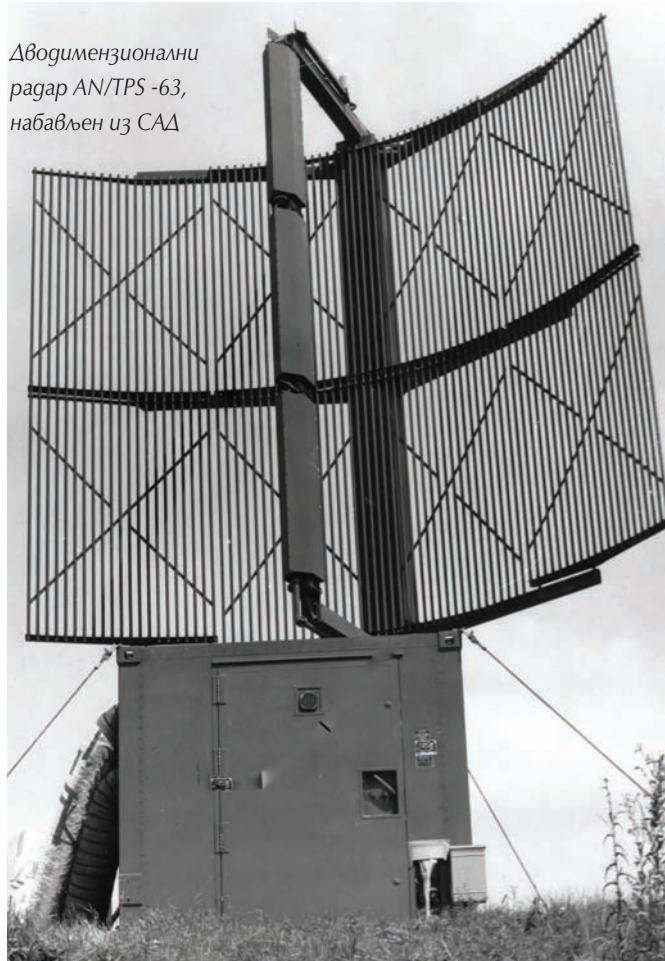
Истовремено с набавком нових средстава и обуком кадра долази до нових нужних организацијских промена. У лето 1968. године формиран је 61. батаљон ВОЈИН, са командом у Сплиту. Овај батаљон био је непосредно потчињен Команди 97. авио-бригаде у Мостару. У јесен 1968. године формира се и 3. пук ВОЈИН у Скопљу, са командом на аеродрому „Петровец“.

На крају овог периода, 1970. године, служба у свом саставу има три пука и један самостални батаљон са четири центра ВОЈИН, две чете командовања, 15 чета ВОЈИН и шест водова ВОЈ. У јединицама се налазило око 50 осматрачких и око 20 висинских радара и три комплета аутоматизације.

И поред масовног увођења у наоружање нових радара совјетске производње, уочени су врло велики проблеми. Радарска техника заснивала се на већ превазиђеној технологији електронских цеви, употреба на планинском терену била је несврнисходна (радари су намењени претежно за равничарски терен), а радари нису имали брисаче сталних одраза или је њихов учинак био половичан. Поред тога, набављени радари били су веома осетљиви на електронско ометање. И поред увођења полуаутоматизованих система, пропусна моћ информација и брзина обраде у центрима ВОЈИН била је недовољна.



Дводимензионални радар AN/TPS -63, набављен из САД



У ЗЕНИТУ (1970–1990)

Развој јединица ВОЈИН у овом периоду првенствено је имао за циљ да се уочени проблеми отклоне или бар умање. Служба се опрема савременим осматрачким и висинским радарима енглеске и америчке производње, а системи аутоматизације представљају последњу реч технике, засновани на савременој транзисторској технологији. Значајна мера у правцу унапређења контроле ВаП била је, између осталог, и функционална интеграција осматрачке радарске мреже јединица ВОЈИН са радарском мрежом савезне контроле летења (СУКЛ). У овом периоду ВОЈИН доживљава свој зенит у развојном смислу. Служба добија статус рода и формира се Управа ВОЈ.

Почетком седамдесетих почиње увоз савремених осматрачких и висинских радара из радарског комплета S-600 (системи S-605 и S-654), енглеске производње. Радарски систем S-605 у свом саставу има осматрачки радар, радар за мерење висине и оперативну показивачку кабину (ОПК) за полуаутоматски рад (ОПК S-5013 „АНВИЛ“), а S-654 је радарски комплет за аутоматски рад (екстрактор циљева, дигитални брисач сталних одраза и ОПК S-5014 „ФУРНУС“). У истом периоду део јединица ВОЈИН и обласне контроле летења у Београду и Загребу опремају се савременим системом аутоматизације AS-70 шведске про-

изводње. Заснован на транзисторској технологији, систем је имао знатно веће оперативне могућности од система ВАЗДУХ-1П. Тиме је, у делу система ВОЈИН, време од момента откривања циља до момента приказивања у ОЦ ВОЈИН и преноса до корисника, практично сведено на реално време. Такође, повећани су капацитет пријема – предаје података осматрања, као и тачност позиције циља.

У 1973. години у јединицама ВОЈИН налазе се 22 чете ВОЈИН и девет самосталних водова ВОЈ, са 66 осматрачких и 35 висинских радара. То је представљало импозантан број средстава и јединица, али и, са друге стране, велику обавезу увезивања свих средстава у јединствен систем.

Обједињавање система ПВО

У том периоду уследила је и значајна новина на плану техничке модернизације укупног система ПВО територије. Наиме, увођењем у употребу најсавременије опреме аутоматизације са рачунарима треће генерације – система AS-74 у јединицама ВОЈИН и потпуно компатибилног система AS-75 у два ракетна пука ПВО „НЕВА“, из састава АРЈ ПВО, омогућава се директна размена података, односно створени су услови за квалитетније функционисање комплетног система ПВО територије.

Техничка модернизација јединица ВОЈИН продужена је и у наредном периоду уговарањем набавки најсавременијих осматрачких и висинских радара тактичке намене и система аутоматизације микропроцесорске технологије. У опрему јединица ВОЈИН уводе се осматрачки радар AN/TPS-63 и тродимензионални радар AN/TPS-70. Крајем осамдесетих година аутоматизација обраде и достављања података радарског осматрања унапређује се набавком тада једног од најсавременијих система





аутоматизације, енглеске производње, AS-84. Систем AS-84 потпуно је компатибилан са радарима западног порекла, а што је најважније и са истородним системима AS-74 и AS-75. Набавка овог система последњи је пројекат увоза средстава ВОЈИН у нашу земљу.

На крају посматраног периода на већини радарских положаја, у чети ВОЈИН, задејствовани су радари S-605, S-654 и AN/TPS-70, а самостални водови ВОЈ били су опремљени радарима AN/TPS-63 и S-604H (варијанта без радара за мерење висине), док је мањи део јединица задржао радаре источног порекла (П-14, ПРВ-11, П-12 и П-15).

Увођењу савремене опреме претходи проверени систем обуке кадра. Најпре су се одабрани стручњаци упућивали у иностранство на обуку, да би, затим, прихватили средства и системе и уводили у оперативни рад и паралелно са тим обучавали нове групе стручњака у земљи. У периоду 1982–1983. године на обуци за радар AN/TPS-63, у САД, била су четири припадника ЈНА и четири из СУКА, а за радар AN/TPS-70, 1985. године, њих 12 из ЈНА.

Интеграција са ЦКЛ

Значајно је напоменути да се у периоду 1974–1978. година спроводи опсежни програм интеграције службе ВОЈИН и цивилне контроле летења. Обласне и аеродромске контроле летења на свим аеродромима обједињене су у јединствену службу, под руководством Савезне управе за контролу летења (СУКЛ). Радарске станице цивилних

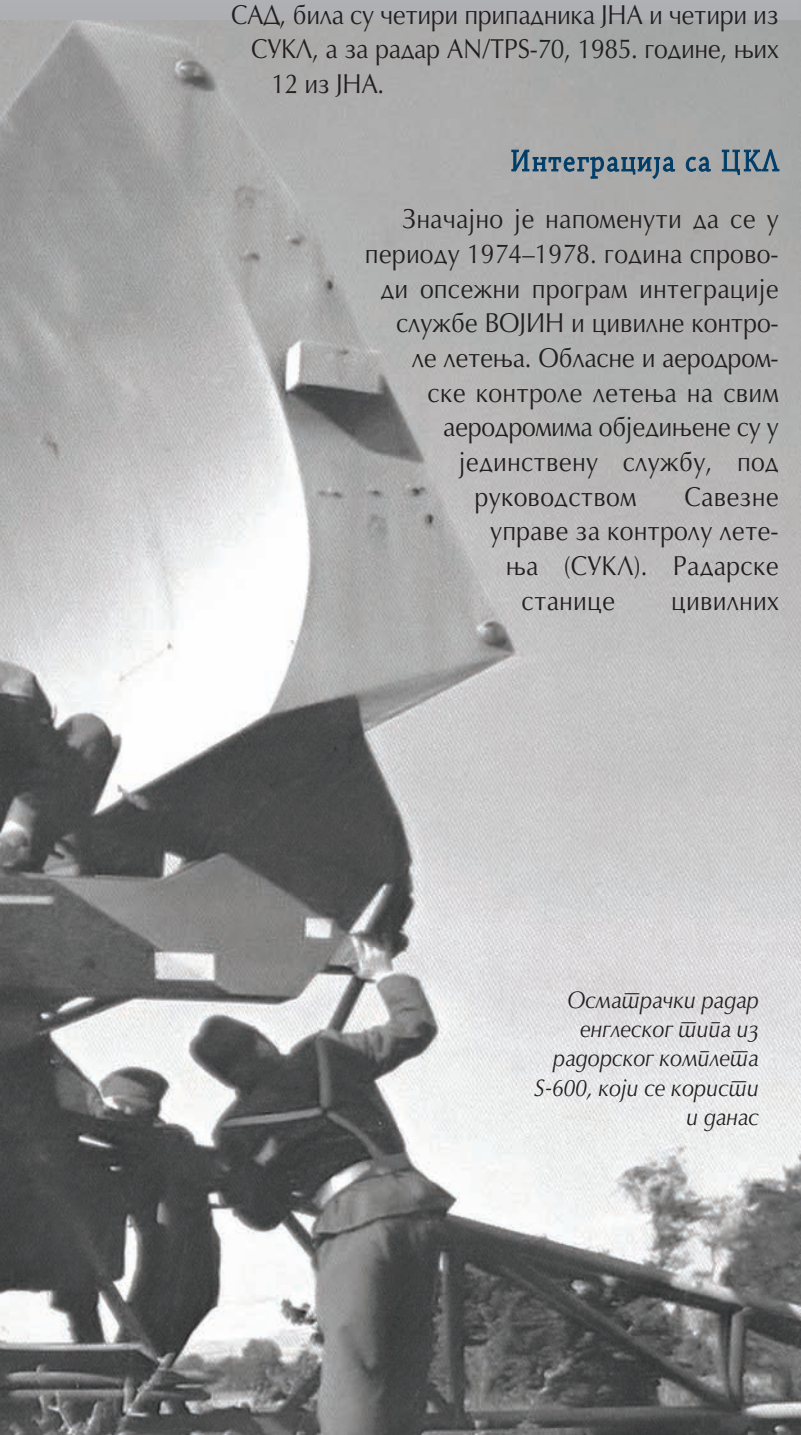
обласних контрола летења у рејону Београда и Загреба укључене су у План рада система ВОЈИН, органи цивилне контроле оспособљавају се за рад у војним секторима, а органи војне контроле за рад са цивилним ваздухопловима. Школовање контролора, набавка и одржавање уређаја врше се по јединственом плану. Тим мерама знатно је унапређена координација и размена података ове две службе.

У погледу организације, Команда 3. пука ВОЈИН расформирала се 1972. године, а јединице из састава пука формирале су 31. бригаду ВОЈИН. У основној структури јединица ВОЈИН на крају 1973. године егзистирају два пука (1. и 5) и три батаљона (31, 58. и 61). Оваква структура задржана је све до 1986. године. Те године, РВ и ПВО преформира дивизионе ПВО у Корпусе РВ и ПВО. У складу са тим, исте године ВОЈ располаже са три пука ВОЈИН, и то: 1. са командом у Београду, 3. са командом у Нишу и 5. са командом у Загребу.

Исте године, Указом Председништва СФРЈ 6. априла формиран је Род ваздушног осматрања и јављања у ЈНА.

У Генералштабу се тада формира Управа ВОЈ, која је била у саставу сектора РВ и ПВО, као највиши стручни орган рода. У формацији КРВ и ПВО род има начелника и одељење ВОЈ, а у КоПВО одсек ВОЈ, у саставу Одељења ПВО.

На крају тог периода, род ВОЈ суочава се са проблемима некомпатибилности радарских средстава источног порекла са средствима аутоматизације (радари П-14, П-12, ПРВ-11) и са проблемом инструменталног навођења ЛА, из сличног разлога. Све то је од припадника рода захтевало максималну обученост на свим нивоима како би се могућности радара потпуно искористиле, а од Управе рода ВОЈ непрекидан рад на модернизацији постојећих средстава.



Осматрачки радар енглеског типа из радарског комитета S-600, који се користи и данас

Амерички радар AN/TPS-70 и данас у употреби



МОДЕРНИЗАЦИЈА У СЕНЦИ РАТОВА (1990–2012)

Последњи период у развоју службе ВОЈ био је у сенци ратних збивања, како на територији бивше СФРЈ, тако и током 1999. године у ВаП наше земље. Нема нових набавки из иностранства, а развој карактеришу пројекти модернизације перспективне радарске технике и средстава аутоматизације, као и пројекти који треба да реше, углавном, проблеме некомпатибилности средстава. У организацији рода дешавају се крупне промене које, на крају, доводе у питање даљи развој. Укида се школовање подофицерског кадра, што негативно утиче на квалитетну попуњу, а род се поново преформира у службу.

Терет ратних дејстава на територији тадашње СФРЈ, прво у Словенији, а касније и у Хрватској, у периоду јун - новембар 1991. године, износи припадници Команде и јединице 5. пука ВОЈИН. Специфичност јединица ВОЈИН (мали састави распрострањени на читавој територији земље) посебно је фигурирала и у ратним дејствима, али у негативном смислу. Јединице – издвојени објекти у већини случајева били су блокирани и одсецани од извора снабдевања и под учесталим нападима, а ван јединице стареши-не и њихове породице су хапшене и малтретиране.

У јулу почиње тешко и мукотрпно премештање јединица са територије Словеније. У наредним месецима већина средстава пребачена је на територију Босне и Херцеговине, Србије и Црне Горе. Веома мали број средстава остао је на ратом захваћеној територији, а већина њих онеспособљена је за рад. У периоду јануар/фебруар 1992. године 5. пук преформиран је у 2. пук ВОЈИН, команда пука премештена је у Сарајево, а већ маја 1992. године пук је расформиран. Део јединице остаје у Републици Српској

Радарски положај на
Златибору након дејства
НАТО авијације



Заузимање борбеног распореда јединица ВОЈИН прег њочештак бомбардовања



Орден народног хероја који је јединица добила за заслуге у борбеним дејствима 1999. године

све до њеног бомбардовања у априлу и мају 1995. године, а део улази у састав 126. бригаде ВОЈИН.

Настанак херојске бригаде ВОЈИН

Након свих недаћа проузрокованих распадом СФРЈ долази до неминовних организацијских промена. Од пукова ВОЈИН формира се 126. бригада ВОЈИН, која у свом саставу има Команду бригаде, три батаљона (20, 31. и 58) и батаљон за ваздухопловнотехничко, техничко одржавање и снабдевање. Школски центар РВ и ПВО сели се из Рајловца на аеродром „Батајница“ и омогућава даље стручно оспособљавање младог кадра рода ВОЈ, а Ваздухопловни наставни центар у Сомбору реализује квалитетну обуку војника рочног састава.

Наредни период, све до 1998. године, посвећен је обуци и заједничком интензивном раду са јединицама ловачке авијације и ракетним јединицама ПВО, на побољшању квалитета ПВО. На плану модернизације Управа ВОЈ реализује усвојене пројекте и у наоружање се уводе: дигитално фреквентни шифратор команди инструменталног навођења (ДФШ) и уређај за аутоматски пријем и приказивање ваздушне ситуације (АППВС-М2).

Период 1998–1999. године обележен је припремама за очекујућа ратна дејства. Јединице рода ВОЈ интензивно су се припремале за маневар и рад у условима електронских дејстава. Ратна дејства 1999. године ВОЈИН дочекује



потпуно спреман, а први масовни удар непријатеља показао је да је почетни тактички распоред био одличан. Сачувана је већина ратне технике за наредна дејства, а основни задатак на откривању, праћењу и достављању података о непријатељској авијацији и крстарећим ракетама био је испуњен. Наредни период ратовања показао је високу обученост састава, нарочито у погледу оспособљавања оштећене технике и маневра јединица. Изведено је 169 маневара и поседнуто 165 радарских положаја. Тиме је, између осталог, оправдано и постојање бригаде и формацијска структура која је постављена 1992. године. Свих 78 дана подаци о ситуацији у ВаП били су доступни крајњим кори-

Управа ВОЈ, подстакнута пре свега проблемима ученим у претходном периоду, покреће више пројеката развоја и уводи у наоружање нове системе и уређаје, а постојеће модификује (ДФШ). Битно је истаћи да све пројекте реализују заједно војне и цивилне домаће фирме и факултети. У периоду 1999–2002. Управа издаје више правила (чета, батаљон и бригада ВОЈИН) и уџбеник „Тактика ВОЈИН”.

Након изласка из државне заједнице Републике Црне Горе, 58. бригада ВОЈИН се расформирала, а део људства, са једним радарским комплетом S-600, остао је у саставу Војске РЦГ.

Предстојеће крупне промене, нарочито у погледу организације Војске Србије, негативно су се одразиле на ВОЈИН. Током организацијских промена у 2006. години ВОЈ губи статус рода и добија статус службе и долази до гашења Управе ВОЈ (заједно са гашењем Сектора РВ и ПВО). Наредне године 126. бригада ВОЈИН преформира се у 126. центар ВОЈИН, а три године касније опет у бригаду. Након гашења појединих управа формирају се савети родова – служби, а служба ВОЈ улази у заједнички Савет са родом АРЈ за ПВД. У ГШ ВС и КВ и ПВО питањима развоја службе бави се по један референт у Управи за планирање и развој (Ј-5), односно Одељењу за развој (А-5).

Тродимензионални радар
AN/TPS-70



сницима, што у историји модерног ратовања представља преседан. Јединице 126. бригаде ВОЈИН биле су трн у оку непријатељу, што доказује и податак да је изведено 98 ватрених дејстава по јединицама и објектима, а у тим дејствима погинула су два припадника јединице. За изузетан допринос у одбрани земље 126. бригада ВОЈИН одликована је Орденом народног хероја.

Опорављање после агресије

У периоду након 1999. године род ВОЈ улази у РВ и ПВО са великим бројем оштећене основне технике и нарочито инфраструктурно ослабљен. Наиме, напуштени су потпуно уређени радарски положаји на Копаонику и Голешу, много објеката је разрушено и неупотребљиво, а оштећене објекте припадници бригаде грађевински сами оспособљавају за живот и рад. Нажалост, овакво стање у делу инфраструктуре задржало се до данас. Све ово отежава рад у јединицама ВОЈИН.

И поред наведених проблема сва оштећена радарска техника доведена је у исправно стање и то у врло кратком периоду и са минималним трошковима.

Радар за мерење висине
ознаке S-613 из састава
радарског комплета S-600





Даља попуна јединица службе квалитетним подофицирским кадром озбиљно је доведена у питање након укидања средњих војних школа.

Након тих промена нови пројекти развоја НВО или модернизације перспективних средстава нису покретани. Приведени су само крају они које је Управа ВОЈ својевремено покренула.

Развој службе ВОЈ у В и ПВО тренутно је у стагнацији, а даљи њен развој диктиран је програмским документима – студијама, које су израђене и усвојене 2009. године.

Ако анализирамо сагледавани период развоја службе ВОЈ у РВ и ПВО, од 1915. до данас, можемо закључити да се она временом професионализовала и развијала у складу са модерним трендовима у напретку радарске технологије, створила завидну радарску мрежу с обзиром на могућности земље, као и кадрове који су 1999. године били у стању да постигну завидне резултате, чак и на светском нивоу.

У години јубилеја

У дане великог јубилеја – 100 година службе ваздушног осматрања и јављања – 126. бригада ВОЈИН ушла је са пуно жеље да празник, какав је један век постојања, обележи достојанствено како то заслужују генерације официра и подофицира које су своје знање и искуство уткали у стогодишњицу службе.

Почетак прославе јубилеја везује се за 2013. годину и израду сценарија за филм „Ратна бележница 126. бригаде ВОЈИН“, који је написао припадник јединице капетан Бранко Радовановић. Тиме је започет процес рада на прослави једног века од почетка осматрања ваздушног простора. Филм је с успехом приказан ове године, у организацији Војнофилмског центра „Застав филм“ у сарадњи и уз помоћ капацитета 126. бригаде ВОЈИН. Да би се што верније приказала слика о истрајности и храбрости припадника бригаде одабрани су стручни консултанци који су са редитељем





филма уобличио свих 78 дана рата у 56 минута документарног филма.

Даноноћно су екипа ВФЦ „Застава филм“ и припадници 126. бригаде ВОЈИН на радарским положајима широм Републике Србије припремали и снимали сцене налик дешавањима те 1999. године. Уз комбинацију ратних снимака, фотографија и интервјуа учесника ратних дејстава, формирана је слика о храбрости припадника јединице која је за заслуге остварене у ратним дејствима понела титулу „херојске бригаде“.

Након реализације пројекта израде филма кренуло се у активности на постављању цркве на планини Маљен, на месту где су 1999. године погинула два припадника бригаде. Приступило се разради плана за подизање светиње на том месту и уз велики труд и залагање, представници бригаде успели су да нађу модел монтажне цркве коју је могуће поставити на планирано, не тако лако доступно, место.

Монтажна црква на Маљену

13

Цркву, која испуњава све услове по канонима Српске православне цркве, израдила је фирма из Гаџиног Хана. Површина цркве је око 20 метара квадратних и у њу је уграђено око три тоне челика и 50 квадратних метара мермера са Тасоса. Под у цркви је од гранита, док су зидови фрескописани и на фрескама су заступљени сви православни свеци.

На дан погибије припадника 126. бригаде ВОЈИН, којима је црква и посвећена, породице, пријатељи, ратни другови и припадници јединице присуствовали су полагању цвећа и верском обреду у част погинулим потпоручницима. Заменик начелника Генералштаба Војске Србије поставио је венац на спомен-обележје и том приликом поклонио се сенима страдалих официра. Верски обред служен је испред спомен-цркве која је за ту прилику и





постављена, а свету литургију служио је епископ ваљевски Милутин.

Пројекат који се сам наметнуо као један од битних у низу обележавања 100 година службе ВОЈ било је спомен-обележје погинулим припадницима у касарни „Бањица“ испред Команде бригаде. С тим циљем у централном делу парка испред Команде израђено је велелепно спомен-обележје, које својом монументалношћу привлачи пажњу свакога ко посети касарну. На великом белом зиду изнад којег стоји радарска антена једног од првих радара у употреби после Другог светског рата у месингу су изливени иницијали потпоручника, постхумно унапређених у поручнике, Жељка Савичића и Синеше Радића. На

Неочекивано, током године јубилеја наметнуо се још један пројекат који је имао велики значај за 126. бригаду ВОЈИН и све њене припаднике. На дан када је освешћено спомен-обележје у касарни „Бањица“ у Такову је, на централној прослави Дана Војске Србије, председник Републике Србије доделио команданту бригаде војну заставу јединице, која је уједно и прва војна застава у историји 126. бригаде ВОЈИН. Додељену заставу, заставни вод јединице је дан касније на пригодан и свечан начин донео у Команду 126. бригаде ВОЈИН, где је предата на чување.

По реализацији пројекта спомен-обележја кренуло се у даљи рад и прикупљање материјала за израду спомен-собе 126. бригаде ВОЈИН. Још од 2012. године, актом



Спомен обележје погинулим припадницима 126.брВОЈИН на планини Маљен



Спомен црква на месту погибије потпоручника Синеше Радића и Жељка Савичића

Начелник Генералштаба Војске Србије на прослави Дана службе ВОЈ и Дана 126. бригаде ВОЈИН у касарни Бањица



централном делу у облику радарског трага који се јавља на показивачима радара исписани су датум, време и место њиховог страдања, са ознаком трага који нестаје и гаси се. Испред тога, на постаментима, налазе се две месингане књиге са бројем година Синеше и Жељка, што симболише тек отворену непрочитану књигу живота. Цело спомен-обележје смештено је на површини у облику штита које симболише садашњи грб 126. бригаде ВОЈИН.



Освешћање спомен-собе
126.брВОЈИН



падницима бригаде, централни део који у визуелном смислу представља развој електронског осматрања и део за војну заставу. Истакнути су најзначајнији моменти и људи у историји развоја осматрања ваздушног простора. У првом делу спомен-собе може се видети како су усмеравани аероплани са почетка Првог светског рата, а затим како су се током Другог светског рата непријатељски авиони идентификовали и на који начин су се те информације преносиле са визуелне осматрачке станице, да би све до 1999. године испратили развој осматрања уз помоћ визуелних осматрачких станица. У тим примерима види се да се систем осматрања усавршавао, али да се поред електронског

команданта РВ и ПВО наређено је да се формира спомен-соба бригаде. Крајем 2014. окончано је уређење просторија планираних за спомену-собу, што је био услов да се отпочне са даљим радом на прикупљању историјске грађе значајне за спомен-собу и формирање њене опште поставке. Припадници јединице даривали су личне предмете које су током дугогодишњег рада стицали у различитим местима службовања у јединицама ВОЈИН.

осматрања и даље задржао „класичан“ начин осматрања – уз помоћ осматрача неба, који је дао резултате током НАТО агресије.

Спомен-соба

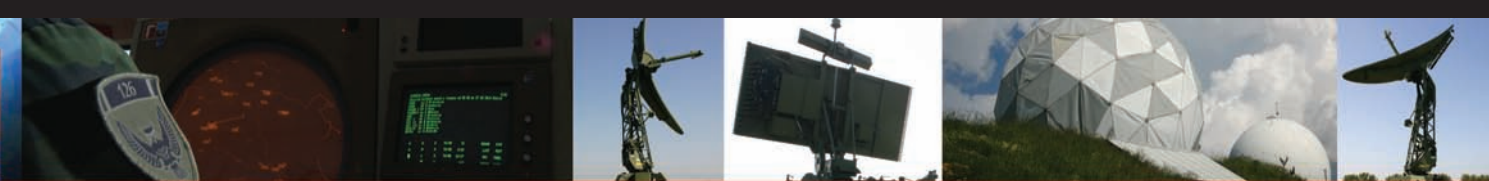
Несебични допринос на уређењу простора за спомен-собу дали су сви припадници јединице с обзиром на то да је било потребно формирати сталну поставку приказану у витринама и на постаментима које су израђивали умешни подофицири и официри. Велики допринос у организацији простора и обезбеђењу предмета из периода настанка службе ваздушног осматрања и јављања дали су кустоси музеја Југословенског ратног ваздухопловства и Војног музеја у Београду, као и Управа за традицију, стандард и ветеране. Њихово знање и искуство, са предметима и радом припадника 126. бригаде ВОЈИН, преточено је у 100 година дугу историју смештену у 80 квадратних метара простора.

Посебан део спомен-собе заузима полица са личним предметима погинулих припадника јединице и њиховим бистама истакнутим у централном делу зида. Поред њих истакнуте су још три личности битне за развој службе и 126. бригаде ВОЈИН. То су били људи који су били зачетници у некој од области – мајор Антон Пожег био је први који је организовао систем осматрања након Другог светског рата, док је пуковник Лазар Ковачевић био заслужан за развој електронског начина осматрања ваздушног простора. Поред њих, истакнут је и први командант 126. бригаде ВОЈИН пуковник Милош Нешић, који је након формирања бригаде започео традицију све од 1992. године.

Свечана академија поводом 100 година службе ваздушног осматрања и јављања у Дому Гарде

Спомен-соба смештена је на улазу у Команду бригаде и чини је просторија правоугаоног облика. Изложба је подељена по периодима развоја службе ваздушног осматрања и јављања и 126. бригаде ВОЈИН. Укупно има пет периода од настанка службе 1915. године до данас, као и део посвећен погинулим при-





Председник Републике Србије Томислав Николић доделио је војну заставицу 126. бригаде ВОЈИН пуковнику Предрагу Ђорђевићу, команданту ње јединице

У јуну, тачније 18. јуна 1915. Наредбом су формиране осматрачке станице, па се тај датум слави као Дан службе ваздушног осматрања и јављања и Дан 126. бригаде ВОЈИН. Ради прославе 100 година службе, 17. јуна 2015. реализована је свечана академија у просторијама Дома Гарде у касарни „Топчидер“. Том приликом наступао је хор „Арс Вокалис“ из Београда и свечано је приказан документарни филм „Ратна бележница 126. бригаде ВОЈИН“. Пројекција филма изазвала је позитивне критике код гледалаца и пробудила сећање и емоције на ратна дешавања, сада већ далеке 1999. године. Присутнима се обратио командант 126. бригаде ВОЈИН пуковник Предраг Ђорђевић, који је подсетио на пројекте које је бригада већ реализовала и на све оно чиме ће бригада тек обележити свој велики празник.

И даље на задатку

Дан 126. бригаде ВОЈИН и Дан службе прослављен је свечано и дан касније у касарни „Бањица“, где су постројени припадници јединице дочекали начелника Генералштаба Војске Србије. У склопу обележавања празника освештана је и спомен-соба. У пратњи начелника Генералштаба, државног секретара, бивших команданата бригаде, породица и садашњих команданата батаљона, свештеник са Војне академије тим поводом служио је литургију, а затим је заменик команданта бригаде провео госте кроз историју развоја службе.

Већи део пројеката који су планирани успешно су и реализовани уз велико залагање и труд припадника бригаде. Сваки пројекат имао је своју тежину, али сви заједно оставиће сећање на век постојања службе која даноноћно чува ваздушни простор наше земље.

Поред свих реализованих пројеката у току је и још један који ће представљати круну свих дешавања од настанка службе до данас. Књига о историји службе, која је поверена на писање бившем команданту 126. бригаде ВОЈИН пензионисаном пуковнику Рајци Бошковићу, биће печат на рад и остварења свих генерација „војиноваца“ који су учинили да служба постоји и данас.

Поред свих активности на обележавању века постојања, служба ВОЈ и припадници 126. бригаде ВОЈИН и даље обављају своје редовне задатке надзора ваздушног простора изнад територије Републике Србије и на њеним прилазима. Стално задејствовање у снагама за хитно реаговања храбрим „војиновцима“ не дозвољава да се опусте, већ они своје задатке обављају 24 часа сваког дана, 365 дана у години. Они су ти који се труде да открију, а да при томе не буду откривени, што су веома ефикасно показали још 1999. године од када поносно носе одличје „херојске бригаде“.

Предраг ЂОРЂЕВИЋ
Немања РАДОЈЕВИЋ

Снимили Јово МАМУЛА, Даримир БАНДА
и из архиве Спомен-собе јединице